

DE FANTASTISCHE BIBLIOTHEEK VAN
ROALD DAHL
TEKENINGEN VAN QUENTIN BLAKE

Boy

1916-1937

DE FONTEIN

DE FANTASTISCHE BIBLIOTHEEK VAN
ROALD DAHL
TEKENINGEN VAN QUENTIN BLAKE

Boy

1916-1937

DE FONTEIN

Title:

Boy: 1916-1937

Author:

Roald Dahl

Year:

1984

Synopsis:

Het is geschreven voor kinderen, en bevat autobiografische schetsen uit zijn eigen jeugd. Hij stelt er zijn familie in voor, beschrijft o.a. zijn scholen en leerkrachten, en vertelt over zijn vakanties in Noorwegen. Uit de inhoud wordt ook duidelijk waar de schrijver (althans een deel van) de inspiratie voor vele van zijn boeken opgedaan heeft.

Voorwoord

Boy

Ieder kind dat houdt van de boeken van Roald Dahl (enzoek maar eens een kind dat niet dol op zijn boeken is), zal razend nieuwsgierig zijn naar de bijzondere dingen die de schrijver in zijn jeugd beleefde.

“Ze zijn me altijd bijgebleven,” zegt Dahl, die als kind Boy werd genoemd, van deze gebeurtenissen. “Sommige zijn grappig. Sommige zijn pijnlijk. Andere minder prettig. Ik denk dat het daardoor komt dat ik me ze zo levendigherinner. Alles is waar gebeurd.” Vrolijk en waar zijn de details van het grote muizenplan in 1924, toen de achtjarige Dahl en zijn vrienden, die gek waren optoverballen, wraak namen op Mrs. Pratchett, de walgelijke eigenares van de snoepwinkel.

Maar al te waar zijn dedood van Dahls vader en zijn zuster in een tijdsbestek van twee weken, de stokslagen van havenmeesters en oudere schooljongens, deakelige behandeling door ‘Matron’, het hoofd van de huishouding opschool, en de autorit waarbij de auteur bijna zijn neus moest missen.

Er waren ook fantastische tijden, met het grote gezin thuis

in Wales, de jaarlijkse zomervakanties op een afgelegen eiland in Noorwegen—“een van de geweldigste plekken op aarde”—en in de klas van een geliefd wiskundeleraar, die cijfers de akeligste dingen van de wereld vond.

Even spannend en vol verrassing als Roald Dahls andere boeken, geeft **Boy** een beeld van een vande populairste schrijvers voor kinderen ter wereld. Een boek dat niemand mag missen.

De ouders van Roald Dahl waren Noors, maar zelf is hijgeboren in Llandaff, Zuid-Wales (1916), en kreeg zijn opleiding op Repton School. Van de eerste dag op kostschool tot de dag waaropzijn moeder stierf, tweeëndertig jaar later, schreef Dahl minstens eenmaal per week een brief, die hij ondertekende met **Boy**. In het boek zijn veel fragmenten uit deze brieven opgenomen naast foto's uit zijn jeugd.

Proloog

Een autobiografie is een boek dat iemand schrijft over zijn eigen leven. Het staat meestal vol met allerlei saaie details.

Dit is geen autobiografie. Ik zou nooit mijn eigen geschiedenis schrijven. Toch zijn mij in mijn schooltijd en vlak erna een aantal dingen overkomen die ik nooit ben vergeten.

Het zijn geen belangrijke dingen, maar ze hebben allemaal zo'n geweldige indruk op me gemaakt, dat ik ze nooit uit mijn hoofd heb kunnen zetten. Ze staan stuk voor stuk, zelfs na vijftig en soms wel zestig jaar, in mijn geheugen gegrift.

Ik hoefde nergens diep naar te graven. Ik hoefde ze alleen maar van de oppervlakte van mijn bewustzijn af te romen en op te schrijven.

Sommige zijn grappig. Sommige zijn pijnlijk. Andere minder prettig. Ik denk dat het daardoor komt dat ik me ze zo levendig herinner. Alles is waar gebeurd.

R.D.

Het begin

Papa en mama

Mijn vader, Harald Dahl, was een Noor die uit Sarpsborg, een klein stadje in de buurt van Oslo, kwam. Zijn eigen vader, mijn grootvader, was een tamelijk welvarende koopman, die in Sarpsborg een winkel bezat en handel dreef in van alles en nog wat, van kaas tot kippen gaas.

Dit schrijf ik in 1984, maar deze grootvader van mij was geboren, of je het gelooft of niet, in 1820, vlak nadat Wellington Napoleon had verslagen bij Waterloo. Als mijn grootvader vandaag nog had geleefd, zou hij honderdvierenzestig jaar oud zijn geweest. Mijn vader zou honderdeenentwintig jaar oud zijn geweest. Zowel mijn vader als mijn grootvader begonnen laat met het krijgen van kinderen.

Toen mijn vader veertien jaar was, dat is nog steeds meer dan honderd jaar geleden, was hij op het dak van het huis van de familie bezig een paar losgeraakte dakpannen goed te leggen, toen hij uitgled en naar beneden viel. Hij brak zijn linkerarm onder de elleboog. Iemand is meteen de dokter gaan halen en een half uur later kwam dit heerschap majestueus en stomdronken aangereden in zijn rijtuigje met een paard ervoor. Hij was zo dronken dat hij de gebroken

elleboog voor een ontwrichte schouder aanzag.

“Die hebben we zo weer op zijn plaats!” riep hij uit. Twee mannen werden van de straat binnengeroepen om te helpen trekken. Ze kregen de opdracht mijn vader om zijn middel te pakken terwijl de dokter de pols van zijn gebroken arm vastgreep en schreeuwde: “Trekken, mannen, trekken! Trek zo hard als je kunt!”

De pijn moet verschrikkelijk geweest zijn. Het slachtoffer gilte het uit en zijn moeder, die het schouwspel vol afgrijzen aanzag, riep: “Stop!” Maar toen hadden de trekkers al zoveel schade aangericht dat een botsplinter door de huid van zijn bovenarm heen stak.

Dit gebeurde in 1877 en destijds waren orthopedische operaties nog niet op het niveau van tegenwoordig. Daarom hebben ze gewoon de arm geamputeerd bij de elleboog. Dus moest mijn vader het de rest van zijn leven met één arm doen. Gelukkig was de arm die hij verloor zijn linkerarm. In de loop der jaren heeft hij geleidelijk alles wat hij wilde, leren doen met alleen de vier vingers en de duim van zijn rechterhand. Hij kon zijn schoenveters net zo vlug vastknopen als jij of ik en om het eten op zijn bord te snijden, sleep hij een kant van zijn vork zo scherp dat hij hem tegelijk als mes en als vork kon gebruiken. Dit ingenieuze instrumentje had hij altijd bij zich, waar hij ook heen ging, in een smal leren etuije in zijn zak. Het verlies van een arm, zei

hij altijd, had één groot nadeel: het was hem onmogelijk het kapje van een gekookt eitje af te slaan.

Mijn vader was een jaar of wat ouder dan zijn broer Oscar. Toch konden zij uitzonderlijk goed met elkaar opschieten. Kort nadat ze van school kwamen, maakten ze samen een lange wandeling om plannen te maken voor de toekomst. Ze besloten dat zo'n klein stadje als Sarpsborg in zo'n klein land als Noorwegen niet de juiste plaats was om je fortuin te maken. Dus waren zij het erover eens dat ze naar een van de grote landen, Engeland of Frankrijk, moesten gaan, waar de kansen voor het oprapen lagen.

Hun eigen vader, een vriendelijke reus van bijna twee meter tien, miste de energie en de eerezucht van zijn zoons en hij weigerde steun te verlenen aan zo'n waanzinnig plan. Toen hij ze verbood te gaan, zijn ze van huis weggelopen en zijn ze er op de een of andere manier in geslaagd aan te monstereen op een vrachtschip naar Frankrijk.

Van Calais gingen ze naar Parijs en in Parijs kwamen ze overeen uit elkaar te gaan omdat ze niet van elkaar afhankelijk wilden zijn. Oom Oscar trok om de een of andere reden naar het westen, naar La Rochelle aan de kust van de Atlantische oceaan, en mijn vader bleef voorlopig in Parijs.

Het is een heel interessant verhaal hoe de twee broers ieder voor zich in een ander land een eigen zaak opzetten en hoe ze hun fortuin maakten, maar er is nu geen tijd om dat

uitgebreider te vertellen dus houd ik het kort.

Neem eerst mijn oom Oscar. La Rochelle was toen, en nu nog, een vissershaven. Toen mijn oom veertig was, was hij de rijkste man van de stad. Hij bezat een vloot vissersschepen die Pêcheurs d'Atlantique heetten en een grote fabriek waar de sardientjes ingeblikt werden die zijn schepen aanvoerden. Hij verwierf zich een vrouw van goede familie en zowel een magnifiek huis in de stad als een groot château erbuiten. Hij begon Louis XV-meubels, mooie schilderijen en zeldzame boeken te verzamelen en al deze mooie dingen plus de twee huizen zijn nog steeds in de familie. Het château heb ik niet gezien, maar een paar jaar geleden ben ik in het huis in La Rochelle geweest en dat is niet mis! Alleen al de meubels horen eigenlijk in een museum thuis.

Terwijl oom Oscar druk bezig was in La Rochelle, zat zijn eenarmige broer Harald (mijn eigen vader) ook niet stil. Hij had in Parijs een andere Noor, Aadnesen, ontmoet. Ze besloten shipchandler te worden en samen een firma op te zetten. Een shipchandler is een scheepsleverancier, die een schip voorziet van alles wat het nodig heeft wanneer het in een haven komt, brandstof en levensmiddelen, touw en verf, handdoeken en zeep, hamers en spijkers en duizenden andere kleine kleinigheden. Een shipchandler is een soort reuzenvoorraadwinkel voor schepen. En verreweg het belangrijkste wat hij aan ze verkocht, was de brandstof voor de

motoren van de schepen. In die dagen betekende brandstof maar één ding: kolen. In die tijd liepen de motoren van zeeschepen nog niet op stookolie. Alle schepen waren stoomschepen en die oude stoomschepen sloegen honderden, vaak zelfs duizenden tonnen kolen per keer in. Voor leveranciers waren kolen zwart goud.

Mijn vader en zijn nieuwe vriend, meneer Aadnesen, hadden dat allemaal goed door. Het zou het verstandigste zijn, zeiden ze tegen elkaar, om hun firma op te zetten in een van de grootste kolenhavens van Europa. Welke zou het worden? Het antwoord was niet zo moeilijk. De grootste kolenhaven in die tijd was Cardiff in het zuiden van Wales. Dus gingen ze naar Cardiff, die twee eierzuchtige jongemannen, met weinig of geen bagage bij zich. Maar mijn vader had iets veel kostbaarders dan bagage bij zich. Hij had een vrouw, een jong Frans meisje dat Marie heette, waar hij pas mee was getrouwd in Parijs.

In Cardiff werd de firma Aadnesen & Dahl opgericht en werd een kamer in Bute Street gehuurd als kantoor. Op dat moment begint wat klinkt als een van die overdreven succesverhalen, maar wat in werkelijkheid het resultaat was van keihard en intelligent werken door deze twee vrienden. Algauw had Aadnesen & Dahl meer te doen dan ze alleen aankonden. Ze huurden een grotere kantoorruimte en

namen meer mensen aan. Toen begon het echte grote geld binnen te stromen. Binnen een paar jaar kon mijn vader een mooi huis kopen in het dorpje Llandaff, even buiten Cardiff. Daar kreeg zijn vrouw Marie twee kinderen, een meisje en een jongen. Maar tragisch genoeg stierf ze vlak na de geboorte van haar tweede kind.

Toen de schok en het verdriet over haar dood een beetje begonnen te luwen, beseftte mijn vader plotseling dat zijn beide kindertjes op zijn minst een stiefmoeder nodig hadden om voor ze te zorgen. En bovendien voelde hij zich vreselijk eenzaam. Het was duidelijk dat hij moest proberen een andere vrouw te vinden. Maar dat was gemakkelijker gezegd dan gedaan voor een Noor in Zuid-Wales, die maar weinig mensen kende. Dus besloot hij vakantie te nemen en naar zijn eigen land, Noorwegen, terug te reizen. Wie weet zou hij, met een beetje geluk, in zijn eigen land een aardige nieuwe bruid vinden.

Daar in Noorwegen, in de zomer van 1911, ontmoette hij tijdens een boottocht op een kleine kustvaarder in de Oslofjord, een jonge vrouw die Sofie Magdalene Hesselberg heette. Omdat hij iemand was die iets goeds meteen herkende zodra hij het zag, vroeg hij haar nog binnen een week ten huwelijk en trouwde hij kort daarna met haar.

Harald Dahl nam zijn Noorse vrouw op huwelijksreis mee naar Parijs en daarna mee terug naar het huis in Llandaff. Ze

waren dol op elkaar en zielsgelukkig. In de daaropvolgende jaren kregen ze vier kinderen, een meisje, nog een meisje, een jongen (ik) en een derde meisje. Nu waren er zes kinderen in het gezin, twee van mijn vaders eerste vrouw en vier van zijn tweede. Ze hadden dus een groter en statiger huis nodig en er was genoeg geld om het te kopen.

Dus in 1918, toen ik twee jaar oud was, verhuisden we naar een groot buitenhuis bij het dorp Radyr, een kilometer of twaalf ten westen van Cardiff. In mijn herinnering is het een geweldig huis met torentjes op het dak en met majestueuze gazons en terrassen eromheen. Er hoorden vele hectares bouwland en bos bij en een aantal huisjes voor het personeel. Algauw waren de weiden vol melkkoeien, de hokken vol varkens en de rennen vol kippen. Er waren verscheidene massieve trekpaarden om de ploegen en de hooiwagens te trekken en er was een knecht voor het ploegen, een voor de koeien, een paar tuinlieden en allerlei soorten bedienden in het huis zelf. Net als zijn broer Oscar in La Rochelle, had Harald Dahl het helemaal gemaakt.

Maar wat mij het meeste boeit aan deze twee broers, is dit. Al kwamen ze van een heel eenvoudige kleinstedse familie, toch ontwikkelden zij beiden, onafhankelijk van elkaar, een grote belangstelling voor mooie dingen. Zo gauw ze het konden betalen, begonnen ze hun huizen te vullen met prachtige schilderijen en mooie meubels. Daarbij werd mijn

vader ook nog een expert in tuinieren en bovenal een verzamelaar van alpiene planten. Mijn moeder vertelde me vaak hoe zij er met zijn tweeën opuit trokken in de bergen van Noorwegen en hoe hij haar altijd de schrik op het lijf joeg door met zijn ene hand steile rotswanden op te klimmen om bij kleine bergplantjes te komen, die ergens hoog op een richeltje groeiden. Hij kon ook uitstekend houtsnijden en de meeste spiegellijsten in ons huis had hij gemaakt. Ook de hele schoorsteenmantel om de haard in de woonkamer, een prachtig ontwerp van vruchten en bladeren en dooreengevlochten takken, uitgesneden in eikenhout.

Hij was een geweldig dagboekschrijver. Nog steeds heb ik een van zijn vele notitieboekjes van de Wereldoorlog van 1914-1918. Iedere dag van die vijf oorlogsjaren schreef hij enkele bladzijden commentaar en opmerkingen over de gebeurtenissen van die tijd. Hij schreef met een pen en al was Noors zijn moedertaal, toch schreef hij zijn dagboeken in foutloos Engels.

Hij koesterde een eigenaardige theorie over hoe hij bij zijn kinderen gevoel voor schoonheid kon ontwikkelen. Elke keer dat mijn moeder in verwachting was, wachtte hij tot de laatste drie maanden van haar zwangerschap en dan kondigde hij aan dat het nu de tijd was voor 'de kostelijke wandelingen'. Deze kostelijke wandelingen betekenden dat hij haar meenam naar bijzonder mooie plekjes in de natuur om daar dagelijks een

uur lang met haar te wandelen zodat ze de schoonheid van de omgeving goed in zich op kon nemen. Zijn theorie was, dat als de ogen van een zwangere vrouw voortdurend de schoonheid van de natuur zagen, deze schoonheid op de een of andere manier opgenomen werd in de geest van het ongeboren kind in haar schoot en de baby later een liefhebber van mooie dingen zou worden. Al zijn kinderen kregen deze behandeling voor hun geboorte.

Kindergarten

1922-1923

(6-7Jaar)

In 1920, toen ik nog maar drie jaar oud was, stierf mijn eigen zuster Astri aan blindedarmonsteking. Ze was zeven jaar oud toen ze stierf, net zo oud als mijn oudste dochter, Olivia, toen zij tweeënveertig jaar later aan mazelen stierf.

Astri was mijn vaders oogappel. Hij aanbad haar mateloos en haar plotselinge dood maakte hem dagenlang letterlijk sprakeloos. Hij was zo overweldigd door verdriet, dat toen hij een maand of wat later longontsteking kreeg, het hem niet zoveel kon schelen of hij zou leven of sterven. Als ze in die dagen penicilline hadden gehad, zouden blindedarmonsteking en longontsteking niet echt gevaarlijk zijn geweest, maar zonder penicilline of andere

wonderbaarlijke antibiotische geneesmiddelen was vooral longontsteking een levensgevaarlijke ziekte. Wie longontsteking had, kreeg op de vierde of vijfde dag onvermijdelijk de zogenaamde ‘crisis’. Dan schoot de koorts omhoog en werd de pols razendsnel. De zieke moest vechten om het te overleven. Mijn vader weigerde te vechten. Ik weet zeker dat hij aan zijn geliefde dochter dacht en zich het liefst in de hemel bij haar wilde voegen. Dus stierf hij. Hij was zevenenvijftig jaar oud.

Mijn moeder had nu binnen enkele weken zowel een dochter als haar man verloren. De hemel weet hoe het moet zijn door zo’n dubbele catastrofe getroffen te worden. Zij was een jonge Noorse vrouw alleen in een vreemd land, die zich plotseling voor de grootste problemen en verantwoordelijkheden gesteld zag. Ze had vijf kinderen om voor te zorgen, drie van zichzelf en twee van de eerste vrouw van haar man, en om het nog erger te maken verwachtte ze weer een baby over twee maanden. Een minder dappere vrouw zou vast en zeker het huis hebben verkocht, haar spullen hebben gepakt en regelrecht terug zijn gegaan naar Noorwegen met de kinderen. Daar in haar eigen land wachtten haar een vader en een moeder en twee ongetrouwde zusters, maar al te graag bereid om haar te helpen. Maar ze weigerde de gemakkelijkste weg te nemen. Haar man had altijd met grote nadruk verklaard dat hij wilde dat zijn

kinderen naar Engelse scholen zouden gaan. Dat waren de beste scholen ter wereld, zei hij altijd. Stukken beter dan de Noorse scholen, zelfs beter dan de scholen in Wales, ondanks het feit dat hij in Wales woonde en daar zijn zaak had. Hij hield vol dat het Engelse onderwijs iets heel bijzonders had en dat het daardoor kwam dat de bewoners van zo'n klein eiland een groot rijk en een wereldmacht hadden kunnen worden en de beste wereldliteratuur voort hadden kunnen brengen. "Geen van mijn kinderen," zei hij steeds, "gaat ergens anders naar school dan in Engeland." Mijn moeder was vastbesloten de wensen van haar gestorven man te vervullen.

Om dit te bereiken zou ze van Wales naar Engeland moeten verhuizen, maar daar was ze nu nog niet aan toe. Ze moest wat langer in Wales blijven, waar ze mensen kende die haar met raad en daad terzijde konden staan, vooral de grote vriend en partner van haar man, meneer Aadnesen. Maar al verliet ze Wales nog niet direct, toch was het noodzakelijk dat ze verhuisde naar een kleiner huis, dat gemakkelijker te onderhouden was. Ze had al genoeg kinderen om voor te zorgen, zonder er ook nog eens een boerenbedrijf bij te hebben. Dus zodra haar vijfde kind (weer een dochter) geboren was, verkocht ze het grote buitenhuis en verhuisde naar een kleiner huis, een paar kilometer verderop in Llandaff. Het heette Cumberland Lodge en was niet meer

dan een gezellige, middelgrote villa in een buitenwijk. Dus was het in Llandaff dat ik twee jaar later, toen ik zes jaar oud was, voor het eerst naar school ging.

De school was een kindergarten, die geleid werd door twee zusters, mevrouw Corfield en juffrouw Tucker, en heette Elmtree House. Het is verbazend hoe weinig je je herinnert van je leven voor je zevende of achtste jaar. Ik kan allerlei dingen vertellen over wat er na mijn achtste gebeurd is, maar heel weinig van daarvoor. Ik ging een heel jaar naar Elmtree House, maar ik kan me niet eens meer herinneren hoe de klas eruitzag. Ook de gezichten van mevrouw Corfield en juffrouw Tucker kan ik mij niet meer voor de geest halen, al waren ze vast heel lief en vriendelijk. Ik heb alleen een vage herinnering dat ik op de trap zat en steeds opnieuw probeerde een van mijn veters vast te maken, maar dat is het enige dat er na al die jaren nog bij mij bovenkomt van de school zelf.

Wel herinner ik mij heel duidelijk de tochten van en naar school, omdat ze zo geweldig opwindend waren. Waarschijnlijk de enige dingen die een jongen van zes echt interesseren en hem zullen bijblijven, zijn opwindende dingen. In mijn geval concentreerde de opwindning zich op mijn nieuwe driewieler. Elke dag reed ik erop naar school samen met mijn zuster op haar driewieler. Er gingen geen grote mensen met ons mee en ik herinner me heel duidelijk

hoe wij bij een bocht in de weg naar één kant overhielden en op twee wielen door de bocht gingen. Dit was allemaal in die goede oude tijd, moet je weten, toen een auto op straat nog een hele gebeurtenis was, en het nog veilig was voor kleine kinderen om midden op de straat te spelen en naar school te fietsen.

Tot zover mijn herinneringen aan kindergarten tweeënzestig jaar geleden. Het is niet veel, maar het is alles wat er nog is.

Llandaff Cathedral School

1923-1925

De fiets en de snoepwinkel

Toen ik zeven jaar oud was, besloot mijn moeder dat ik van kindergarten af en op een echte jongensschool moest. Ik had het geluk dat er een bekende preparatory school voor jongens was op anderhalve kilometer afstand van ons huis. Het was de Llandaff Cathedral School, die in de schaduw van de kathedraal van Llandaff stond. Net als de kathedraal staat de school er nu nog en loopt nog steeds voortreffelijk.

Maar ook van de twee jaar dat ik de Llandaff Cathedral School bezocht, van mijn zevende tot mijn negende jaar, kan ik me niet veel herinneren. Twee momenten staan mij helder voor de geest. Het ene duurde niet langer dan vijf seconden maar ik zal het nooit vergeten.

Het was mijn eerste jaar op school en ik liep alleen naar huis na schooltijd over de dorpsweide, toen een van de twaalf jaar oude senioren op volle snelheid op zijn fiets de weg kwam afrijden, zo'n meter of twintig van mij af. De weg liep over een heuvel en de jongen kwam de helling afrijden en terwijl hij voorbij flitste trapte hij heel snel achteruit zodat het free-wheelmechanisme van zijn fiets een luid snorrend geluid maakte. Tegelijkertijd liet hij zijn stuur los en vouwde zijn handen nonchalant over zijn borst. Ik bleef stokstijf staan en

staarde hem na. Wat was hij fantastisch! Zo snel en dapper en elegant met zijn lange broek met de fietsklemmen en zijn rode schoolpet zwierig achter op zijn hoofd! Op een dag, zei ik tegen mezelf, op een prachtige dag, zal ik ook zo'n fiets hebben en een lange broek met fietsklemmen en mijn schoolpet zo zwierig achter op mijn hoofd en dan suis ik achteruittrappend de heuvel af met losse handen.

Ik kan je verzekeren dat als iemand mij op dat moment op de schouder getikt had en me had gevraagd “Wat is je liefste wens, jongetje? Wat is je grootste ambitie? Wil je dokter worden? Een groot musicus? Schilder? Schrijver? Minister-president?” dan had ik zonder een seconde te aarzelen geantwoord dat mijn enige ambitie, mijn hoop en mijn verlangen was ook zo'n fiets te hebben en de heuvel af te suizen met losse handen. Het zou fantastisch zijn. Ik trilde alleen al bij de gedachte.

Mijn tweede en enig andere overgebleven herinnering van de Llandaff Cathedral School is buitengewoon bizar. Het gebeurde ruim eenjaar later, toen ik net negen jaar was geworden. Tegen die tijd had ik een paar vrienden gekregen en wanneer ik 's-morgens naar school liep, begon ik in mijn eentje, maar haalde ik onderweg vier andere jongens van mijn leeftijd op. Na school liepen dezelfde jongens en ik samen terug naar huis over de dorpsweide en door het dorp zelf. Op weg van en naar school liepen we altijd langs de snoepwinkel.

Nee, dat deden we niet, we liepen er nooit langs. We stonden altijd even stil. Dan bleven we buiten voor het nogal kleine winkelraam staan kijken naar de grote glazen potten vol boterbabbelaars en pepermuntballen en aardbeiensnoepjes en suikerpepermuntjes en zuurtjes en perendrups en citroendrups en nog veel meer. We kregen allemaal zes pence zakgeld per week en zodra we geld op zak hadden, dromden we met z'n allen de winkel in om voor een penny van dit en van dat te kopen. Ik had het liefst sorbetzuigers en dropveters.

Een van de andere jongens, die Thwaites heette, zei dat je nooit dropveters moest eten. Thwaites' vader, die dokter was, had hem verteld dat ze van rattenbloed gemaakt werden. De vader had zijn zoontje een hele preek gegeven toen hij hem met een dropveter betrapte in bed. "Iedere rattenvanger in het land," had de vader gezegd, "brengt zijn ratten naar de dropveterfabriek. De directeur betaalt ze twee pence per rat. Heel wat rattenvangers zijn miljonair geworden door hun dode ratten aan de fabriek te verkopen."

"Maar hoe maken ze dan dropveters van die ratten?" had de jonge Thwaites aan zijn vader gevraagd.

"Ze wachten tot ze er tienduizend hebben," had de vader geantwoord. "Dan gooien ze alle ratten in een reusachtige, glimmend stalen ketel en laten ze verscheidene uren koken. Twee mannen roeren in de ketel met lange stokken. Ten

slotte hebben ze een dikke, dampende rattenragout. Daarna laten ze een stamper in de ketel zakken om de botten fijn te stampen en wat er dan overblijft is een dikke brij die rattenpulp wordt genoemd.”

“Ja maar, hoe maken ze daar dropveters van, pap?” had de jonge Thwaites gevraagd. Voor zijn vader deze vraag beantwoordde, had hij volgens Thwaites even moeten nadenken. Ten slotte had hij gezegd: “De twee mannen, die er met de lange stokken in hebben geroerd, doen nu kaplaarzen aan en klimmen in de ketel om de hete rattenpulp eruit te scheppen op een betonnen vloer. Daarna gaan ze er een paar keer met een stoomwals overheen om het plat te maken. Het resultaat lijkt op een reusachtige zwarte pannenkoek. Het enige wat ze daarna nog hoeven te doen, is het te laten afkoelen en hard te laten worden, zodat ze het in reepjes kunnen snijden om er dropveters van te maken. Denk erom dat je ze nooit eet,” had zijn vader gezegd. “Je krijgt er rattitis van.”

“Wat is rattitis, pap?” had de jonge Thwaites gevraagd. “Alle ratten die de rattenvangers vangen, zijn vergiftigd met rattengif,” had zijn vader gezegd. “Het is het rattengif waar je rattitis van krijgt.”

“Ja maar, wat gebeurt er dan als je het krijgt?” had de jonge Thwaites gevraagd.

“Dan worden je tanden scherp en puntig,” had zijn vader

geantwoord, “en er groeit een kort stomp staartje uitje rug, net boven je bibs. Rattitis is niet te genezen. Ik kan het weten. Ik ben dokter.”

Wij vonden Thwaites’ verhaal allemaal prachtig en we lieten het hem vaak vertellen op weg naar school en terug. Maar op Thwaites na gingen we allemaal gewoon door met dropveters eten. Je kreeg er twee voor een penny dus waren ze verreweg het voordeligst. Een dropveter (voor het geval je nog nooit het genoeg smaakte er een te hebben) is niet rond. Hij lijkt meer op een plat, zwart lint van een centimeter breed. Je koopt ze opgerold en in die tijd waren ze zolang, dat wanneer je ze uitrolde en het ene eind met gestrekte arm boven je hoofd hield, dan raakte het andere eind de grond. Sorbetzuigers waren ook twee voor een penny. Een zuiger bestond uit een geel kartonnen tubetje gevuld met sorbetpoeder en daar stak een rietje van drop uit.

(Ook van rattenbloed, waarschuwde Thwaites en wees op het droprietje.) Je zoog het poeder op door het rietje en wanneer het tubetje leeg was, at je de drop op. Ze waren verrukkelijk, die sorbetzuigers. Het poeder prikkelde in je mond en als je wist hoe het moest, kon je wit schuim uit je neusgaten laten komen en net doen alsof je een toeval kreeg.

Toverballen, een penny per stuk, waren enorme, harde ronde ballen ter grootte van een klein tomaatje. Op een toverbal kon je bijna urenlang non-stop zuigen en als je hem

om de vijf minuten of zo uit je mond haalde, kon je zien dat hij van kleur veranderd was. Er was iets heel fascinerends in de manier waarop hij van roze in blauw in groen in geel veranderde. We vroegen ons altijd af hoe de toverballenfabriek dat wonder voor elkaar kreeg. “Hoe kn dat nou?” vroegen we elkaar. “Hoe kunnen ze ze steeds van kleur laten veranderen?”

“Dat komt door je spuug,” verklaarde Thwaites. Als zoon van een dokter beschouwde hij zich een expert in alles wat met het menselijk lichaam te maken had. Hij kon ons informeren over korstjes en wanneer ze rijp waren om eraf gehaald te worden. Hij wist waarom een blauw oog paars was en waarom bloed rood was. “Het komt door je spuug dat toverballen van kleur veranderen,” hield hij vol. Wanneer we hem om nadere uitleg van zijn theorie vroegen, antwoordde hij: “Dat zou je toch niet begrijpen.”

Perendrups waren opwindend omdat ze zo’n gevaarlijke smaak hadden. Ze roken naar nagellak en ze bevroren de achterkant van je keelgat. We waren er allemaal tegen gewaarschuwd en daarom aten we ze vaker dan ooit.

Ook was er een hard, bruin vierkant tabledje dat keelkietelaar heette. De keelkietelaar smaakte en rook erg naar chloroform. We twijfelden er niet aan dat ze vol zaten met het gevreesde verdovingsmiddel dat, zoals Thwaites ons vaak had voorgehouden, iemand urenlang weg kon maken. “Als mijn

vader iemands been af moet zagen,” zei hij, “dan giet hij chloroform op een lapje, laat de patiënt het opsnuiven tot hij in slaap valt en dan zaagt mijn vader zijn been af zonder dat hij er iets van voelt.”

“Maar waarom doen ze het in snoepjes en verkopen ze het aan ons?” vroegen we hem.

Als je soms dacht dat Thwaites op een dergelijke vraag geen antwoord zou hebben, dan heb je het mis; Thwaites had altijd overal een antwoord op. “Mijn vader zegt dat keelkietelaars uitgevonden zijn om gevaarlijke gevangenen in de gevangenis te houden,” zei hij. “Bij elke maaltijd krijgen ze er één. De chloroform maakt ze zo suf dat ze niet in opstand komen.”

“Ja maar,” zeiden wij, “waarom verkopen ze ze aan kinderen?”

“Het is een complot,” zei Thwaites. “Een complot van grote mensen om ons zoet te houden.”

Het snoepwinkeltje van Llandaff was in het jaar 1923 de spil waar ons leven om draaide. Het was voor ons wat een kroeg is voor een dronkelap, of een kerk voor een bisschop. Zonder die winkel hadden we niet veel gehad om voor te leven. Maar er kleefde één verschrikkelijk groot bezwaar aan die snoepwinkel. De vrouw die de winkel bezat, was een verschikking. We haatten haar als gif en daar hadden we alle reden toe.

Ze heette mevrouw Pratchett. Ze was een klein, mager oud wijf met een snor op haar bovenlip en een mond zo zuur als een groene kruisbes. Ze lachte nooit. Ze begroette ons nooit wanneer we binnenkwamen en het enige wat ze tegen ons zei, was: “Ik heb je wel in de gaten dus blijf met je gore poten van de chocola af!” of “Je komt hier niet om te kijken. Je koopt of je dondert op!”

Het afschuwelijkste van mevrouw Pratchett was haar smerigheid. Haar schort was grauw en vettig. Aan haar bloes kleefden stukjes van haar ontbijt, broodkruimels en theevlekken en spatjes opgedroogd eigeel. Maar het waren haar handen die ons het meest dwarszaten. Ze zagen eruit alsof ze de hele dag kolen op het vuur hadden geschept. En vergeet alsjeblieft niet dat het deze zelfde handen en vingers waren die in de potten met snoep gingen wanneer we voor een penny toffees of wijngums of notenbrokken vroegen. In die dagen waren er nog maar bitter weinig gezondheidswetten en niemand, en mevrouw Pratchett al helemaal niet, kwam op het idee een schepje te gebruiken om de snoep eruit te halen, zoals tegenwoordig. Alleen al het zien van die walgelijke rechterhand met zijn zwarte nagels die een ons chocoladeborstplaat uit een pot graaide, zou een halfverhongerde zwerver nog de winkel uitgejaagd hebben. Maar ons niet. Snoep was waar we voor leefden. We zouden nog wel erger dingen verdragen hebben om eraan te komen.

Dus stonden we alleen maar stuurs en stil te kijken terwijl dat weerzinwekkende oude mens in de potten graaide met haar vieze vingers.

Waar we mevrouw Pratchett ook om haatten was haar gierigheid. Als je je zes pence niet in één keer besteedde, kreeg je geen zakje. Dan kreeg je je snoep gedraaid in een stukje oude krant, dat ze van een stapeltje Daily Mirrors op de toonbank afscheurde.

Je begrijpt dus wel dat we ontzettend de pest hadden aan mevrouw Pratchett, maar we wisten niet goed hoe we haar te pakken konden nemen. Er werden heel wat plannetjes verzonnen, maar niet één was uitvoerbaar. Niet één, dat wil zeggen, tot we plotseling, op een gedenkwaardige middag, de dode muis vonden.

Het grote muizenplan

Mijn vier vrienden en ik hadden achter in de klas een losse plank in de vloer ontdekt en toen we hem omhoog wrikten met het lemmet van een zakmes, zagen we dat er een grote holle ruimte onder was. We besloten dat dit onze geheime bergplaats zou zijn voor snoep en andere kostbaarheden zoals knikkers, apennoten en vogeleitjes. Iedere middag na de laatste les wachtten wij vijven tot de klas leeg was, dan lichtten we de plank op en bekeken onze geheime schat, misschien legden we er iets bij of haalden er iets uit.

Op een dag tilden we de plank op en vonden een dode muis tussen onze schatten. Het was een opwindende ontdekking. Thwaites pakte hem bij zijn staart en zwaaide hem voor onze gezichten heen en weer. “Wat zullen we ermee doen?” riep hij.

“Hij stinkt!” schreeuwde iemand. “Gooi ‘m vlug uit het raam!”

“Wacht even,” zei ik. “Niet weggooien.”

Thwaites aarzelde. Ze keken allemaal naar mij.

Wanneer je over jezelf schrijft moet je proberen de waarheid te vertellen. De waarheid is belangrijker dan bescheidenheid. Ik moet jullie daarom wel vertellen dat ik het

was, en ik alleen, die op het grote gewaagde muizenplan gekomen is. Wij hebben allemaal onze momenten van glans en glorie en dit was het mijne.

“Waarom,” zei ik, “waarom stoppen we hem niet stiekem in een van mevrouw Pratchett’s snoepvaten? Als ze er dan met haar smerige hand in gaat om een handje snoep te pakken, pakt ze in plaats daarvan een stinkende dode muis.”

De andere vier staarden me verbluft aan. Toen begon het geniale van het plan tot ze door te dringen en begonnen ze te grijnzen. Ze sloegen me op de rug. Ze juichten me toe en dansten de klas rond. “We gaan het meteen doen!” riepen ze. “We doen het op weg naar huis! Het is jouw idee,” zeiden ze tegen me, “dus mag jij de muis in de pot doen.”

Thwaites gaf me de muis. Ik stopte hem in mijn broekzak. Toen liepen we de school uit en staken de dorpsweide over naar de snoepwinkel. We waren tot het uiterste gespannen. We voelden ons net een bende desperado’s op weg om een trein te overvallen of het kantoor van de sheriff op te blazen.

“Denk eraan dat je hem in een pot doet, die vaak gebruikt wordt,” zei iemand.

“Ik doe hem bij de toverballen,” zei ik. “De toverballenpot staat nooit achter de toonbank.”

“Ik heb een penny,” zei Thwaites, “dus zal ik om een sorbetzuiger en een dropveter vragen. En wanneer ze zich omdraait om ze te pakken, laat jij vlug de muis in de

toverballen vallen.”

Nu was alles geregeld. Een beetje verwaand stapten we de winkel binnen. Dit keer waren wij de machthebbers en was mevrouw Pratchett het slachtoffer. Ze stond achter de toonbank en zag ons met haar kleine, kwaadaardige varkensoogjes naderbij komen.

“Een sorbetzuiger alstublieft,” zei Thwaites tegen haar en gaf haar zijn penny.

Ik bleef een beetje achter in het groepje en toen ik mevrouw Pratchett een paar seconden haar hoofd om zag draaien om een sorbetzuiger uit de doos te vissen, tilde ik de zware stop van de toverballenpot op en liet de muis erin vallen. Toen deed ik zo stilletjes mogelijk de stop weer op de pot. Mijn hart klopte in mijn keel en mijn handen waren nat van het zweet.

“En een dropveter alstublieft,” hoorde ik Thwaites zeggen. Toen ik me omdraaide zag ik mevrouw Pratchett een dropveter aanreiken met haar vieze vingers.

“Ik wil jullie hier niet allemaal binnen hebben als er maar één iets koopt,” krijste ze ons toe. “Schiet op jullie! Maak dat je wegkomt!”

Zodra we buiten waren, zetten we het op een rennen. “Heb je het gedaan?” schreeuwden ze me toe.

“Ja natuurlijk!” zei ik.

“Mooi zo!” riepen ze. “Hartstikke goed!”

Ik voelde me een held. Ik was een held. Het was fantastisch zo populair te zijn.

Meneer Coombes

De roes van triomf over de dode muis duurde tot we elkaar de volgende ochtend weer ontmoetten op weg naar school.

“Laten we naar binnen gaan om te zien of hij nog in de pot zit,” zei iemand toen we de snoepwinkel naderden.

“Niet doen,” zei Thwaites vastberaden. “Dat is veel te gevaarlijk. Gewoon erlangs lopen alsof er niets gebeurd is.”

Toen we ter hoogte van de winkel kwamen, zagen we een kartonnen bordje voor de deur hangen met **GESLOTEN** erop.

We bleven stil staan staren. Dat hadden we nog nooit meegemaakt, dat de snoepwinkel op deze tijd van de ochtend gesloten was. Zelfs niet op zondag.

“Wat zou er gebeurd zijn?” vroegen we elkaar. “Wat zou er aan de hand zijn?”

We drukten onze neuzen tegen het raam en keken naar binnen. Mevrouw Pratchett was nergens te bekennen.

“Kijk!” riep ik. “De toverballenpot is weg! Hij staat niet meer op de plank! Er is een lege piekwaar hij altijd staat!”

“Hij ligt op de grond!” zei iemand. “Helemaal in gruzelementen, en overal liggen toverballen.”

“Daar ligt de muis!” schreeuwde iemand anders.

Nu zagen we het allemaal, de grote glazen pot in scherven met de dode muis ertussen en de vloer bezaaid met honderden veelkleurige toverballen.

“Ze schrok vast zo erg toen ze de muis pakte, dat ze alles liet vallen,” zei iemand.

“Maar waarom heeft ze het niet opgeveegd en de winkel opengedaan?” vroeg ik.

Niemand gaf antwoord.

We draaiden ons om en liepen naar school. Plotseling begonnen we ons een beetje ongemakkelijk te voelen. Iets klopte niet helemaal met die gesloten winkel. Zelfs Thwaites was niet bij machte er een redelijke verklaring voor te geven. We zwegen. Er hing nu een vleugje gevaar in de lucht. We hadden er allemaal iets van opgesnoven. In onze oren begon zachtjes de alarmklok te luiden.

Na een poosje verbrak Thwaites de stilte. “Ze moet een verduiveld erge schok gehad hebben,” zei hij. Hij wachtte even. We keken hem allemaal aan en vroegen ons af met wat voor wijsheid onze grote medische expert nu weer op de proppen zou komen.

“Per slot van rekening,” ging hij voort, “moet het een behoorlijk griezelige ervaring zijn om een dode muis in je hand te houden wanneer je een toverbal verwacht. Denken jullie ook niet?”

Niemand gaf antwoord.

“Nou,” vervolgde Thwaites, “wanneer een oud mens zoals mevrouw Pratchett plotseling een zware schok krijgt, dan weet je toch wel wat er gebeurt?”

“Wat dan?” vroegen we. “Wat gebeurt er dan?”

“Vraag maar aan mijn vader,” zei Thwaites. “Hij kan je er alles van vertellen.”

“Vertel jij het maar,” zeiden we.

“Dan krijgt ze een hartaanval,” verklaarde Thwaites. “Dan staat haar hart stil en is ze binnen vijf seconden dood.”

Een seconde of wat stond mijn eigen hart stil. Thwaites wees naar mij en zei duister: “Ik ben bang dat je haar vermoord hebt.”

“Ik?” riep ik. “Waarom ik?”

“Het was jouw idee,” zei hij, “en bovendien heb jij de muis erin gedaan.”

Plotseling was ik een moordenaar.

Net op dat moment hoorden we de schoolbel in de verte en moesten we het laatste stuk hard rennen om niet te laat te komen voor het ochtendgebed.

Het ochtendgebed vond plaats in de aula. Daar zaten wij met zijn allen in rijen op houten banken terwijl de meesters op leunstoelen op het podium tegenover ons zaten. Wij vijven bereikten net onze plaatsen toen het Hoofd van de school binnenstapte, gevolgd door de rest van de staf.

Het Hoofd is de enige onderwijzer van de Llandaff

Cathedral School die ik me kan herinneren en om redenen die je snel duidelijk zullen worden, herinner ik me hem heel precies. Hij heette meneer Coombes. Ik heb een beeld in mijn hoofd van een reus van een man met een gezicht als een achterham en een bos roestkleurig haar dat in een wirwar op zijn hoofd groeide. Alle grote mensen lijken reuzen voor kleine kinderen. Maar schoolhoofden (en politieagenten) zijn de grootste reuzen van allemaal en nemen soms wonderbaarlijk overdreven afmetingen aan. Het is best mogelijk dat meneer Coombes een doodgewone man was, maar in mijn herinnering is hij een reus, een reus met een tweed pak aan en een zwarte toga over zijn pak heen en een vest onder zijn jasje.

Meneer Coombes begon nu hetzelfde gebed te mompelen als anders, maar deze morgen draaide hij zich niet meteen om na het laatste amen, om zijn groepje snel de aula uit te leiden zoals anders. Hij bleef voor ons staan en het was duidelijk dat hij iets had mee te delen.

“De hele school gaat zo dadelijk buiten in de rij staan rond de speelplaats,” zei hij. “Laat jullie boeken maar hier. En geen gepraat.”

Meneer Coombes keek grimmig. Op zijn hamroze gezicht lag die gevaarlijke frons die alleen verscheen wanneer hij ontzettend kwaad was en iemand ervan zou lusten. Daar zat ik, klein en angstig, tussen de rijen en rijen andere jongens en op

dat moment was het Hoofd met zijn zwarte toga over zijn schouders gedrapeerd, voor mij een rechter in een moordzaak.

“Hij zoekt de moordenaar,” fluisterde Thwaites mij toe. Ik begon te bibberen.

“Wedden dat de politie er al is,” ging Thwaites verder, “en dat buiten de boevenwagen al staat te wachten.”

Toen we naar de speelplaats liepen, begon mijn maag aan te voelen alsof hij vol met kolkend water zat. Ik ben nog maar acht jaar, zei ik tegen mezelf. Geen enkele jongen van acht jaar heeft ooit iemand vermoord. Dat kan gewoon niet.

Op de speelplaats stond op deze warme bewolkte septemberdag, een van de meesters te schreeuwen: “Bij je eigen klas gaan staan! Zesde klas daar! Vijfde daarnaast! Verspreiden! Verspreiden! Opschieten jullie! Niet praten!”

Thwaites en ik en mijn drie andere vrienden zaten in de tweede, de op een na laagste klas; schouder aan schouder gingen we tegen de bakstenen muur rond de speelplaats staan. Ik herinner me nog dat toen alle jongens op hun plaats stonden, de rij alle vier de zijden van de speelplaats besloeg—zo’n honderd kleine jongens bij elkaar, tussen de zes en de twaalf jaar, met allemaal dezelfde grijze broekjes, grijze blazers en grijze sokken en zwarte schoenen.

“Geen gepraat!” schreeuwde de meester. “Ik wil absolute stilte!”

Maar waarom stonden we daar in ‘s hemelsnaam op de speelplaats, vroeg ik me af. En waarom moesten wij zo in de rij staan? Zoiets was nog nooit gebeurd.

Ik verwachtte bijna twee politieagenten uit de school te zien springen om mij bij mijn armen te grijpen en in de boeien te slaan.

Eén deur van de school kwam op de speelplaats uit. Plotseling zwaaide de deur open en daardoor kwam als de engel der wrake meneer Coombes geschreden, reusachtig en omvangrijk in zijn tweed pak en zwarte toga, en naast hem, of je het gelooft of niet, pal naast hem trippelde het kleine figuurtje van mevrouw Pratchett zelf...

Mevrouw Pratchett leefde nog!

Wat een geweldige opluchting.

“Ze leeft nog!” fluisterde ik tegen Thwaites die naast me stond. “Ik heb haar niet vermoord.” Thwaites reageerde niet.

“We beginnen hier,” zei meneer Coombes tegen mevrouw Pratchett. Hij pakte een van haar magere armen beet en voerde haar mee naar de plaats waar de zesde klas stond. Vervolgens begon hij haar met een flinke vaart de rij jongens langs te sleuren. Het was alsof iemand de wacht inspecteerde.

“Wat doen ze toch in vredesnaam?” fluisterde ik.

Thwaites gaf geen antwoord. Ik keek hem aan. Hij was wit weggetrokken.

“Te groot,” hoorde ik mevrouw Pratchett zeggen. “Veel te groot. Hier zitten ze niet bij. Laten we liever bij die kleine onderkruipsels gaan kijken.”

Meneer Coombes versnelde zijn pas. “We kunnen beter de hele rij afgaan,” zei hij. Hij scheen nu haast te hebben om het af te handelen; ik zag wel dat de dunne geitenpootjes van mevrouw Pratchett hard moesten hollen om hem bij te houden. Ze hadden nu één zijde van de speelplaats geïnspecteerd, de zijde waar de zesde klas en de helft van de vijfde stonden opgesteld. We zagen ze de tweede zijde langslopen...en toen de derde zijde.

“Nog te groot,” hoorde ik de schorre stem van mevrouw Pratchett zeggen. “Veel te groot! Kleiner dan die hier! Stukken kleiner! Waar zitten die rottige kleintjes?”

Ze kwamen dichterbij...steeds dicht- en dichterbij.

Ze begonnen nu aan de vierde zijde...

Alle jongens van onze klas staarden naar meneer Coombes en mevrouw Pratchett die langs de rij op ons af kwamen lopen.

“Brutale stinkkinderen, die kleintjes!” hoorde ik mevrouw Pratchett mompelen. “Komen mijn winkel in en denken dat ze zomaar alles kunnen doen wat ze willen!”

Meneer Coombes gaf hierop geen antwoord.

“Ze jatten van alles als ik even niet kijk,” ging ze verder.

“Zitten overal aan met hun gore poten en manieren, ho maar.

Ik heb niks tegen meisjes. Met meisjes heb ik nooit last, maar jongens zijn klieren en krenge! Maar dat hoef ik u zeker niet te vertellen, hè meester?”

“Dit zijn de laagste klassen,” zei meneer Coombes.

Ik zag de kleine varkensoogjes van mevrouw Pratchett zich boren in de gezichten van de jongens waar ze langskwam.

Plotseling slaakte ze een snerpande gil en wees met een vuile vinger regelrecht naar Thwaites. “Dat is ‘m!” gilde ze.

“Dat is er één! Ik zou ‘m overal herkennen, dat kleine loeder!”

De hele school keek nu naar Thwaites. “W-wat heb ik dan gedaan?” stotterde hij met een beroep op meneer Coombes.

“Houd je mond,” zei meneer Coombes.

Mevrouw Pratchett’s ogen gleden verder en bleven op mijn eigen gezicht rusten. Ik keek naar beneden en bestudeerde het zwarte asfalt van de speelplaats.

“Dat is er ook één!” hoorde ik haar krijsen. “Die daar!” Ze wees nu op mij.

“Weet u het zeker?” vroeg meneer Coombes.

“Reken maar!” riep ze. “Ik vergeet nooit gezichten en zeker niet zo’n uitgekookte smoel als dat van hem. En óf hij er bij was! Ze waren met z’n vijven. Waar zitten die andere drie?”

De andere drie, dat wist ik maar al te goed, waren nu aan de beurt.

Mevrouw Pratchett's gezicht glinsterde giftig terwijl haar ogen de rij afzochten.

“Daar zijn ze!” riep ze uit en prikte in de lucht met haar wijsvinger. “Die...en die...en die! Dat zijn ze alle vijf! We hoeven niet verder te zoeken, meester! Dit zijn ze allemaal, die rottige kleine loedertjes! U hebt hun namen toch wel, hè?”

“Ik heb hun namen, mevrouw Pratchett,” verzekerde meneer Coombes haar. “Ik ben u zeer verplicht.”

“En ik ben u zeer verplicht, meester,” antwoordde ze.

Toen meneer Coombes haar wegbracht over de speelplaats hoorden we haar zeggen: “Precies in de toverballenpot zat-ie! Een stinkende dooie muis! Ik zal het van m'n leven niet vergeten!”

“Ik voel met u mee,” mompelde meneer Coombes.

“Over doodschrikken gesproken!” ging ze verder. “Toen mijn vingers die smerige, natte, dooie muis vastpakten...” Haar stem stierf weg toen meneer Coombes haar vlug door de deur de school in leidde.

De wraak van mevrouw Pratchett

Onze meester kwam de klas binnen met een papiertje in zijn hand. “De volgende jongens moeten zich meteen melden bij de studeerkamer van het Hoofd,” zei hij. “Thwaites...Dahl...” En daarna noemde hij nog de namen van de drie andere jongens, die ik vergeten ben.

Alle vijf stonden we op en liepen de klas uit. We praatten niet toen we de lange gang afliepen naar de privé-vertrekken van het Hoofd, waar ook zijn studeerkamer was. Thwaites klopte aan.

“Binnen!”

Zijdelings schoven we naar binnen. De kamer rook naar leer en tabak. Meneer Coombes stond midden in de kamer. Hij torende hoog boven alles uit. Als iemand ooit een reus genoemd kon worden dan was hij het wel. In zijn handen hield hij een lange gele stok die aan het uiteinde was gebogen als een wandelstok.

“Geen leugens,” zei hij. “Ik weet dat jullie het gedaan hebben en dat jullie er alle vijf bij betrokken waren. Ga naast elkaar daar bij de boekenkast staan.”

We gingen in de rij staan, Thwaites vooraan en ik om de

een of andere reden helemaal achteraan. Ik was de laatste van de rij.

“Jij daar,” zei meneer Coombes. Met de stok wees hij op Thwaites. “Hierkomen.”

Thwaites liep heel langzaam naar voren.

“Bukken,” zei meneer Coombes.

Thwaites bukte. Onze ogen zaten als het ware aan hem vast gekleefd. Wij waren haast gehypnotiseerd door wat er gebeurde. Natuurlijk wisten we wel dat zo nu en dan jongens met de stok kregen, maar we hadden nog nooit gehoord dat anderen erbij moesten toekijken.

“Lager, jongen, ‘t moet strakker!” snauwde meneer Coombes. “Raak de grond aan.”

Thwaites raakte het kleed aan met de toppen van zijn vingers. Meneer Coombes deed een stap naar achteren en ging er wijdbeens voor staan. Ik bedacht hoe klein het achterwerk van Thwaites leek en hoe strak zijn broek zat. Meneer Coombes concentreerde zich erop. Hij hief de stok hoog boven zijn schouder en toen hij hem omlaag liet komen, klonk een luid zwiepend geluid en daarna een knal als een geweerschot toen hij Thwaites’ achterwerk raakte.

De kleine Thwaites sprong wel een halve meter de lucht in, gilde “Auw-w-w-w-w-w-w-w-w!” en schoot overeind als elastiek.

“Harder!” krijste een stem uit de hoek.

Nu maakten wij een luchtsprong. We keken om en daar in een van meneer Coombes' grote leren leunstoelen zat het weerzinwekkende figuurtje van mevrouw Pratchett! Ze sprong op en neer van opwinding. "Geef'm ervan langs!" krijste ze. "Geef 'm van jetje! Dat zal 'm leren!"

"Bukken, jongen!" beval meneer Coombes. "En blijven bukken! Elke keer dat je overeind komt krijg je er een extra!"

"Zo mag ik het horen!" krijste mevrouw Pratchett. "Zo krijgt dat kleine krenge z'n trekken thuis!"

Ik kon mijn ogen bijna niet geloven. Het leek op een of ander gruwelijk griezeltoneel. Het geweld was al erg genoeg en te moeten toekijken maakte het nog erger, maar met mevrouw Pratchett erbij als toeschouwer werd het een nachtmerrie.

Zwiss-krak! deed de stok.

"Auw-w-w-w-w!" gilte Thwaites.

"Harder!" krijste mevrouw Pratchett. "Geef 'm van katoen! Laat 't 'm maar eens goed voelen! Takel 'm toe, dat secreet! Kom op, meester, neem 'm te pakken!"

Thwaites kreeg vier slagen en tjongejee, dat waren nog eens slagen!

"Volgende!" snauwde meneer Coombes.

Thwaites kwam langsghehupt op zijn tenen met zijn handen stijf tegen zijn bibs gedrukt en gilte: "Au! Oei! Oei! Oei! Auwwwww!"

Met geweldige tegenzin kwam de volgende jongen naar voren om zijn noodlot te ondergaan. Ik stond daar en wenste dat ik niet de laatste van de rij was. Het toekijken en het wachten waren waarschijnlijk een nog grotere marteling dan de beproeving zelf.

Meneer Coombes handelde de tweede keer precies hetzelfde als de eerste keer. Mevrouw Pratchett ook. Ze krijste maar door om meneer Coombes aan te sporen tot steeds grotere en grotere prestaties en het vreselijke was dat hij opgejut leek te worden door haar geschreeuw. Hij was als een atleet die wordt aangespoord door het geschreeuw van het publiek op de tribunes. Of dit echt zo was of niet, ik wist zeker dat zijn inspanningen er niet minder op werden.

Nu was het eindelijk mijn beurt. Mijn hoofd duizelde en het werd zwart voor mijn ogen toen ik naar voren ging en me bukte. Ik kan me herinneren dat ik wenste dat mijn moeder plotseling de kamer binnen zou stormen en zou roepen: “Stop! Hoe durft u zoiets met mijn zoon te doen!” Maar dat gebeurde niet. Het enige wat ik hoorde was de afgrijselijke kripsstem van mevrouw Pratchett achter me die gilte: “Dat is de brutaalste van het stel, meester. Denk erom dat u hem er goed van laat lusten!”

Nou, dat deed meneer Coombes. Toen de eerste slag neerkwam en het geweerschot weerklonk, werd ik zo hard naar voren gedrukt dat als mijn vingers het kleed niet hadden

geraakt, ik vast plat op mijn gezicht was gevallen. Nu kon ik mezelf nog net opvangen met de palmen van mijn handen en zo mijn evenwicht bewaren. Eerst hoorde ik alleen de knal en voelde ik helemaal niets, maar een fractie van een seconde later schoot er zo'n helse, brandende pijn door mijn billen dat ik geen adem meer kon krijgen. In één keer werd alle lucht uit mijn longen geperst. Ik verzeker je dat het voelde alsof iemand een roodgloeiende pook tegen mijn vlees hield en er nog eens hard op drukte ook. De tweede slag was nog erger dan de eerste en dat kwam waarschijnlijk omdat meneer Coombes goed getraind was en uitstekend kon mikken. Naar het scheen kon hij de tweede slag precies laten neerkomen op de smalle lijn die de eerste slag had achtergelaten. Het is al erg genoeg wanneer de stok verse huid raakt, maar wanneer hij neerkomt op al gekneusd en gewond vlees, is de pijn ongelofelijk.

De derde scheen nog weer erger dan de tweede. Of de listige meneer Coombes misschien van tevoren krijt aan de stok had gedaan om zo een merkteken aan te brengen op mijn grijs-flanellen broekje, weet ik niet. Ik ben geneigd te denken van niet, omdat dat iets was wat de meeste schoolhoofden in die tijd beneden hun waardigheid achtten. Het werd niet alleen als onsportief beschouwd, je gaf er ook mee te kennen dat je ondeskundig was op dit gebied.

Tegen de tijd dat de vierde slag was gegeven, leek mijn

hele achterwerk in vuur en vlam te staan.

Heel in de verte hoorde ik de stem van meneer Coombes zeggen “En nu weg met jullie.”

Toen ik de kamer doorstompelde met mijn handen stijf tegen mijn billen gedrukt, klonk er gekakel uit de leunstoel in de hoek en hoorde ik de azijnzure stem van mevrouw Pratchett zeggen: “Ik ben u zeer verplicht, meester, zeer verplicht. Ik denk niet dat we ooit nog van die smerige muizen tussen de toverballen zullen vinden.”

Toen ik terugkwam in de klas waren mijn ogen nat van de tranen. Iedereen staarde me aan. Mijn achterste deed vreselijk pijn toen ik in de bank ging zitten.

Die avond na het eten gingen mijn drie zusjes het eerst in bad. Toen was het mijn beurt, maar toen ik in het bad wilde stappen, hoorde ik een kreet van afgrijzen van mijn moeder die achter me stond.

“Wat is dat?” hijgde ze. “Wat is er met jou gebeurd?” Ze staarde naar mijn bips. Ik had er zelf nog niet naar gekeken tot dan toe maar toen ik mijn hoofd omdraaide en naar een van mijn billen keek, zag ik de vuurrode strepen en de zwart-blauwe plekken ertussen.

“Wie heeft dat gedaan?” riep mijn moeder. “Vertel op!” Ten slotte moest ik haar het hele verhaal vertellen terwijl mijn drie zusjes (van negen, zes en vier) eromheen stonden in hun nachtjaponnen en met wijd opengesperde ogen

meeluisterden. Mijn moeder hoorde me zwijgend aan. Ze vroeg niets. Ze liet me gewoon praten en toen ik klaar was zei ze tegen de kinderjuffrouw: “Leg jij ze in bed, Nanny. Ik moet weg.”

Als ik er ook maar het flauwste idee van had gehad wat ze van plan was, had ik zeker geprobeerd haar tegen te houden, maar ik had er geen idee van. Ze ging regelrecht naar beneden en zette haar hoed op. Toen marcheerde ze het huis uit, de tuin door en de weg op. Vanuit het raam van mijn slaapkamer zag ik haar het hek uitlopen en linksaf slaan. Ik herinner me dat ik haar naschreeuwde: “Kom terug! Kom terug!” Maar ze luisterde niet. Ze liep vlug door met haar kin in de lucht en een kaarsrechte rug en het zag ernaar uit dat meneer Coombes een paar moeilijke ogenblikken tegemoet ging.

Ongeveer een uur later was ze terug en kwam ze boven om ons een nachtzoen te geven. “Ik wou dat je dat niet had gedaan,” zei ik tegen haar. “Zo sla ik een rotfiguur.”

“Waar ik vandaan kom, worden kleine kinderen niet zo geslagen,” zei ze. “Dat sta ik niet toe.”

“Wat zei meneer Coombes tegen je, mama?”

“Hij zei dat ik een buitenlander ben en er geen benul van heb hoe het op Britse scholen toe gaat,” zei ze.

“Deed hij rattig tegen je?”

“Heel erg rattig,” zei ze. “Hij zei tegen me dat als ik het

niet eens was met zijn methoden, het mij vrij stond je van school af te halen.”

“En wat zei jij toen?”

“Ik zei dat ik dat ook zou doen zodra het schooljaar is afgelopen. De volgende keer zal ik een echte Engelse school voor je zoeken,” zei ze. “Je vader had gelijk. Engelse scholen zijn de beste van de wereld.”

“Betekent dat dat ik naar kostschool moet?” vroeg ik.

“Dat moet wel,” zei ze. “Ik ben nog niet helemaal zover dat ik met de hele familie naar Engeland kan verhuizen.”

Dus bleef ik op de Llandaff Cathedral School tot het begin van de zomervakantie.

Naar Noorwegen

De zomervakantie! Het horen alleen al van die magische woorden deed rillingen van plezier over mijn huid lopen.

Al mijn zomervakanties van mijn vierde tot mijn zeventiende (van 1920 tot 1932) waren volmaakt idyllisch. Ik weet zeker dat dat kwam doordat wij altijd naar dezelfde idyllische plaats gingen en die plaats was Noorwegen.

Behalve mijn stokoude halfzuster en mijn nog niet zo stokoude halfbroer, waren we allemaal zuiver Noors van afkomst. We spraken allemaal Noors en al onze familieleden woonden daar. Dus was naar Noorwegen gaan elke zomer een soort thuiskomen.

Zelfs de reis was een hele belevenis. Vergeet niet dat er in die tijd nog geen passagiersvliegtuigen waren, dus deden wij er vier hele dagen over om er te komen en nog eens vier dagen over de terugreis.

We waren altijd met een heleboel mensen. Mijn drie zusjes plus mijn stokoude halfzuster (dat is vier) en mijn halfbroer en ik (dat is zes) en mijn moeder (dat is zeven) en de kinderjuffrouw (dat is acht) en dan waren er altijd nog minstens twee anderen bij, anonieme stokoude vriendinnen van de stokoude halfzuster (dat is tien alles bij elkaar).

Terugkijkend weet ik niet hoe mijn moeder het voor elkaar kreeg. Alle treinen en boten moesten van tevoren per brief besproken worden. Ze moest ervoor zorgen dat we genoeg broekjes, hemdjes, truien, gypjes en zwempakken hadden (je kon nog geen veter kopen op het eiland waar we heen gingen). Het inpakken moet een nachtmerrie geweest zijn. Zes grote hutkoffers werden zorgvuldig volgepakt plus nog talloze koffers en wanneer de grote dag aanbrak, gingen wij met zijn tien met onze bergen bagage op weg om het eerste deel van de reis af te leggen, de treinreis naar Londen.

Wanneer we in Londen aankwamen, wrongen we ons in drie taxi's en ratelden we door de grote stad naar King's Cross, waar we de trein namen naar Newcastle, driehonderd kilometer noordelijker.

De reis naar Newcastle duurde ongeveer vijf uur en wanneer we daar aankwamen, hadden we weer drie taxi's nodig om ons van het station naar de haven te brengen waar onze boot lag te wachten. Het volgende doel was Oslo, de hoofdstad van Noorwegen.

Toen ik jong was heette de hoofdstad van Noorwegen niet Oslo. Hij heette Christiania. Maar op een bepaald moment besloten de Noren die mooie naam af te schaffen en de stad Oslo te noemen. Als kinderen kenden wij hem als Christiania, maar als ik die naam hier gebruik, raken we alleen maar in de war dus kan ik het beter bij Oslo houden.

De boottocht van Newcastle naar Oslo duurde twee dagen en een nacht en als het stormde, en dat deed het nogal eens, waren wij allemaal zeeziek behalve onze onverschrokken moeder. Dan lagen we, in dekens gewikkeld in ligstoelen op het promenadedicht bij de reling, met grijze gezichten en kolkende magen en weigerden de hete soep en scheepsbeschuit die de vriendelijke steward ons bleef aanbieden. Wat die arme kinderjuffrouw betreft, die hoefde maar één voet op een schip te zetten om zeeziek te worden. “Ik haat die dingen,” zei ze altijd. “Ik weet zeker dat we het niet halen. In welke reddingsboot moeten we wanneer de boot zinkt?” Daarna trok ze zich terug in haar hut waar ze bleef sidderen en kreunen tot het schip de volgende dag in de haven van Oslo aanlegde.

We bleven altijd één nacht in Oslo over zodat we onze grote jaarlijkse reünie konden hebben met Bestemama en Bestepapa, mijn moeders ouders, en haar twee ongetrouwde zusters (onze tantes) die in hetzelfde huis woonden.

Wanneer we van de boot kwamen, gingen we in een optocht van taxi's regelrecht naar het Grand Hotel, waar we een nacht zouden blijven slapen, om onze bagage af te geven. Daarna reden we met dezelfde taxi's door naar het huis van onze grootouders waar ons een emotionele ontvangst wachtte. Allemaal werden we vele malen omhelsd en gezoend en tranen stroomden over rimpelige oude wangen en plotseling

kwam dat stille, sombere huis tot leven door vele kinderstemmen.

Al vanaf de eerste keer dat ik haar zag, was Bestemama ontzettend oud. Ze was een witharig, gerimpeld oud vrouwtje dat altijd in haar schommelstoel leek te zitten schommelen en vriendelijk te glimlachen naar de enorme drom kleinkinderen, die van verre binnen kwamen stormen om elk jaar voor een paar uur haar huis te bezetten.

Bestepapa was de rustigste. Hij was een kleine, waardige geleerde met een witte sik en voor zover ik kan nagaan, was hij een astroloog, meteoroloog en sprak hij oud-Grieks. Net als Bestemama zat hij het grootste deel van de tijd stil op zijn stoel. Hij zei niet veel, volledig overweldigd, stel ik me zo voor, door de luidruchtige bende die zijn keurige, geboende huis ruïneerde. De twee dingen die ik me het beste herinner van Bestepapa, zijn zijn zware laarzen en de eigenaardige pijp die hij rookte. De kop van zijn pijp was van meerschuijm gemaakt en er zat een buigzame steel aan van bijna een meter lang zodat de pijpenkop op zijn schoot rustte.

Alle grote mensen, inclusief de kinderjuffrouw, en alle kinderen, zelfs toen de jongste nog maar een jaar oud was, gingen om de grote ovale eettafel zitten op de middag na onze aankomst, voor het grote jaarlijkse feestmaal met onze grootouders. Het eten dat we voorgezet kregen, was altijd hetzelfde. Dit was een Noorse familie, en voor Noren is het

beste eten dat er bestaat, vis. En wanneer ik vis zeg, bedoel ik niet het soort vis dat jij en ik bij de visboer kopen. Zij bedoelen verse vis, vis die nog geen vierentwintig uur daarvoor is gevangen en niet bevroren is geweest of gekoeld op ijs. Ik ben het met ze eens dat de enig juiste manier om zulke vis klaar te maken, pocheren is, en dat is wat ze doen met de mooiste exemplaren. En Noren, tussen twee haakjes, eten altijd ook het vel van de gekookte vis, dat nog het lekkerst smaakt van de hele vis, naar zij zeggen.

Dus begon dit grote feestmaal natuurlijk met vis. Een reusachtige vis, een bot zo groot als een dienblad en zo dik als je arm, werd op tafel gezet. De huid aan de bovenkant was bijna zwart en zat vol helder oranje vlekken. Natuurlijk was hij volmaakt gepocheerd. Grote witte brokken werden uit deze vis gesneden en op onze borden gelegd en daarbij kregen we hollandaisesaus en gekookte nieuwe aardappels. Verder niets. En jemiee, wat was dat zalig!

Zodra de resten van de vis waren weggehaald, werd een enorme rotsachtige berg van eigengemaakt ijs binnengebracht. Behalve dat dit het romigste ijs ter wereld was, was de smaak onvergetelijk. Er zaten duizenden kleine schilfers knapperig gebrande suiker doorheen (Noren noemen dat krokari) en daardoor smolt het niet zomaar weg in je mond zoals gewoon ijs. Als je erop kauwde dan knisperde het en de smaak was zo verrukkelijk dat je er dagen later nog van droomde.

Dit grote feestmaal werd altijd onderbroken door een korte welkomstspeech van mijn grootvader en daarna hieven de grote mensen hun langstelige wijnglazen en zeiden vele keren ‘skaal’ tijdens het eten.

Wanneer het schranzen was afgelopen, kregen zij die er oud genoeg voor geacht werden, een klein glaasje eigengemaakte likeur, een kleurloze maar vurige drank die naar moerbeien rook. De glazen werden weer geheven en aan het ‘skaal’ zeggen leek geen einde te komen. In Noorwegen kun je wie je maar wilt aan tafel uitkiezen en hem ‘skalen’ in een kleine privé-ceremonie. Eerst hef je je glas omhoog en roep je de naam. “Bestemama!” zeg je dan. “Skaal, Bestemama!” Dan heft ze haar eigen glas op en houdt het omhoog. Op dat moment ontmoeten jouw ogen de hare en moet je haar diep in de ogen blijven kijken terwijl je van je glas nipt. Als je dat allebei hebt gedaan, hef je je glas weer op als in een soort afscheidsgroet en dan pas wendt ieder zijn ogen af en zet zijn glas neer. Het is een ernstig en plechtig ritueel en in de regel zal bij feestelijke gelegenheden iedereen alle anderen rond de tafel één keer ‘skalen’. Als er bijvoorbeeld tien mensen zijn en jij bent er een van, dan zul je je negen tafelgenoten ieder één keer skalen en zul jij zelf ook negen keer afzonderlijk geskaald worden tijdens de maaltijd—achttien keer alles bij elkaar. Zo doen zij dat daar in goeie kringen, tenminste, zo deden zij dat vroeger. En het

was een heel werk. Tegen de tijd dat ik tien was, mocht ik aan deze rituelen deelnemen en ik werd altijd zo dronken als een kanon.

Het magische eiland

De volgende ochtend stonden we allemaal vroeg op, vol verlangen de reis voort te zetten. Voor we ons einddoel bereikten, hadden we nog een hele dag reizen voor de boeg, voor het grootste deel per boot. Dus na een vlug ontbijt verliet onze stoet het Grand Hotel in weer drie taxi's op weg naar de kade van Oslo. Daar gingen we aan boord van een kleine kustvaarder en hoorden we de kinderjuffrouw zeggen: "Hij is vast lek! We gaan allemaal naar de haaien voor de dag ten einde is!" Daarna verdween ze naar beneden voor de rest van de tocht.

We waren dol op dit deel van de reis. Het mooie kleine stoombootje met zijn ene hoge pijp gleed het kalme water van de fjord uit en stoomde in een kalm tempo langs de kust. Zo om het uur meerde hij aan bij een kleine houten steiger waar een groepje dorpingen en zomergasten stond te wachten om vrienden te begroeten of post en pakjes op te halen. Als je niet zelf door de Oslofjord hebt gevaren op een kalme zomer dag, kun je je niet voorstellen hoe het is. Het is onmogelijk het gevoel van volmaakte vrede en schoonheid om je heen te beschrijven. De boot volgde een grillige koers tussen talloze kleine eilandjes door, sommige met kleurig geverfde houten huisjes erop en andere zonder een huis of

boom op de kale rotsen. Deze granietrotsen zijn zo glad dat je erop kunt liggen zonnen in je zwempak zonder een handdoek eronder te leggen. We zagen langbenige meisjes en grote jongens op de rotsen van de eilandjes liggen. Er zijn geen zandstranden in de fjord. De rotsen reiken tot aan het water en het water is meteen heel diep. Noorse kinderen leren dan ook al heel jong zwemmen, omdat als je niet kunt zwemmen, het heel moeilijk is een plekje te vinden om pootje te baden.

Soms gleed onze kleine boot tussen zo'n smalle doorgang tussen twee eilandjes door dat we bijna de rotsen aan weerskanten konden aanraken. We voeren langs roeibootjes en kano's met blonde kinderen, bruinverbrand door de zon, en dan zwaaiden we naar ze en zagen hoe hun kleine bootjes heftig wiebelden door de golven van onze veel grotere boot.

Laat in de middag kwamen we dan eindelijk bij het einddoel van onze reis, het eiland Tjöme. Hier nam onze moeder ons altijd mee naartoe. De hemel weet hoe ze het gevonden heeft, maar voor ons was het de fijnste plek op aarde. Zo'n tweehonderd meter van de steiger af stond aan een smal, stoffig weggetje een eenvoudig witgeverfd houten hotel. De eigenaars waren een oudere man en vrouw, wier gezichten ik me nog levendig herinner. Ieder jaar begroetten zij ons als oude vrienden. Alles in het hotel was primitief, behalve de eetzaal. De muren, de plafonds en de vloeren van

onze kamers waren van gewoon ongeverfd grenenhout. In elke kamer stond een waskom en een kan met koud water. De wc's waren in gammele houten cabines achter het hotel en elke cabine bevatte alleen maar een rond gat dat in een plank was uitgezaagd. Op dat gat moest je gaan zitten en wat je daar deed viel in een kuil van drie meter eronder. Als je door het gat keek zag je vaak ratten rondscharrelen in de duisternis. Dat vonden we allemaal heel gewoon.

Het ontbijt was het beste maal van de dag in ons hotel. Alles werd op een enorme tafel midden in de eetzaal gezet en daar kon je jezelf van bedienen. Er stonden misschien wel vijftig verschillende schalen op die tafel waar je uit kon kiezen. Er stonden grote kannen met melk, die door alle Noorse kinderen bij elke maaltijd wordt gedronken. Er waren schalen met koud rundvlees, kalfsvlees, ham en varkensvlees. Er was koude gestoomde makreel in gelei. Er waren gekruide en zure haringen, sardientjes, gerookte paling en kabeljauwkuit. Er stond een grote kom hoog opgestapeld met hete gekookte eieren. Er waren koude omeletten met ham erin, koude kip en hete koffie voor de grote mensen en warme knapperige broodjes die in de hotelkeuken zelf gebakken werden en die we aten met boter en cranberryjam. Er waren gekookte abrikozen en vijf of zes soorten kaas, waarbij natuurlijk ook de altijd aanwezige gjetost, de bruine, zoetige Noorse geitenkaas, die op geen enkele tafel in het land ontbreekt.

Na het ontbijt pakten we onze zwemspullen en stapten we met ons tienden in onze boot.

In Noorwegen heeft iedereen wel een of andere boot. Niemand blijft voor het hotel zitten. En niemand zit op het strand, omdat er geen stranden zijn om op te zitten. In de eerste jaren hadden we alleen een roeiboot, maar het was wel een hele goede. We konden er makkelijk met zijn allen in en er waren twee plaatsen voor de roeiers. Mijn moeder nam het ene paar riemen en mijn tamelijk oude halfbroer het andere paar en daar gingen we.

Mijn moeder en mijn halfbroer (hij was toen rond de achttien) waren uitstekende roeiers. Ze deden het precies gelijk en de riemen deden klik-klik, klik-klik in de dollen. Zonder één ogenblik te pauzeren roeiden de roeiers de hele tocht van veertig minuten door. Wij, de anderen, zaten in de boot en lieten onze vingers in het heldere water slepen en speurden naar kwallen. We scheerden over het water, suisdan smalle doorgangen tussen rotsige eilandjes door, zoals altijd op weg naar een geheim zandplekje op een eilandje ver weg, waar wij alleen van afwisten. In de eerste jaren hadden wij zo'n plekje nodig waar we konden pootjebaden en spelen omdat mijn jongste zusje pas één jaar oud was, het volgende zusje drie en ik vier. Dus aan rotsen en diep water hadden we niets. Vele zomers lang was iedere dag dat kleine geheime plekje zand onze bestemming. Daar bleven we drie of vier uur

rondknoeien in het water en in de poelen tussen de rotsen en werden donkerbruin verbrand.

In later jaren, toen we allemaal wat ouder waren en konden zwemmen, veranderde onze dagelijkse routine. Tegen die tijd had mijn moeder een motorbootje op de kop getikt, een klein en niet erg zeewaardig, wit houten bootje dat veel te diep in het water lag en een onbetrouwbare eencilindermotor had. Mijn tamelijk oude halfbroer was de enige die de motor aan de praat kreeg. Hij was ontzettend moeilijk te starten; eerst moest altijd de bougie losgeschroefd worden en olie in de cilinder gegoten worden. Daarna draaide mijn broer het vliegwiel rond en rond en met een beetje geluk sloeg de motor dan na een hoop gekuch en gesputter eindelijk aan.

Toen we de motorboot kregen, was mijn jongste zusje vier en ik zeven en hadden we allemaal leren zwemmen. Die opwindende nieuwe boot maakte het ons mogelijk veel verder weg te gaan en iedere dag gingen we ver de fjord in, op zoek naar weer een ander eiland. Er waren honderden eilandjes waaruit we konden kiezen. Sommige waren heel klein, niet meer dan dertig meter lang. Andere tamelijk groot, soms wel een kilometer lang. Het was fantastisch om uit zoveel plaatsen te kunnen kiezen en het was geweldig leuk om elk eiland te verkennen voor we gingen zwemmen vanaf de rotsen. Op die eilanden lagen houten skeletten van boten die

schipbreuk hadden geleden, grote witte beenderen (mensenbeenderen?), wilde frambozen, mosselen vastgekleefd op de rotsen en op sommige eilanden waren geiten met lange rafelige haren en zelfs schapen.

Zo nu en dan, wanneer we tussen de snoeren eilandjes uit in open water kwamen, werd de zee erg ruw en dan genoot mijn moeder het meeste. Niemand, ook de hele kleintjes niet, droeg in die tijd een zwemvest. We klemden ons vast aan de randen van ons grappige witte motorbootje terwijl we tussen de huizenhoge witschuimende golven door voeren en werden volkomen doorweekt, terwijl mijn moeder doodkalm aan het roer zat. Ik verzeker je dat het wel voorkwam dat de golven zo hoog waren dat wanneer we in een dal gleden de hele wereld uit het gezicht verdween. Dan klom het bootje weer omhoog en omhoog, bijna verticaal op zijn staart staande, tot we op de top van de volgende golf waren en dan was het net alsof je bovenop de top van een schuimende berg was. Er is heel wat stuurkunst nodig om een klein bootje door een dergelijke zee te sturen. Het kan makkelijk kapseizen of vol water slaan als de boeg niet precies onder de goede hoek de reusachtige omslaande golven raakt. Maar mijn moeder wist precies hoe dat moest en bang waren we nooit. We hadden er zelfs veel plezier in, wij allemaal, behalve onze arme kinderjuffrouw, die haar handen voor haar gezicht sloeg en de Heer aanriep om haar bij te staan.

In de namiddag gingen we bijna altijd vissen. We haalden mosselen van de rotsen als aas en dan namen we de roeiboort of de motorboot en gingen we ergens op een veelbelovend plekje voor anker. Het water was heel diep; vaak moesten we wel zes meter lijn uitgooien voor we bij de bodem waren. Stil en gespannen zaten we dan te wachten tot ze zouden bijten. Het verbaasde me altijd dat je zelfs het kleinste knabbeltje aan het einde van die lange lijn in je vingers kon voelen. “Ik heb beet!” riep iemand en rukte aan de lijn. “Ik heb ‘m. Het is een grote! Het is een kanjer!” En dan kwam het spannende moment dat we de lijn beetje bij beetje binnenhaalden en we over de rand in het heldere water tuurden om te zien hoe groot de vis wel was, terwijl hij steeds dichterbij de oppervlakte kwam. Kabeljauw, wijting, schelvis en makreel, we vingen ze allemaal en brachten ze dan in triomf naar de hotelkeuken, waar de vrolijke, dikke vrouw die kookte, beloofde dat ze ze voor ons avondeten zou klaarmaken.

Ik zeg jullie, vrienden, dat waren nog eens dagen!

Een bezoek aan de dokter

Ik heb maar één vervelende herinnering aan de zomervakanties in Noorwegen. We waren in het huis van mijn grootouders in Oslo toen mijn moeder tegen me zei: “Vannmiddag gaan we naar de dokter. Hij wil naar jouw neus en mond kijken.”

Ik denk dat ik eenjaar of acht was. “Wat is er dan met mijn neus en mond?” vroeg ik.

“Niets bijzonders,” zei mijn moeder. “Ik denk alleen dat je last van je amandelen hebt.”

“Wat zijn dat nou weer?” vroeg ik haar.

“Ach niks, vergeet het maar,” zei ze. “Niets aan de hand.”

Ik hield mijn moeders hand vast toen we naar de dokter liepen. We deden er bijna een halfuur over. Er stond een soort tandartsstoel in zijn spreekkamer en daar werd ik op gezet. De dokter had een rond spiegeltje aan een band om zijn voorhoofd en hij tuurde in mijn neus en in mijn mond. Daarna nam hij mijn moeder terzijde en fluisterde even met haar. Mijn moeder keek een beetje grimmig maar ze knikte. De dokter bracht wat water aan de kook in een aluminium beker op een gasbrander en in het kokende water zette hij een lang, dun, glimmend instrument. Ik zat te kijken naar de stoom die van het kokende water afsloeg. Ik was totaal niet

bang. Ik was te jong om te beseffen dat er iets buitengewoons ging gebeuren.

Toen kwam een in het wit geklede verpleegster binnen. Ze had een rode, rubberen schort en een gebogen emailen kom bij zich. Ze deed mij de schort voor en maakte hem vast om mijn hals. Hij was veel te groot. Toen hield ze de emailen kom onder mijn kin. De kromming van de kom paste precies op de kromming van mijn borst.

De dokter boog zich over me heen. In zijn hand hield hij dat lange glimmend stalen instrument. Hij hield het vlak voor mijn gezicht en tot op de dag van vandaag kan ik het precies beschrijven. Het was ongeveer net zo dik en zo lang als een potlood en net als de meeste potloden had het een heleboel zijden. Aan het uiteinde werd het metaal veel dunner en helemaal aan het eind van het dunne stukje metaal zat schuin een heel klein mesje. Het mesje was niet meer dan een centimeter lang, heel klein, heel scherp en heel glimmend.

“Mond open,” zei de dokter in het Noors.

Ik deed het niet. Ik dacht dat hij iets aan mijn tanden ging doen en alles wat mensen ooit aan mijn tanden hadden gedaan, had pijn gedaan.

“Dit duurt nog geen twee seconden,” zei de dokter. Hij praatte heel zachtjes en zijn vriendelijke stem haalde mij over. Stommerd die ik was, deed ik mijn mond open.

Het kleine mesje blikkerde in het helle licht en verdween

in mijn mond. Het ging omhoog naar het dak van mijn mond en de hand die het mesje vasthield gaf vier of vijf kleine haaltjes en meteen viel er een hele massa vlees en bloed uit mijn mond in de kom.

Ik was te diep geschokt en te verontwaardigd om iets anders te kunnen doen dan het uit te schreeuwen. Ik was ontzet over de grote rode klonten die uit mijn mond in de witte bak waren gevallen en mijn eerste gedachte was dat de dokter het middendeel van mijn hoofd eruit had gesneden.

“Dat waren je amandelen,” hoorde ik de dokter zeggen.

Ik zat daar en snakte naar adem. Het dak van mijn mond leek in brand te staan. Ik greep mijn moeders hand en klemde mij er aan vast. Ik kon maar niet geloven dat iemand mij zoiets zou aandoen.

“Blijf rustig zitten,” zei de dokter. “Zo meteen ben je weer in orde.”

Er stroomde nog steeds bloed uit mijn mond in de kom die de verpleegster vasthield. “Spuug maar uit,” zei ze. “Dan ben je een flinke jongen.”

“Nu zul je veel makkelijker door je neus kunnen ademen,” zei de dokter.

De verpleegster veegde mijn lippen af en waste mijn gezicht met een nat lapje. Toen tilden ze me uit de stoel en zetten me op de grond. Ik voelde me een beetje duizelig.

“We gaan naar huis,” zei mijn moeder en pakte mij bij de

hand. We gingen de trap af en de straat op. We begonnen te lopen. Te lopen, zei ik. Niks geen tram of taxi. We liepen die hele weg van een half uur terug naar het huis van mijn grootouders. Toen we er eindelijk waren, dat herinner ik me nog goed, zei mijn grootmoeder: “Laat hem maar in die stoel gaan zitten om een beetje bij te komen. Hij heeft tenslotte een hele operatie achter de rug.”

Iemand zette een stoel voor me naast de leunstoel van mijn grootmoeder en ik ging zitten. Mijn grootmoeder stak haar handen uit en bedekte een van mijn handen met de hare. “Dat zal wel niet de laatste keer in je leven zijn dat je naar een dokter moet,” zei ze, “en als het een beetje meezit zullen ze je niet al te veel kwaad doen.”

Dat was in 1924 en in die dagen was het heel gewoon de amandelen van kinderen te knippen zonder verdoving. Maar ik vraag me wel af wat jij ervan zou vinden als een dokter dat vandaag de dag bij jou zou doen.

St. Peters

1925-1929

(9-13 jaar)

De eerste dag

In september 1925, toen ik net negen was geworden, begon ik aan het eerste grote avontuur van mijn leven—kostschool. Mijn moeder had een Prep School voor me uitgezocht in het deel van Engeland dat het dichtst bij ons huis in Zuid-Wales lag. De school heette St. Peter's. Het volledige adres was St. Peter's School, Weston-Super-Mare, Somerset.

Weston-Super-Mare is een nogal sjofele badplaats met een breed zandstrand, een geweldig lange pier, een esplanade langs de zee, wat hotels en pensions en wel tienduizend winkeltjes, die emmertjes en schepjes, brokjes steen en ijsjes verkopen. Het ligt bijna recht aan de overkant van het Bristol Kanaal van Cardiff en op een heldere dag kun je vanaf de esplanade in Weston ruim twintig kilometer over het water de kust van Wales bleek en melkachtig aan de horizon zien liggen.

In die dagen was de makkelijkste manier om van Cardiff naar Weston-Super-Mare te gaan, de boot. Die boten waren prachtig. Het waren raderstoomboten met reusachtige ruisende raderen aan weerszijden. De raderen maakten een geweldig lawaai wanneer ze door het water wentelden en woelden.

Op de eerste dag van mijn eerste trimester ging ik 's

middags met mijn moeder per taxi op weg naar de raderboot die van Cardiff naar Weston-Super-Mare voer. Alles wat ik aan had, was splinternieuw en gemerkt met mijn naam. Ik droeg zwarte schoenen, grijze wollen kousen met blauwe omslagen, een grijs flanellen korte broek, een grijze bloes, een rode das, een grijs flanellen blazer met het blauwe schoolembleem op het borstzakje en een grijze schoolpet met hetzelfde embleem boven de klep. Met de taxi die ons naar de kade bracht gingen ook mijn splinternieuwe hutkoffer en mijn splinternieuwe snoepkistje mee, op allebei was in zwarte letters R. DAHL geverfd.

Een snoepkistje is een klein grenen kistje dat heel stevig gemaakt is en geen jongen is ooit naar een Engelse kostschool gegaan zonder zo'n kistje. Het is zijn eigen geheime bergplaats, even geheim als een damestas, en er is een ongeschreven wet, dat geen enkele andere jongen of leraar of zelfs het Schoolhoofd zelf, het recht heeft om in de geheimen van jouw snoepkistje te neuzen. De eigenaar heeft de sleutel in zijn zak en daar blijft hij. In St. Peters stonden de snoepkisten naast elkaar langs de vier muren van de kleedkamer en jouw kistje stond onder de haak waar je sportkleren aan hingen. Een snoepkistje, de naam zegt het al, is een kistje waar je je snoep in opbergt. Op kostscholen was het in die tijd de gewoonte dat bezorgde moeders elke week een pakje met lekkere dingen naar hun hongerige zoontjes

stuurden. Een doorsnee snoepkistje bevatte waarschijnlijk bijna altijd een halve zelfgebakken krentencake, een pakje verkruimelde koekjes, een paar sinaasappels, een appel, een banaan, een potje aardbeienjam of marmite, een reep chocola, een zakje Engelse drop en een blikje Bassett's limonadepoeder. Engelse scholen waren in die tijd louter geldmakerijtjes door en voor het Schoolhoofd. Het kwam hem dan ook heel goed uit de jongens zo min mogelijk te eten te geven en op allerlei slimme manieren de ouders zover te krijgen dat ze hun kroost voedden met pakjes van thuis.

“Maar natuurlijk, mevrouw Dahl, stuurt u uw zoon zo nu en dan maar wat lekkers,” zei hij dan. “Misschien wat sinaasappels en appels een keer per week”—fruit was heel duur—“en een heerlijke krentencake, eengrote krentencake misschien wel omdat kleine jongetjes altijd een grote eetlust hebben, nietwaar? Ha-ha-ha...Ja, ja, zo vaak als u maar wilt. Méér dan eenmaal per week als u wilt...Natuurlijk krijgt hij hier meer dan genoeg en goed te eten, van alles het beste, maar het smaakt ze toch nooit zo goed als het eten thuis, nietwaar? Ik weet zeker dat u niet zou willen dat hij als enige niet elke week zo'n verrukkelijk pakje van thuis krijgt.”

Behalve snoep bevatte een snoepkistje allerlei schatten zoals een magneet, een zakmes, een kompas, een rolletje touw, een opwindautootje, een half dozijn tinnen soldaatjes, een doos met goocheltrucs, een vlooienspel, een Mexicaans

springboontje, een katapult, een paar buitenlandse postzegels, een paar stinkbommetjes, en ik herinner me nog een jongen, Arkle heette hij, die een luchtgaatje in de deksel van zijn kistje had geboord en er een kikker in hield, die hij voedde met slakken.

Zo gingen wij, mijn moeder en ik en mijn hutkoffer en mijn snoepkistje, aan boord van de raderboot en staken bruisend het Bristol Kanaal over in een regen van buiswater. Dat deel van de reis vond ik wel leuk, maar toen we op de pier van Weston-Super-Mare aan land gingen en ik mijn hutkoffer en snoepkistje overgeladen zag worden in de taxi die ons naar St. Peter's zou brengen, begon ik angstig te worden. Ik had geen flauw idee wat me boven het hoofd hing. Ik was nog nooit ook maar een nacht van huis en van onze grote familie weggeweest.

Het St. Peter's stond op een heuvel boven het stadje. Het was een langwerpig stenen gebouw van drie verdiepingen, dat een beetje leek op een particulier krankzinnigengesticht, en ervoor lagen de sportterreinen met de drie rugbyvelden. Een derde van het gebouw was gereserveerd voor het Hoofd en zijn gezin. In de rest woonden de jongens, ongeveer honderdvijftig alles bij elkaar, als ik me goed herinner.

Toen we uit de taxi stapten, zag ik een drukke oprijlaan vol kleine jongens en hun ouders plus hun hutkoffers en snoepkistjes, en een man, die wel het Hoofd zou zijn, liep

daar handenschuddend tussen rond.

Ik heb je al verteld dat alle schoolhoofden reuzen zijn en deze man was geen uitzondering. Hij kwam op mijn moeder af en schudde haar hand, toen schudde hij mijn hand en daarbij wierp hij mij het soort flitsende glimlachje toe dat je verwacht van een haai naar een klein visje vlak voor hij het opslokt. Een van zijn voortanden was omrand met goud en zijn haar zat zo vol brillantine, dat het glinsterde als boter.

“Juist,” zei hij tegen me. “Ga je maar melden bij de Matron.” En tegen mijn moeder zei hij kordaat. “Tot ziens, mevrouw Dahl. Als ik u was zou ik het niet te lang rekken. Wij zorgen wel voor hem.”

Mijn moeder begreep het. Ze zoende me op de wang, nam afscheid en klom weer in de taxi.

Het Hoofd liep door naar het volgende groepje en ik bleef alleen achter met mijn splinternieuwe hutkoffer en mijn splinternieuwe snoepkistje. Ik begon te huilen.

Brieven schrijven naar huis

De zondagochtenden op St. Peter's waren bestemd voor de brieven naar huis. Om negen uur moest elke jongen op school naar zijn bank en kreeg hij een uur de tijd om een brief naar zijn ouders te schrijven. Om kwart over tien zetten we onze petten op, trokken we onze jassen aan, vormden buiten de school een lange slang en marcheerden een paar kilometer naar de kerk in Weston-Super-Mare. Pas tegen lunchtijd waren we weer terug. Naar de kerk gaan is nooit een gewoonte van mij geworden. Brieven schrijven wel.

Dit is de eerste brief die ik op St. Peter's naar huis schreef.

Vanaf de eerste zondag op St. Peter's tot de dag dat mijn moeder stierf, tweeëndertig jaar later, heb ik haar eens per week en soms vaker een brief geschreven wanneer ik van huis weg was. Op St. Peter's schreef ik haar elke week (dat moest ik wel) en iedere week op mijn volgende school, Repton, en iedere week vanuit Dar es Salaam in Oost-Afrika, waar ik voor mijn eerste baan heenging, en daarna iedere week tijdens de oorlog vanuit Kenia en Irak en Egypte waar ik vloog voor de RAF.

Op haar beurt heeft mijn moeder al die brieven bewaard in nette bundeltjes met groene bandjes eromheen, maar dat

was haar geheim. Ze heeft me nooit verteld dat ze dat deed. In 1957, toen ze wist dat ze ging sterven, lag ik in een ziekenhuis in Oxford waar ik een ernstige operatie aan mijn ruggengraat moest ondergaan en kon ik haar niet schrijven. Dus liet ze speciaal een telefoon naast haar bed installeren om nog een laatste gesprek met mij te kunnen voeren. Ze vertelde me niet dat ze stervende was, anderen trouwens ook niet, omdat ik er in die tijd zelf nogal ernstig aan toe was. Ze vroeg me alleen hoe het met me ging en zei dat ze hoopte dat het gauw beter met me zou gaan en dat ze van me hield. Ik had geen idee dat ze de volgende dag zou sterven, maar zij wist het wel en ze wilde voor de laatste keer contact met me hebben en met me praten.

Toen ik beter werd en naar huis ging, kreeg ik die enorme verzameling brieven, allemaal netjes gebundeld met groen lint eromheen. Meer dan zeshonderd bij elkaar, gedateerd van 1925 tot 1945, alle brieven in hun oorspronkelijke envelop met de oude postzegels er nog op. Voor mij is het een buitenkansje om zoiets te hebben om te raadplegen nu ik oud ben.

Brieven schrijven was een serieuze zaak op St. Peter's. Het was meteen ook een les in spellen en interpunctie, omdat het Hoofd alle klassen langs ging tijdens het uur en over onze schouders las wat we schreven en ons wees op onze fouten. Maar dat was niet, dat weet ik zeker, de belangrijkste reden

voor zijn belangstelling. Hij deed het om erop toe te zien dat we niets rottigs over zijn school schreven.

Er was dan ook geen enkele manier om tijdens het trimester ergens ons beklag over te doen bij onze ouders.

Als we het eten vies vonden of een bepaalde leraar haatten of als we een pak slaag gehad hadden voor iets dat we niet gedaan hadden, durfden we dat nooit in onze brieven te zetten. In feite sloegen we zelfs vaak naar de andere kant door. Om een goede beurt te maken bij dat gevaarlijke Hoofd, dat over onze schouders leunde en las wat we op hadden geschreven, schreven we geweldige dingen over de school en hoe aardig de meesters wel waren.

Reken maar dat het Hoofd een slimme man was. Hij wilde niet dat onze ouders de indruk kregen dat er op de een of andere manier censuur werd uitgeoefend op onze brieven en daarom mochten we spelfouten nooit in de brief zelf verbeteren. Als ik bijvoorbeeld had geschreven:

**...DINSDAGAVOND HEEFT IEMAND EEN
LEZING GEHOUDEN...**dan zei hij:

“Weet je niet hoe je gehouden moet spellen?”

“Jawel meneer, g-e-h-o-u-w-e-n.”

“Dat betekent iets anders, stomme idioot!”

“Wat dan, meneer? Ik-ik begrijp u niet.”

“Houden doe je met zwaarden en messen. Het is gehouden met een d, jongen. Vanmiddag blijf je binnen en

schrijf je het vijftig keer. Nee, nee! Niet in de brief verbeteren! Dan maak je het alleen nog maar viezer! Het blijft staan zoals het er staat!”

En zo kregen de nietsvermoedende ouders op subtiële manier de indruk dat jouw brief ongelezen, onverbeterd en ongecensureerd was.

De Matron

De benedenverdieping van St. Peter's bestond volledig uit leslokalen. Op de eerste verdieping waren alle slaapzalen. Daar op de slaapverdieping was de Matron oppermachtig. Dit was haar territorium. Haar stem was hier de enige autoriteit en zelfs de jongens van elf en twaalf waren als de dood voor deze vrouwelijke menseneter, want ze regeerde met ijzeren vuist.

De Matron was een grote blonde vrouw met een boezem. Ze zal waarschijnlijk niet meer dan achtentwintig jaar oud geweest zijn, maar voor ons maakte het niet uit of ze achtentwintig of achtenzestig was, voor ons was ze een volwassen mens en op deze school waren alle grote mensen gevaarlijk.

Wanneer je eenmaal de trap op was gegaan en één voet op de slaapverdieping had gezet, was je in de macht van de Matron. Zij ontleende haar macht aan de onzichtbare maar angstaanjagende figuur van het Hoofd, die beneden in zijn studeerkamer op de loer lag. Wanneer ze maar wilde, kon de Matron jou in je pyjama en ochtendjas naar beneden sturen om je bij deze genadeloze reus te melden en wanneer dat gebeurde, kreeg je ter plaatse een pak slaag. De Matron wist dat en had daar plezier in.

Ze kon bliksemsnel de gang doorrennen, en haar hoofd en boezem verschenen altijd plotseling in de deuropening van de slaapzaal wanneer je haar het minst verwachtte. “Wie heeft die spons gegooid?” klonk dan de gevreesde stem, “Jij was ‘t, hè, Perkins? Niet liegen, Perkins! Spreek me niet tegen! Ik weet best dat jij het was! Trek meteen je ochtendjas aan en ga je beneden bij het Hoofd melden!”

Heel langzaam en met grote tegenzin deed de kleine Perkins van achtenhalf dan zijn ochtendjas en zijn pantoffels aan en liep de lange gang door naar de achtertrap en de privé-vertrekken van het Hoofd. En de Matron, dat wisten we allemaal, ging achter hem aan en bleef boven aan de trap staan om met een eigenaardige uitdrukking op haar gezicht te luisteren naar het krak...krak...krak van de stok dat zo dadelijk van beneden zou opklinken. Voor mij klonk dat geluid altijd alsof het Hoofd een revolver afschoot op het plafond van zijn studeerkamer.

Terugkijkend lijkt er weinig twijfel aan te bestaan dat de Matron een geweldige hekel had aan kleine jongens. Ze glimlachte nooit eens tegen ons of zei iets aardigs, en wanneer een verband bleef vastzitten aan de snee op je knie mocht je het er niet zelf beetje bij beetje afpeuteren zodat het geen pijn deed. Ze rukte het er altijd gewoon af en mompelde: “Zeg, stel je niet zo kinderachtig aan.”

Een keer tijdens mijn eerste trimester, ging ik naar de

Matron's kamer, om jodium op een geschaafde knie te laten doen en ik wist niet dat je moest kloppen voor je naar binnen ging. Ik deed de deur open en liep zo naar binnen en daar stond ze midden in de zitkamer in een innige omhelzing met de Latijnse leraar, meneer Victor Corrado. Ze vlogen uit elkaar toen ik binnenkwam en ze werden allebei knalrood. "Hoe durf je zomaar binnen te komen zonder te kloppen!" schreeuwde de Matron. "Ben ik net bezig een vuiltje uit meneer Corrado's oog te halen kom jij binnenstormen en moet ik weer van voren af aan beginnen."

"Het spijt me heel erg, Matron."

"Ga weg en kom over vijf minuten terug!" riep ze en als een pijl uit de boog schoot ik de kamer weer uit.

Na het sein 'licht uit' sloop de Matron altijd als een panter door de gang om te proberen het geluid van fluisterstemmen op te vangen van achter de deur van een slaapzaal. We hadden al snel in de gaten dat haar gehoor zo fenomenaal scherp was, dat het veiliger was om je maar stil te houden. Op een dag is een dappere jongen, Wragg, na 'licht uit' op zijn tenen de slaapzaal uitgeslopen en heeft suiker gestrooid over het linoleum van de gang. Toen Wragg terugkwam en ons vertelde dat de gang van begin tot eind vol met suiker lag, begon ik te trillen van opwinding. Daar lag ik in het donker in mijn bed te wachten en te wachten tot de Matron zou gaan rondsluipen. Er gebeurde niets. Misschien, zei ik bij mezelf,

is ze in haar kamer bezig nog een vuiltje uit het oog van meneer Victor Corrado te halen.

Plotseling klonk aan het andere eind van de gang een luid geknars. Knars...knars...knars deden de voetstappen. Het klonk alsof er een reus over een grintpad liep.

Toen hoorden we de schelle woedende stem van de Matron in de verte: “Wie heeft dat gedaan?” krijste ze. “Hoe durven jullie dat te doen?!” Knarsend ging ze de gang door, gooide de deuren van alle slaapzalen open en deed alle lichten aan. Haar woede was zo hevig dat het ons de schrik op het lijf joeg. “Vooruit!” riep ze uit terwijl ze met knarsende stappen de gang op en neer marcheerde. “Zeg op! Ik wil de naam van het kleine kreng dat de suiker gestrooid heeft! Beken onmiddellijk! Kom eruit! Biecht op!”

“Niet zeggen dat jij het was,” fluisterden we Wragg toe. “We zullen je niet verraden!”

Wragg hield zijn mond. Ik kon het hem niet kwalijk nemen. Als hij bekend had, was zijn lot vast en zeker verschrikkelijk en bloederig geweest.

Kort daarna werd het Hoofd van beneden geroepen. Briesend door haar neusgaten riep de Matron hem te hulp. Nu werd de hele school de lange gang ingedreven, waar we in onze pyjamaatjes en op blote voeten half bevroren, en werd de schuldige of schuldigen bevolen naar voren te komen.

Niemand kwam naar voren.

Ik zag wel dat het Hoofd verschrikkelijk kwaad werd. Zijn avond was bedorven. Rode vlekken verschenen over zijn hele gezicht en vlokjes spuug schoten uit zijn mond terwijl hij sprak.

“Heel goed!” bulderde hij. “Jullie gaan allemaal onmiddellijk de sleutel van jullie snoepkist halen. Alle sleutels worden ingeleverd bij de Matron, die ze de rest van het trimester zal bewaren! En van nu af aan worden alle pakjes van huis geconfisqueerd! Ik ben niet van plan dergelijk gedrag door de vingers te zien!”

We overhandigden onze sleutels en de resterende zes weken van het trimester hadden we erge honger. Maar al die zes weken bleef Arkle zijn kikker eten geven door slakken door het gaatje in het deksel van zijn kist te duwen. Met een oude theepot goot hij ook elke dag water door het gaatje om het dier nat en fleurig te houden. Ik bewonderde Arkle erg omdat hij zo goed voor zijn kikker zorgde. Al stierf hij zelf van de honger, hij liet er zijn kikker niet onder lijden. Sindsdien heb ik altijd geprobeerd aardig te zijn voor kleine diertjes.

In elke slaapzaal stonden een stuk of twintig bedden. Het waren tamelijk kleine, smalle bedjes die langs de muren aan weerszijden stonden. In het midden van de slaapzaal stonden de bakken waarin je je handen en je gezicht moest wassen en je tanden poetsen, altijd met koud water dat in grote kannen

op de grond stond. Wanneer je de slaapzaal eenmaal in was gegaan, mocht je er niet meer uit behalve om naar de kamer van de Matron te gaan omdat je ziek was of een verwonding had. Onder elk bed stond een witte po en voor je in bed stapte werd van je verwacht dat je op de vloer knielde en er een plas indeed. Vlak voor 'licht uit' klonk door de hele slaapzaal het getinkel van in hun po's plassende jongetjes. Wanneer je dat gedaan had en in bed was gekropen, mocht je er niet meer uitkomen voor de volgende ochtend. Ik geloof wel dat er ergens in de gang een wc was, maar alleen een acute aanval van diarree zou als excuus worden geaccepteerd daarheen te gaan. Een bezoek aan de boven-wc drukte je meteen het etiket op van diarree-lijder en dus werd er meteen een dosis dikke witte vloeistof in je keelgat, gegoten door de Matron. Daar bleef je wel een week geconstipeerd van.

Die eerste ellendige nacht vol heimwee in St. Peter's, kon ik, toen ik me in bed oprolde en het licht uitging, aan niets anders denken dan aan ons huis en aan mijn moeder en zusjes. Waar waren zij? vroeg ik me af. In welke richting lag Llandaff vanaf de plaats waar ik lag? Ik begon het te berekenen en dat was niet zo moeilijk omdat ik daarbij geholpen werd door het Bristol kanaal. Als ik uit het raam van de slaapzaal keek, kon ik het kanaal zelf zien en de grote stad Cardiff met Llandaff ernaast lag bijna recht aan de overkant van het water iets naar het noorden. Als ik me dus naar het

raam draaide keek ik in de richting van thuis. Ik woelde rond in mijn bed tot ik met mijn gezicht in de richting van thuis en mijn familie lag.

Vanaf die dag ben ik in alle tijd dat ik op St. Peter's gezeten heb, nooit met mijn rug naar mijn familie toe gaan slapen. In verschillende bedden in verschillende slaapzalen moest ik opnieuw de goede richting berekenen, maar altijd had ik het Bristol Kanaal om op af te gaan en kon ik daardoor altijd de denkbeeldige lijn van mijn bed naar ons huis in Wales trekken. Niet één keer ben ik ingeslapen zonder mij naar mijn familie toe te draaien. Dat was een hele troost voor me.

In mijn begintijd was er een jongen bij ons op de slaapzaal die Tweedie heette, die begon te snurken toen hij in slaap was gevallen.

“Wie praat daar?” riep de Matron die kwam binnenstormen. Mijn bed was dicht bij de deur en ik herinner me hoe ik naar haar opkeek vanaf mijn kussen en haar silhouet tegen het licht in de gang afgetekend zag staan en dacht hoe vreselijk angstaanjagend ze eruitzag. Ik denk dat het haar boezem was, die mij het meest angst aanjoeg. Ik kon mijn ogen er niet vanaf houden; voor mij was het zoiets als een stormram of de voorplecht van een ijsbreker of misschien een paar explosieve bommen.

“Zeg op!” riep ze. “Wie was daar aan het praten?”

We lagen daar in de stilte. Toen begon Tweedie, die op

zijn rug lag te slapen, opnieuw te snurken.

De Matron staarde naar Tweedie. “Snurken is een walgelijke gewoonte,” zei ze. “Zoiets doen alleen de lagere klassen. We zullen hem een lesje moeten geven.”

Zonder het licht aan te doen liep ze de zaal in en pakte een stuk zeep van de dichtstbijzijnde wasbak. De kale elektrische peer in de gang verlichtte de hele zaal met een bleke crèmekleurige gloed.

Niemand durfde overeind in bed te gaan zitten, maar iedereen keek nu naar de Matron om te zien wat ze ging doen. Ze had altijd een schaar bij zich, die aan een wit lint aan haar middel hing, en daarmee begon ze dunne schilfers zeep in de palm van haar hand te slijpen. Toen ging ze naar de arme Tweedie toe en liet de zeepschilfers in zijn open mond vallen. Ze had er een hele handvol van. Ik dacht dat ze er nooit mee op zou houden.

Wat zou er in vredesnaam gebeuren? vroeg ik me af. Zou Tweedie zich erin verslikken? Zou hij stikken? Zou zijn keelgat volledig verstopt raken? Was zij hem aan het vermoorden?

De Matron deed een paar stappen achteruit en vouwde haar armen over, of liever onder, haar massieve borst.

Er gebeurde niets. Tweedie snurkte gewoon door.

Toen ineens begon hij te gorgelen en verschenen er witte belletjes op zijn lippen. De belletjes groeiden en groeiden tot

ten slotte zijn hele gezicht onder het trillend witte zeepschuim zat. Het was een doodeng gezicht. Plotseling begon Tweedie te hoesten en te sputteren. Hij schoot overeind en klauwde met zijn handen over zijn gezicht. “O, o,” stotterde hij. “O! O! O! O nee! W-w-wat gebeurt er? Wat is dat op mijn gezicht? Help me toch!”

De Matron gooide hem een washandje toe en zei: “Veeg maar af, Tweedie. En laat ik je nooit meer horen snurken. Heeft niemand je ooit geleerd niet op je rug te slapen?”

Met die woorden marcheerde ze de slaapzaal uit en knalde de deur achter zich dicht.

Heimwee

Het hele eerste trimester op St. Peter's had ik heimwee. Heimwee is net zoiets als zeeziekte. Je weet pas hoe erg het is als je het zelf krijgt en wanneer je het hebt, raakt het je boven in je maag en wil je alleen nog maar dood. De enige troost is dat zowel heimwee als zeeziekte ogenblikkelijk te genezen zijn. Het eerste verdwijnt zodra je het schoolterrein afloopt en het tweede is vergeten zodra het schip de haven binnenloopt.

Ik had zo'n onvoorstelbare heimwee tijdens de eerste twee weken dat ik een truc verzoon om naar huis gestuurd te worden, al was het maar voor een paar dagen. Ik had het plan om plotseling een aanval van acute blindedarmonsteking te krijgen.

Je denkt misschien dat het nogal onnozel is van een negenjarig jongetje zich te verbeelden dat hem dat zou kunnen lukken, maar ik had goede redenen om het te proberen. Nog maar één maand daarvoor had mijn stokoude half zuster, die twaalf jaar ouder was dan ik, echt blindedarmonsteking gekregen, en de paar dagen voor haar operatie had ik haar gedrag van dichtbij kunnen observeren. Ik had gemerkt dat ze het meest klaagde over vreselijke pijn in de rechteronderkant van haar buik. Bovendien bleef ze maar

overgeven, wilde ze niets eten en had ze hoge koorts.

Misschien vind je het, tussen twee haakjes, wel interessant om te horen dat mijn zusters blindedarm er niet in een mooie operatiezaal in een ziekenhuis uit is gehaald, maar thuis op de tafel in onze eigen kinderkamer, door onze huisarts en zijn anesthesist. In die dagen was het heel gewoon dat de dokter met zijn instrumententas bij iemand aan huis kwam, een steriel laken over de meest geschikte tafel drapeerde en aan het werk ging. Van deze gelegenheid herinner ik me dat we in de gang bij de kinderkamer rondgingen terwijl de operatie aan de gang was. Mijn andere zusjes waren er ook bij. Intens gefascineerd stonden we te luisteren naar het zachte gemompel van de dokters achter de gesloten deur en we stelden ons de patiënt voor met opengesneden buik als een stuk rundvlees. We konden zelfs de geur van ether ruiken door de spleet onder de deur.

De volgende dag mochten we de blindedarm zelf zien in een glazen flesje. Het was een tamelijk lang zwart wormvormig dingetje. Ik zei: “Heb ik ook zoiets van binnen, Nanny?”

“Iedereen heeft er een,” antwoordde de kinderjuffrouw.

“Waar is het voor?” vroeg ik haar.

“Gods wegen zijn ondoorgrondelijk,” zei ze. Dat was haar gewone antwoord wanneer ze iets niet wist.

“Waar wordt hij zo ziek van?” vroeg ik.

“Tandenborstelhaartjes,” antwoordde ze ditmaal zonder

aarzelen.

“Tandenborstelhaartjes?” riep ik. “Hoe kunnen haartjes van tandenborstels je blindedarm nou ziek maken?”

De kinderjuffrouw, die in mijn ogen wijzer was dan Salomon, antwoordde: “Als er een haar uitje tandenborstel valt en je hem inslikt, blijft hij in je blindedarm steken en dan begint het daar te rotten. In de oorlog,” vervolgde ze, “hebben Duitse spionnen hele ladingen tandenborstels met losse haren onze winkels ingesmokkeld en daar hebben miljoenen soldaten blindedarmontsteking van gekregen.”

“Echt waar, Nanny?” riep ik. “Is dat eerlijk waar?”

“Ik lieg nooit tegen je, kind,” zei ze. “En laat dat een les voor je zijn. Gebruik nooit oude tandenborstels.”

Nog jaren later werd ik zenuwachtig wanneer ik een haar van mijn tandenborstel op mijn tong vond.

Toen ik na het ontbijt naar boven ging en op de bruine deur klopte, was ik niet bang voor de Matron.

“Binnen,” galmde de stem.

Ik strompelde zielig de kamer in met mijn handen tegen de rechterkant van mijn buik gedrukt.

“Wat is er met jou?” schreeuwde de Matron. Het volume van haar stem deed die massieve boezem sidderen als drillpudding.

“Ik heb zo’n pijn, Matron,” kreunde ik. “O, wat doet het pijn. Hier beneden.”

“Zeker weer te veel gesnoept,” blafte ze. “Wat verwacht je anders wanneer je je de hele dag volpropt met krentencake.”

“Ik heb al dagen niks gegeten,” loog ik. “Ik kon geen hop door mijn keel krijgen, Matron! Geen hap!”

“Ga op het bed liggen en doe je broek naar beneden,” commandeerde ze.

Toen ik op het bed lag, begon ze hard met haar vingers in mijn buik te porren. Ik lette goed op en toen ze op de plaats kwam waar naar ik dacht de blindedarm zat, slaakte ik een gil die de ruiten deed rinkelen. “Au! Au! Au!” gilde ik. “Niet doen, Matron, niet doen!” En toen zei ik iets dat de deur dichtdeed. “Ik moet de hele ochtend al overgeven,” zei ik, “en nu heb ik niets meer over te geven en ben ik nog even misselijk.”

Dit was de juiste zet. Ik zag haar aarzelen. “Blijf waar je bent,” zei ze en liep vlug de kamer uit. Ze mocht dan een gemeen rotwijf zijn, ze had een verpleegstersopleiding en ze zou nooit de verantwoording op zich willen nemen voor een verwaarloosde blindedarmontsteking.

Binnen het uur kwam de dokter en ook hij ging weer aan het drukken en porren en ik weer aan het schreeuwen op de naar mijn idee juiste momenten. Toen deed hij een thermometer in mijn mond. “Hmm,” zei hij. “Geen koorts. Laat me die buik nog eens voelen.”

“Au!” schreeuwde ik toen hij de goede plek aanraakte.

De dokter ging weg met de Matron. Een halfuur later kwam de Matron terug en zei: “Het Hoofd heeft je moeder opgebeld en zij komt je vanmiddag halen.”

Ik gaf geen antwoord. Ik bleef liggen en probeerde er doodziek uit te zien terwijl van binnen mijn hart zong en galmde van de wonderschoonste dank- en lofzangen.

Met de raderboot werd ik het Bristol Kanaal over naar huis gebracht; ik voelde me zo geweldig dat ik uit dat vreselijke schoolgebouw was, dat ik haast vergat dat ik ziek behoorde te zijn. Die middag zat ik bij Dr. Dunbar in zijn spreekkamer in de Cathedral Road, Cardiff, en probeerde dezelfde trucs op hem uit. Maar Dr. Dunbar was veel wijzer en wist veel meer dan de Matron en de school-dokter. Nadat hij in mijn buik had gepord en ik mijn gebruikelijke geschreeuw had laten horen, zei hij tegen mij: “Nu kun je je weer aankleden en op die stoel gaan zitten.”

Zelf ging hij achter zijn bureau zitten en keek mij doordringend maar niet onvriendelijk aan. “Je doet maar net alsof, hè?” zei hij.

“Hoe weet u dat?” flapte ik eruit.

“Omdat je buik zacht en volkomen normaal is,” antwoordde hij. “Als jij daar een ontsteking had, zou je buik hard en stijf aanvoelen. Het is helemaal niet zo moeilijk vast te stellen.”

Ik zei niets.

“Je had zeker heimwee,” zei hij.

Ik knikte doodongelukkig.

“Dat heeft iedereen in het begin,” zei hij. “Daar moet je gewoon doorheen. Neem het je moeder maar niet kwalijk dat ze je naar kostschool heeft gestuurd. Zij hield vol dat je nog te jong was, maar ik heb haar ervan overtuigd dat het het beste voor je was. Het leven is hard en hoe sneller je het leert aan te kunnen, des te beter het is voor jou.”

“Wat gaat u tegen de school zeggen?” vroeg ik bevend.

“Ik zal zeggen dat je een ernstige ontsteking in je buik had die ik ga genezen met pillen,” antwoordde hij glimlachend.

“Dat betekent dat je nog drie dagen thuis moet blijven. Maar je moet me beloven dat je nooit meer zoiets uithaalt. Je moeder heeft al genoeg aan haar hoofd zonder dat ze ook nog eens jou van school op moet gaan halen.”

“Ik beloof het u,” zei ik. “Ik zal het nooit meer doen.”

Een autotochtje

Op de een of andere manier ben ik het eerste trimester op St. Peters doorgekomen en tegen het einde van december kwam mijn moeder met de raderboot naar de overkant om mij en mijn koffer mee naar huis te nemen voor de kerstvakantie.

O, wat een zaligheid om weer thuis bij de familie te zijn na al die weken strenge discipline! Als je niet op kostschool gezeten hebt toen je klein was, is het volslagen onmogelijk te begrijpen hoe fantastisch het is weer thuis te zijn. Het is het bijna waard om weg te gaan, omdat het zo heerlijk is terug te komen. Ik kon haast niet geloven dat ik me 's-morgens niet met koud water hoefde te wassen of stil moest zijn in de gangen of meneer zeggen tegen iedere volwassen man die ik tegenkwam of in een po plassen in de slaapkamer, of met natte handdoeken gemept worden in de kledkamer of bij het ontbijt pap vol ronde grijze schapenkeuteltjes moeten eten of de hele dag in angst en vreze leven voor de gele stok op de hoekkast in de studeerkamer van het Hoofd.

Het weer was die kerstvakantie uitzonderlijk zacht en op een wonderlijke morgen maakte onze hele familie zich gereed voor onze allereerste rit in de allereerste auto die we ooit bezeten hadden. Deze nieuwe auto was een enorm lange,

zwarte Franse wagen die De Dion-Bouton heette met een zeildoeken dak dat je naar achteren kon vouwen. De chauffeur zou die twaalf jaar oudere halfzuster (toen eenentwintig jaar oud) zijn, die pas aan haar blindedarm was geopereerd.

Ze had twee keer een vol halfuur rijles gehad van de man die de auto had afgeleverd en in het verlichte jaar 1925 vond men dat meer dan voldoende. Niemand hoefde rijexamen te doen. Je moest zelf maar oordelen of je het kon en zodra je vond dat je er klaar voor was, ging je gewoon je gang. Toen we met zijn allen in de auto stapten, waren we zo opgewonden dat we het bijna niet meer hadden.

“Hoe hard gaat-ie?” riepen we. “Haalt hij zeventig kilometer per uur?”

“Hij haalt wel negentig!” antwoordde de stokoude zuster. Haar toon was zo zelfingenomen en verwaand dat ons dat doodsbang had moeten maken, maar dat deed het niet.

“Ja, laten we negentig rijden,” schreeuwden we. “Beloof je ons dat je negentig gaat rijden?”

“We zullen waarschijnlijk nog wel harder gaan ook,” verklaarde mijn zuster. Ze deed haar autohandschoenen aan en knoopte een sjaaltje om haar hoofd volgens de laatste automode van die dagen.

Het dak van de auto was naar achteren gevouwen vanwege het zachte weer en nu was de auto een magnifieke open

toerwagen geworden. Voorin zaten drie personen: de chauffeur achter het stuur, mijn halfbroer (van achttien) en een van mijn zusjes (van twaalf). Op de achterbank zaten er nog vier: mijn moeder (van veertig), twee kleine zusjes (van acht en van vier) en ikzelf (van negen). Onze auto had iets bijzonders dat je op de auto's van tegenwoordig niet meer ziet, geloof ik. Dat was een tweede ruit voor de achterbank om de passagiers achterin tegen de wind te beschermen wanneer het dak was opgevouwen. Hij bestond uit een langwerpige middenstuk en twee zij ruitjes, die je naar achteren kon vouwen om de luchtstroom af te buigen.

We zaten allemaal te trillen van angst en plezier toen de chauffeur de koppeling op liet komen en de grote, lange, zwarte slee naar voren neigde en in beweging kwam.

“Weet je zeker dat je het kan?” riepen wij. “Weet je wel waar de rem zit?”

“Houd je mond!” snauwde de stokoude zuster. “Ik moet me concentreren.”

We reden het tuinpad af en gingen op weg naar het dorpje Llandaff zelf. Gelukkig was er in die tijd maar heel weinig verkeer op de weg. Een enkele keer kwam je een vrachtwagentje tegen of een bestelautootje en heel soms een particuliere auto, maar het gevaar om ergens tegenaan te botsen was tamelijk klein zolang je de auto maar op de weg wist te houden.

De prachtige zwarte auto kroop langzaam door het dorp terwijl de chauffeur op de rubberen bal van de toeter drukte bij ieder menselijk wezen dat we passeerden, of het nu de slagersjongen op de fiets was of alleen maar een overstekende voetganger. Weldra reden we tussen groene weiden en hoge heggen door zonder iemand te zien.

“Jullie dachten dat ik het niet kon, hè?” riep de stokoude zuster terwijl ze zich omdraaide en ons toegrijsde.

“Houd jij liever je ogen op de weg,” zei mijn moeder zenuwachtig.

“Harder!” schreeuwden wij. “Kom op! Rijd eens wat harder! Trap dat gaspedaal in! We rijden nu maar vijfentwintig kilometer per uur!”

Opgejut door ons geschreeuw en gehoon begon de stokoude zuster de snelheid te vermeerderen. De motor loeide en de carrosserie sidderde. De chauffeur klemde zich aan het stuur vast alsof het het haar van een drenkeling was en we zagen allemaal de naald van de snelheidsmeter naar de dertig kruipen, toen naar de veertig en daarna de vijftig naderen. We zullen waarschijnlijk een kilometer of vijfenvijftig per uur gereden hebben toen we plotseling bij een tamelijk scherpe bocht in de weg kwamen. De stokoude zuster, die zoiets nog nooit bij de hand had gehad, schreeuwde: “Help!”, trapte op de rem en draaide wild aan het stuur. De achterwielen blokkeerden, en de auto slipte

opzij en knalde met een wonderbaarlijk geknars van spatborden en metaal de heg in. De passagiers op de voorbank schoten allemaal door de voorruit en de passagiers achterin schoten allemaal door de achterruit. Glas (in die tijd was er nog geen veiligheidsglas) vloog in het rond en wij ook. Mijn broer en een zuster kwamen op de motorkap terecht, iemand anders werd de weg op geslingerd en tenminste één klein zusje belandde midden in de meidoornhaag. Maar gek genoeg was niemand ernstig gewond behalve ik. Mijn neus was bijna helemaal van mijn gezicht afgesneden en hing erbij aan een klein reepje huid. Mijn moeder worstelde zich uit de ravage en pakte een zakdoek uit haar tas. Ze duwde de bengelende neus weer op zijn plaats en hield hem daar.

Er was geen boerderij of mens te bekennen, laat staan een telefoon. Een of andere vogel begon te tjilpen in een boom langs de weg, verder was alles stil.

Mijn moeder boog zich over mij heen op de achterbank en zei: “Leun maar achterover en houd je hoofd stil.” Tegen de stokoude zuster zei ze: “Kun je dit ding weer aan de gang krijgen?”

De zuster drukte op de starter en tot ieders verbazing sloeg de motor aan.

“Rijd hem achteruit uit de heg,” zei mijn moeder. “En vlug een beetje.”

Mijn zuster had moeite de achteruit te vinden. De

tandwielen sloegen tegen elkaar met een afschuwelijk geluid van scheurend metaal.

“Ik heb nog nooit achteruit gereden,” bekende ze ten slotte.

Iedereen, met uitzondering van de chauffeur, mijn moeder en ik, stond op de weg naast de auto. Het geknars van de tandwielen van de versnellingen was verschrikkelijk. Het klonk alsof er een maaimachine over harde rotspunten gereden werd. De stokoude zuster sloeg onbehoorlijke taal uit en werd knalrood, maar toen stak mijn broer zijn hoofd over het voorportier en zei: “Moet je de koppeling niet intrappen?”

De zwaarbeproefde chauffeur trapte de koppeling in, de tandwielen grepen in elkaar en een seconde later sprong het grote zwarte beest achteruit de heg en schoot dwars over de weg in de heg aan de andere kant.

“Probeer kalm te blijven,” zei mijn moeder. “Nu langzaam vooruit.”

Eindelijk werd de gehavende auto uit de tweede heg gereden en stond dwars over de weg. Nu verscheen er een man met paard en wagen op het toneel. De man klom van zijn wagen, liep naar onze auto en leunde over het achterportier. Hij had een grote hangsnor en droeg een kleinbolhoedje.

“U zit lelijk in de penarie, hè?” zei hij tegen mijn moeder.

“Kunt u autorijden?” vroeg mijn moeder hem.

“Nee,” zei hij. “En u verspert de ele weg. Ik eb duizend verse heieren op mijn wagen en daar moet ik voor twaalven mee op de markt zijn.”

“Ga opzij,” zei mijn moeder. “Ziet u niet dat we hier een zwaargewond kind hebben?”

“Duizend vers gelegde heieren,” herhaalde de man en staarde naar mijn moeders hand, de bloederige zakdoek en het bloed dat langs haar pols droop. “En hals ik er niet vandaag om twaalf uur mee op de markt ben, kan ik ze pas volgende week verkopen. En dan zijn ze niet vers meer, é? Dan blijf ik met duizend houdbakken heieren zitten die niemand meer wil ebben.”

“Ik hoop dat ze allemaal verrotten,” zei mijn moeder. “Ga nu onmiddellijk achteruit met die kar.” En tegen de kinderen die nog steeds op straat stonden riep ze: “Vlug de auto in. We gaan naar de dokter!”

“Er ligt overal glas!” schreeuwden ze.

“Dat doet er niet toe,” zei mijn moeder. “We moeten dit kind meteen naar de dokter brengen.”

De passagiers klommen weer in de auto. De man ging achteruit met zijn paard en wagen tot hij op een veilige afstand was. De stokoude zuster slaagde erin de auto recht op de weg en met zijn neus in de goede richting te krijgen en toen, eindelijk, waggelde de eens zo magnifieke wagen de weg af

naar het huis van Dr. Dunbar in de Cathedral Road, Cardiff.

“Ik heb nog nooit in een stad gereden,” verklaarde de stokoude zuster bevend.

“Dan wordt dit de eerste keer,” zei mijn moeder.
“Doorrijden.”

De hele weg met een snelheid van nog geen zes kilometer per uur, kwamen we ten slotte bij het huis van Dr. Dunbar. Ik werd de auto uit en de voordeur binnen gesleurd terwijl mijn moeder nog steeds de met bloed doordrenkte zakdoek tegen mijn wiebelende neus gedrukt hield.

“Grote Hemel!” riep Dr. Dunbar. “Hij is er helemaal afgesneden!”

“Het doet pijn,” kreunde ik.

“Hij kan toch niet de rest van zijn leven zonder neus rondlopen,” zei de dokter tegen mijn moeder.

“Het ziet er naar uit dat hij wel zal moeten,” zei mijn moeder.

“Onzin!” zei de dokter. “Ik naai hem er gewoon weer aan.”

“Kunt u dat?” vroeg mijn moeder.

“Ik kan het in ieder geval proberen,” antwoordde hij. “Ik zal hem nu stevig vastplakken en dan ben ik binnen een uur met mijn assistent bij u thuis.”

Grote stroken pleister werden over mijn gezicht geplakt om de neus op zijn plaats te houden. Toen werd ik weer in

de auto gezet en kropen we de drie kilometer naar Llandaff.

Ongeveer een uur later lag ik in de kinderkamer op dezelfde tafel waar ook mijn stokoude zuster had gelegen voor haar blindedarmoperatie. Sterke handen drukten me omlaag en een masker met watten erin werd boven mijn gezicht gehouden. Boven me zag ik een hand die een fles met witte vloeistof vasthield en de vloeistof op de watten in het masker goot. Opnieuw rook ik de weeë stank van chloroform en ether en hoorde ik een stem die zei: “Diep inademen. Een paar keer diep inademen.”

Ik vocht als een wilde om van de tafel af te komen maar mijn schouders werden neergedrukt door het volle gewicht van een grote man. De hand die de fles boven mijn gezicht hield, liet hem steeds verder en verder voorover hellen. De witte vloeistof druppelde en druppelde op de watten. Bloedrode kringen verschenen voor mijn ogen en die kringen begonnen steeds harder rond te draaien tot ze een heirode draaikolk vormden met een diep zwart gat in het midden. Mijlenver weg zei een stem: “Goed zo, jongen. We zijn er bijna...We zijn er bijna...Doe je ogen maar dicht en ga slapen...”

Ik werd wakker in mijn eigen bed met naast me mijn bezorgde moeder die mijn hand vasthield. “Ik dacht dat je nooit meer wakker werd,” zei ze. “Je hebt wel meer dan acht uur geslapen.”

“Heeft Dr. Dunbar mijn neus er weer aangenaaid?” vroeg ik haar.

“Ja,” zei ze.

“Zal hij blijven zitten?”

“Hij zegt van wel. Hoe voel je je, lieverd?”

“Misselijk,” zei ik.

Nadat ik had overgegeven in een bakje, voelde ik me iets beter.

“Kijk eens onder je kussen,” zei mijn moeder glimlachend.

Ik draaide me om, tilde een hoek van het kussen op en daaronder vond ik op het sneeuw witte laken een prachtige gouden sovereign met het hoofd van koning George V op de bovenkant.

“Dat is omdat je zo flink geweest bent,” zei mijn moeder. “Je hebt je prima gehouden. Ik ben trots op je.”

Kapitein Hardcastle

In die tijd noemden wij ze meesters, niet leraren. De meester waar ik het bangst voor was op St. Peters, was, behalve het Hoofd, Kapitein Hardcastle. Hij was een magere, gespierde man die rugby speelde. Op het rugbyveld droeg hij een wit sportbroekje, witte gym schoenen en korte witte sokken. Zijn benen waren hard en dun als de poten van een ram en de huid rond zijn kuit had bijna precies dezelfde kleur als schapenvet. Het haar op zijn hoofd was niet rood. Het had de heldere, donkeroranje kleur van rijpe sinaasappels en zat tegen zijn hoofd geplakt met grote hoeveelheden brillantine, net als bij het Hoofd. De scheiding in zijn haar was een witte lijn die kaarsrecht midden over zijn schedel liep, zo recht dat hij alleen maar met een liniaal gemaakt kon zijn. Aan weerszijden van de scheiding zag je de sporen van de kam in het vette, oranje haar, als de tramrails van een klein trammetje.

Kapitein Hardcastle droeg een snor die dezelfde kleur had als zijn haar, en o, wat een snor was dat! Een waarlijk angstaanjagend gezicht, een dikke, oranje haag die sproot en bloeide tussen zijn neus en bovenlip en die van het midden van de ene wang naar het midden van de andere wang liep. Maar het was niet een van die nagelborstelsnorretjes,

kortgeknipt en borstelig. En het was ook geen lange hangsnor als van een walrus. In plaats daarvan krulde hij een heel stuk prachtig omhoog alsof hij gepermanent was of behandeld met een krultang die ‘s-morgens boven een spiritusvlammetje werd verhit. De enige andere manier waarop hij dat kruleffect had kunnen verkrijgen, bedachten wij jongens, was door de snor elke morgen langdurig omhoog te borstelen met een harde tandenborstel voor de spiegel.

Achter die snor leefde een vurig rood en woest gezicht met een zwaar gerimpeld voorhoofd dat duidde op een beperkte intelligentie. “Het leven is raadselachtig,” scheen het zwaar gerimpelde voorhoofd te zeggen, “en de wereld is een gevaarlijke plaats. Alle mensen zijn vijanden en alle jongens zijn insecten die zich tegen je zullen keren en je zullen steken als je ze niet voor bent en ze verplettert.”

Kapitein Hardcastle zat nooit stil. Zijn oranje hoofd rukte en schokte aan een stuk door van de ene naar de andere kant op een heel verontrustende manier en bij ieder rukje klonk een klein snurkgeluidje uit zijn neusgaten. Hij was soldaat bij de landmacht geweest tijdens de Grote Oorlog en daar had hij natuurlijk ook zijn titel opgedaan. Maar zelfs kleine insecten zoals wij, wisten dat ‘kapitein’ geen erg hoge rang was en dat alleen iemand die niet veel anders had om zich op te beroemen, er in het burgerleven aan zou blijven vasthouden. Het was al erg genoeg om jezelf ‘majoor’ te blijven noemen na

afloop, maar ‘kapitein’ was een absoluut dieptepunt.

Het gerucht ging dat het voortdurende geruk, geschok en gesnurk was veroorzaakt door iets wat ‘shell-shock’ werd genoemd, maar wat dat precies was, wisten we niet. We namen aan dat het betekende dat iets vlak bij hem was ontploft met zo’n geweldige klap dat hij meters de lucht in was gesprongen en sindsdien nooit meer had kunnen ophouden met springen.

Om de een of andere reden die ik nooit goed heb begrepen, had Kapitein Hardcastle de pik op me vanaf mijn eerste dag op St. Peter’s. Misschien kwam het omdat ik met negen jaar oud al bijna net zo groot was als hij. Of zelfs nog waarschijnlijker kwam het omdat ik op slag een hekel had aan zijn reusachtige oranje snor en hij mij vaak betrapte ernaar te staren met een ongetwijfeld nogal spottend trekje om de mond. Ik hoefde hem maar binnen een straal van drie meter voorbij te lopen in de gang of hij keek me woest aan en schreeuwde: “Rechtop lopen, jongen! Schouders naar achteren!” of “Haal je handen uit je zakken!” of “Wat valt er te lachen als ik vragen mag? Wat is er zo grappig?” of, nog het allerbeledigendste, “Jij daar, hoe-heet-je-ook-weer, doorwerken!” Ik wist dus wel dat het maar een kwestie van tijd was voor de dappere kapitein mij goed te grazen zou nemen.

Hij sloeg toe in het tweede trimester, toen ik precies negenenhalf jaar oud was. Het gebeurde tijdens de

avondstudie, Prep. Iedere doordeweekse avond moest de hele school een uur lang, tussen zes en zeven, in de aula zitten voor Prep. De meester die die week dienst had was belast met Prep. Dat betekende dat hij op een verhoging voor in de aula zat en orde moest houden. Sommige meesters lazen een boek tijdens Prep, anderen keken proefwerken na, maar Kapitein Hardcastle niet. Hij zat daar boven op het podium te rukken, schokken en snurken zonder één ogenblik op zijn bureau te kijken. Zijn kleine melkblauwe oogjes zwierven de volle zestig minuten door de aula op zoek naar onregelmatigheden en de hemel helpe de jongen die hij betrapte.

De regels voor Prep waren simpel maar streng. Het was verboden op te kijken van je werk en te praten. Dat was alles, maar het liet je maar heel weinig ruimte. In heel bijzondere omstandigheden, en ik ben er nooit achter gekomen wat dat waren, mocht je je hand opsteken en wachten tot je mocht spreken, maar je kon er maar beter heel zeker van zijn dat het echt om heel bijzondere omstandigheden ging. Maar twee keer heb ik in mijn vier jaar op St. Peter's meegemaakt dat iemand zijn hand opstak tijdens Prep. De eerste keer ging zo:

MEESTER: Wat is er?

JONGEN: Alstublieft, meneer. Mag ik naar de wc?

MEESTER: Geen sprake van. Dat had je eerder moeten

doen.

JONGEN: Maar meneer...Alstublieft meneer...Toen hoefde ik niet...Ik wist niet...

MEESTER: En wie zijn schuld is dat? Ga door met je werk. **JONGEN:** Maar meneer...O, meneer...Laat me er alstublieft heen gaan! **MEESTER:** Nog één woord van jou en er zwaait wat voor je.

Natuurlijk deed de arme jongen het in zijn broek, waardoor hij het later geweldig aan de stok kreeg met de Matron boven.

De tweede keer, herinner ik me duidelijk, was in het laatste trimester en de jongen die zijn hand opstak, heette Braithwaite. Ik meen me ook te herinneren dat de dienstdoende meester onze vriend Kapitein Hardcastle was, maar daar kan ik niet op zweren. De dialoog ging ongeveer zo:

MEESTER: Ja, wat is er?

BRAITHWAITE: Alstublieft, meneer, er is een wesp door het raam gevlogen en heeft me op mijn lip gestoken; en die wordt nu heel dik.

MEESTER: Een wat?

BRAITHWAITE: Een wesp, meneer.

MEESTER: Harder, jongen, ik versta je niet. Wat kwam

door het raam gevlogen?

BRAITHWAITE: Ik kan haast niet harder, meneer.

Door mijn dikke lip.

MEESTER: Door je dikke wat? Probeer je soms leuk te zijn?

BRAITHWAITE: Nee meneer, absoluut niet, meneer.

MEESTER: Praat gewoon, jongen. Wat heb je toch?

BRAITHWAITE: Dat heb ik u al verteld, meneer. Ik ben gestoken, meneer. Het doet ontzettend pijn.

MEESTER: Ontzettend pijn? Wat doet ontzettend pijn?

BRAITHWAITE: Mijn lip, meneer. Hij wordt steeds dikker.

MEESTER: Wat moet jij vanavond voor werk doen?

BRAITHWAITE: Franse werkwoorden, meneer. We moeten ze allemaal uitschrijven.

MEESTER: Schrijf jij soms met je lip?

BRAITHWAITE: Nee, meneer, maar ziet u...

MEESTER: Ik zie alleen dat je een geweldige herrie maakt en iedereen van zijn werk houdt. Ga door met je werk.

Ze waren hard, die meesters, vergis je daar niet in, en om te overleven moest je zelf ook behoorlijk hard worden.

Mijn beurt kwam, zoals ik al zei, tijdens mijn tweede trimester, en het was weer Kapitein Hardcastle die Prep deed. Je moet weten dat tijdens Prep iedere jongen in de aula in zijn

eigen houten bank zat. Die banken hadden de gewone schuin aflopende bladen met een smalle platte strook aan de bovenkant waar een uitholling was voor je pen en rechts een gaatje met een inktpotje erin. De pennen die we gebruikten hadden verwisselbare punten en onder het schrijven moest je om de zes of zeven seconden je pen in de inktpot dopen. Ballpoints en viltstiften waren toen nog niet uitgevonden en vulpennen waren verboden. De pennetjes die we gebruikten, waren heel kwetsbaar en de meeste jongens hadden een voorraadje nieuwe pennetjes in een doosje in hun zak.

Prep was in volle gang. Kapitein Hardcastle zat op het podium voor ons zijn oranje snor te aaïen, met zijn hoofd te schokken en snurkgeluidjes te maken. Aan een stuk door zwierven zijn ogen door de zaal op zoek naar kattenkwaad. Het enige wat te horen was, waren de snurkgeluidjes van Kapitein Hardcastle en het zachte gekras van pennen op papier. Zo nu en dan klonk er ping wanneer iemand zijn pen iets te hard in het wit porseleinen inktpotje doopte.

Het ongeluk sloeg toe toen ik zo dom was met mijn pen tegen de bovenkant van mijn bank te stoten. De punt brak. Ik wist dat ik geen extra pennetje in mijn zak had, maar een gebroken pennetje werd nooit geaccepteerd als excuus om je werk niet af te hebben. Wij moesten een opstel schrijven. Het onderwerp was ‘Het levensverhaal van een penny’. (Ik heb dat opstel nog steeds in mijn archief.) Ik was al een heel eind op

weg toen mijn pen brak. We hadden nog een half uur Prep voor de boeg: ik kon daar toch niet de hele tijd blijven zitten zonder iets te doen. Ik kon ook mijn hand niet opsteken en Kapitein Hardcastle vertellen dat ik mijn pen gebroken had. Dat durfde ik gewoon niet. En eigenlijk wilde ik dat opstel graag afmaken. Ik wist al precies wat er de twee volgende bladzijden met mijn penny ging gebeuren en ik kon het niet over mijn hart verkrijgen dat niet te vertellen.

Ik keek naar rechts. De jongen naast me heette Dobson. Hij was even oud als ik, negenenhalf, en een aardige jongen. Zelfs nu, zestig jaar later, herinner ik me nog dat Dobsons vader dokter was en in Het Rode Huis, Uxbridge, Middlesex woonde, volgens het etiket op Dobsons snoepkistje.

Dobsons bank stond bijna tegen de mijne aan. Ik dacht dat ik het risico maar moest nemen. Ik hield mijn hoofd naar beneden, maar intussen hield ik Kapitein Hardcastle goed in de gaten. Toen ik er redelijk zeker van was dat hij de andere kant opkeek, deed ik een hand voor mijn mond en fluisterde: “Dobson...Dobson...Kun je me een pennetje lenen?”

Plotseling klonk er een ontploffing op het podium. Kapitein Hardcastle was overeind gesprongen, wees op mij en schreeuwde: “Jij praatte! Ik zag je praten! Ontken het maar niet! Ik zag je duidelijk achter je hand praten!”

Ik zat daar verstijfd van schrik.

Iedereen hield op met werken en keek op.

Kapitein Hardcastle's gezicht was van rood, diep-paars geworden en hij schokte heftig.

“Ontken je dat je zat te praten?” schreeuwde hij.

“Nee, meneer, nee. M-maar...”

“En ontken je dat je probeerde je te laten voorzeggen?
Ontken je dat je Dobson om hulp vroeg?”

“N-nee, meneer, dat deed ik niet. Ik vroeg niet om hulp,”

“Natuurlijk wel! Wat vroeg je anders aan Dobson als ik vragen mag? Ik neem aan dat je niet naar zijn gezondheid informeerde?”

Ik moet de lezer nog eens op mijn leeftijd wijzen. Ik was geen flinke knul van veertien. Ik was ook geen twaalf of zelfs maar tien jaar oud. Ik was negenenhalf en op die leeftijd ben je slecht opgewassen tegen een volwassen man met vlammend oranje haar en een opvliegend karakter. Je kunt dan weinig anders doen dan stamelen.

“Ik...ik heb mijn pen gebroken, meneer,” fluisterde ik.

“Ik...ik vroeg Dobson of hij me er een k-kon lenen, meneer.”

“Je liegt!” riep Kapitein Hardcastle en er klonk triomf in zijn stem. “Ik wist wel dat je een leugenaar was en nog een afkijker ook.”

“Ik w-wilde alleen maar een pen, meneer.”

“Ik zou mijn mond maar houden als ik jou was!” brulde de stem vanaf het podium. “Je werkt jezelf alleen nog maar verder in de nesten. Jij krijgt een Streep!”

Dat waren noodlottige woorden. Een Streep! Jij krijgt een Streep van mij! Rondom mij voelde ik een soort golf van sympathie naar mij uitgaan van elke jongen in de zaal, maar niemand verroerde zich.

Nu moet ik eerst het systeem van Sterren en Strepen op St. Peter's uitleggen. Voor uitzonderlijk goed werk kon je een Kwart-Ster krijgen, dan werd er een rode stip naast je naam op het mededelingenbord gezet. Als je vier Kwart-Sterren had, werd er een rode streep door de vier stippen gezet en dat betekende dat je Ster vol was.

Voor uitzonderlijk slecht werk of slecht gedrag kreeg je een Streep en dat betekende automatisch een pak slaag van het Hoofd.

Iedere meester had een boekje Kwart-Sterren en een boekje Strepen, die ingevuld, ondertekend en eruitgescheurd moesten worden net als cheques uit een chequeboek. De Kwart-Sterren waren roze, de Strepen hadden een duivelse, blauwgroene kleur. De jongen die een Ster of een Streep kreeg, bewaarde hem tot de volgende morgen na het ochtendgebed, wanneer het Hoofd iedereen die er een had gekregen, opriep naar voren te komen en hem voor de ogen van de hele school in te leveren. Strepen werden zo ernstig gevonden dat ze niet erg vaak gegeven werden. Het was ongebruikelijk dat meer dan twee of drie jongens per week

een Streep kregen.

En nu kreeg ik er een van Kapitein Hardcastle.

“Kom hier,” commandeerde hij.

Ik kwam uit mijn bank en liep naar het podium. Hij had het boekje met Strepen al op zijn bureau gelegd en vulde er een in. Hij gebruikte rode inkt en op de lijn waar je de reden in moest vullen schreef hij: **PRATEN TIJDENS PREP, AFKIJKEN EN LIEGEN**. Hij zette er zijn handtekening onder en scheurde het uit het boekje. Toen vulde hij langzaam het controlestrookje in. Hij nam het vreselijke groenblauwe stukje papier op en zonder op te kijken wuifde hij ermee in mijn richting. Ik pakte het uit zijn hand en liep terug naar mijn bank met de ogen van de hele school op me gericht.

De rest van Prep zat ik op mijn bank niets te doen. Zonder pennetje kon ik geen woord verder schrijven aan ‘Het levensverhaal van een Penny’. Ik heb het de volgende middag moeten afmaken in plaats van buitenspelen.

De volgende morgen meteen na het ochtendgebed riep het Hoofd de Kwart-Sterren en Strepen op. Ik was de enige die naar voren kwam. De andere meesters zaten op rechte stoelen aan weerszijden van het Hoofd en ik ving een glimp op van Kapitein Hardcastle, met over elkaar geslagen armen, schokkend hoofd en melkblauwe oogjes die mij strak aankeken, met nog steeds een triomfantelijk trekje op zijn

gezicht. Het Hoofd nam het aan en las wat erop stond. “Zodra dit is afgelopen,” zei hij, “kom je naar mijn studeerkamer.”

Vijf minuten later liep ik op mijn tenen de groen-laken deur door naar het gewijde terrein waar het Hoofd woonde. Ik klopte op de deur van zijn studeerkamer.

“Binnen!”

Ik draaide de knop om en ging de grote vierkante kamer in met de boekenplanken, de leunstoelen en het reusachtige bureau met het roodleren blad dat in de verste hoek stond. Het Hoofd zat achter zijn bureau met mijn Streep tussen zijn vingers. “Wat heb jij hierop te zeggen?” vroeg hij me en zijn witte haaientanden flitsten gevaarlijk tussen zijn lippen.

“Ik heb niet gelogen, meneer,” zei ik. “Ik zweer het u. En ik vroeg niet om hulp.”

“Kapitein Hardcastle zegt van wel,” zei het Hoofd. “Wil jij soms beweren dat Kapitein Hardcastle een leugenaar is?”

“Nee, meneer, o nee, meneer.”

“Dat zou ik ook maar niet doen als ik jou was.”

“Ik had de punt van mijn pen gebroken, meneer, en ik vroeg Dobson of hij mij een pennetje kon lenen.”

“Dat is niet wat Kapitein Hardcastle zegt. Hij zegt dat je hem om hulp vroeg bij je opstel.”

“O nee, meneer. Dat deed ik niet. Ik was een heel eind van Kapitein Hardcastle vandaan en ik fluisterde. Ik denk niet dat hij heeft kunnen horen wat ik zei, meneer.”

“Dus beweer je wel dat hij een leugenaar is.”

“O nee, meneer! Nee, meneer! Dat zou ik nooit doen!”

Tegen het Hoofd kon ik onmogelijk winnen. Het liefst had ik gezegd: “Ja, meneer. Als u het werkelijk weten wilt, meneer, dat beweer ik inderdaad dat Kapitein Hardcastle een leugenaar is, want dat is hij ook.” Maar daar was geen sprake van. Maar ik had nog één troef uit te spelen, of ik dacht dat ik die had.

“U zou het aan Dobson kunnen vragen, meneer,” fluisterde ik.

“Aan Dobson vragen?” riep hij. “Waarom zou ik het aan Dobson vragen?”

“Hij kan u vertellen wat ik vroeg, meneer.”

“Kapitein Hardcastle is een officier en een man van eer,” zei het Hoofd. “Hij heeft me verteld wat er gebeurd is. Ik denk niet dat ik de behoefte heb aan een of ander onnozel jongetje te vragen of Kapitein Hardcastle de waarheid spreekt.”

Ik zweeg.

“Voor het praten tijdens Prep,” ging het Hoofd verder, “voor proberen te laten voorzeggen en voor liegen krijg jij van mij zes stokslagen.”

Hij stond op van zijn bureau en liep naar de hoekkast aan de andere kant van de studeerkamer. Hij stak zijn hand uit en haalde er drie dunne gele stokken af, alle drie met een

gebogen handvat aan een uiteinde. Hij hield ze een paar seconden in zijn handen en bekeek ze zorgvuldig, toen koos hij er een uit en legde de andere twee terug op de kast.

“Bukken.”

Ik was doodsbang voor die stok. Er is geen jongetje ter wereld te vinden dat dat niet zou zijn. Hij was niet alleen een instrument om je mee te slaan. Hij was een wapen om je te verwonden. Hij kneusde de huid. Hij veroorzaakte ernstige, blauwpaarse, beurse plekken, die pas na drie weken verdwenen; en die hele drie weken kon je je hart voelen kloppen langs die wonden.

Ik probeerde het nog eens, een beetje hysterisch: “Ik heb het niet gedaan, meneer! Ik zweer u dat ik de waarheid spreek!”

“Mond dicht en bukken! Daar! En raak je tenen aan!”

Heel langzaam boog ik voorover. Toen sloot ik mijn ogen en zette me schrap voor de eerste slag.

Krak! Het klonk als een geweerschot! Als je een heel erg harde slag op je billen krijgt, is de tijd tussen de slag en het moment dat je de pijn voelt, ongeveer vier seconden. Daarom zal iemand die ervaring heeft in slaan, altijd even wachten tussen de slagen om de pijn zijn hoogste punt te laten bereiken.

Dus een paar seconden na de eerste krak voelde ik vrijwel niets. Toen voelde ik een verschrikkelijke, striemende,

folterende, brandende pijn in mijn billen en toen de pijn op zijn ondraaglijke hoogtepunt was, kwam de tweede krak neer. Ik klemde mij uit alle macht aan mijn enkels vast en beet op mijn onderlip. Ik was vastbesloten geen kik te geven, dat zou de beul alleen nog maar meer voldoening schenken.

Krak!...vijf seconden wachten.

Krak!... weer wachten.

Krak!...en weer wachten.

Ik telde de slagen en toen de zesde op mij neerdaalde, wist ik dat ik het in stilte zou doorstaan.

“Ziezo,” zei de stem achter me.

Ik kwam overeind en pakte mijn achterwerk met beide handen zo stevig mogelijk vast. Dat is altijd de instinctieve en automatische reactie. De pijn is zo vreselijk dat je probeert hem beet te pakken en weg te trekken en hoe harder je drukt des te meer helpt het.

Ik keek niet naar het Hoofd toen ik over het dikke rode tapijt naar de deur hinkte. De deur was dicht en er was niemand om hem voor me open te doen dus moest ik wel met één hand mijn achterste loslaten om de knop om te draaien. Toen stond ik buiten en strompelde door de gang van het privé-heiligdom. In de gang recht tegenover de studeerkamer van het Hoofd was de zitkamer van de andere meesters. Ze waren nu allemaal daar binnen, op het punt zich over de verschillende leslokalen te verspreiden. Maar wat mij

opviel ondanks alle pijn, was dat deze deur openstond.

Waarom stond hij open?

Was hij opzettelijk opengelaten zodat zij allemaal duidelijk het geluid van de stok aan de overkant van de gang zouden kunnen horen?

Ja, natuurlijk. En ik was er zeker van dat het Kapitein Hardcastle was geweest die hem open had gedaan. Ik stelde me voor hoe hij daar tussen zijn collega's had staan snurken van voldoening bij iedere striemende slag.

Kleine jongens kunnen heel kameraadschappelijk zijn wanneer een lid van hun gemeenschap in moeilijkheden zit, en dit des te sterker wanneer ze het gevoel hebben dat er onrechtvaardig is gehandeld. Toen ik terugkwam in de klas was ik aan alle kanten omringd door meevoelende gezichten en stemmen, maar één incident is mij vooral bijgebleven. Een jongen van mijn eigen leeftijd, die Highton heette, was zo verontwaardigd over de hele zaak dat hij die dag voor de lunch tegen me zei: “Jij hebt geen vader. Ik wel. Ik zal mijn vader schrijven wat er gebeurd is en dan zal hij er wat aan doen.”

“Hij kan niets doen,” zei ik.

“O ja, hij wel,” zei Highton. “En hij zal het doen ook. Mijn vader zal het er heus niet bij laten zitten.”

“Waar is hij nu?”

“Hij is in Griekenland,” zei Highton. “In Athene. Maar dat

maakt niets uit.”

En meteen is die kleine Highton gaan zitten schrijven aan de vader, die hij zo bewonderde. Niet dat er iets gebeurde natuurlijk. Maar toch was het een ontroerend en edelmoedig gebaar van één kleine jongen tegenover een andere en ik ben het nooit vergeten.

Kleine Ellis en de steenpuist

Tijdens mijn derde trimester op St. Peter's kreeg ik griep en moest ik in de ziekenkamer liggen, waar de gevreesde Matron de scepter zwaaide. In het bed naast me lag een zeven jaar oude jongen, die Ellis heette, die ik graag mocht. Ellis lag daar omdat hij een enorme, kwaadaardig uitziende steenpuist op de binnenkant van zijn dij had. Ik heb hem gezien. Hij was zo groot als een pruim en had zo ongeveer dezelfde kleur.

Op een morgen kwam de dokter om ons te onderzoeken en naast hem stevende de Matron binnen. Haar enorme boezem was in een gesteven wit omhulsel gestoken en daardoor deed ze me denken aan een schilderij dat ik eens had gezien van een viermaster die met volle zeilen voor de wind liep.

“Hoe hoog is zijn temperatuur vandaag?” vroeg de dokter op mij wijzend.

“Bijna normaal, dokter,” zei de Matron.

“Hij is hier nu wel lang genoeg geweest,” zei de dokter. “Stuur hem morgen maar weer naar school.” Toen wendde hij zich tot Ellis. “Trekje pyjamabroek uit,” zei hij. Hij was een heel klein dokterdje met een stalen brilletje en een kaal hoofd. Hij joeg mij altijd de stuipen op het lijf.

Ellis trok zijn broek uit. De dokter boog zich over hem heen en bekeek de steenpuist. “Hmmm,” zei hij. “Dat ziet er lelijk uit, hè? Daar zullen we iets aan moeten doen, hè, Ellis?”

“Wat gaat u dan doen?” vroeg Ellis bevend.

“Niets om je ongerust over te maken,” zei de dokter. “Ga liggen en let maar niet op mij.”

Kleine Ellis ging liggen met zijn hoofd op het kussen. De dokter had zijn tas op de vloer gezet bij het voeteneind van Ellis' bed. Nu knielde hij op de vloer en deed zijn tas open. Zelfs wanneer Ellis zijn hoofd van het kussen optilde kon hij nog niet zien wat de dokter daar deed. Het voeteneind van zijn bed stond in de weg. Maar ik zag alles. Ik zag hem een soort scalpel te voorschijn halen met een lang stalen handvat en een klein puntig mesje eraan. Hij zat op zijn hurken bij het voeteneind van Ellis' bed met de scalpel in zijn rechterhand.

“Geef me eens een grote handdoek, Matron,” zei hij.

De Matron overhandigde hem een handdoek.

Nog steeds op zijn hurken, onzichtbaar voor de kleine Ellis door het voeteneind van het bed, vouwde de dokter de handdoek open en spreidde hem uit over de palm van zijn linkerhand. In zijn rechterhand hield hij de scalpel vast.

Ellis was bang en achterdochtig. Hij begon zich op zijn ellebogen op te richten om het beter te kunnen zien. “Liggen, Ellis,” zei de dokter en nog voor hij was uitgesproken, sprong hij op het voeteneinde als een duveltje-in-een-dooasje en

gooide de uitgespreide handdoek recht in Ellis' gezicht. Bijna tegelijkertijd strekte hij zijn rechterarm naar voren en drukte de punt van de scalpel diep in het midden van de enorme steenpuist. Hij gaf een snel rukje aan het mesje en trok het eruit voor de arme jongen de tijd had gehad zijn hoofd uit de handdoek te bevrijden.

Ellis schreeuwde het uit. Hij zag de scalpel er niet ingaan en er niet uitgaan maar hij voelde het des te beter en hij krijste als een speenvarken. Ik zie hem nog worstelen met de handdoek op zijn hoofd en toen hij te voorschijn kwam, stroomden de tranen hem over de wangen en staarden zijn bruine ogen de dokter aan met een blik van diepe, grenzeloze verontwaardiging.

“Maak je niet zo druk over zo'n kleinigheid,” zei de Matron.

“Doe er maar een verband om, Matron,” zei de dokter, “met flink wat ontsmettende poeder erop.” En hij marcheerde de kamer uit.

Ik kon het de dokter niet kwalijk nemen. Ik vond dat hij de zaak nogal slim had aangepakt. Pijn was iets dat wij verwacht werden te dragen. Verdovingen en injecties tegen de pijn werden niet vaak gebruikt in die tijd. Zeker tandartsen deden daar niet aan. Maar ik betwijfel ten zeerste of jij het wel zo leuk zou vinden als een dokter jou een handdoek in je gezicht gooide en je besprong met een mes.

Geitentabak

Toen ik een jaar of negen was, verloofde mijn stokoude half zuster zich. De man van haar keuze was een jonge Engelse arts. Die zomer ging hij met ons mee naar Noorwegen. De hele atmosfeer tintelde van de romantiek en de twee geliefden schenen om redenen die wij jonge kinderen niet konden begrijpen, niet erg van ons gezelschap gediend te zijn. Ze gingen er alleen op uit met de boot. Ze klauterden alleen over de rotsen. Ze ontbeten zelfs alleen.

Als familie hadden we altijd alles samen gedaan en we zagen niet in waarom de stokoude halfzuster plotseling moest besluiten alles anders te doen, ook al was ze nu verloofd. We waren geneigd haar verloofde de schuld te geven van deze versterking van ons kalme gezinsleven en het was onvermijdelijk dat hij daar vroeg of laat voor zou moeten boeten.

De jongeman was een pijproker. Zijn walgelijke stink-pijp was nooit uit zijn mond, behalve wanneer hij ging eten of zwemmen. Wij begonnen ons zelfs af te vragen of hij hem er wel uit naaide wanneer hij zijn verloofde kuste. Hij klemde de steel van de pijp tussen zijn sterke, witte tanden en hield hem daar ook terwijl hij met je praatte. Dat irriteerde ons ontzettend. Het zou toch zeker veel beleefder zijn hem uit de

mond te nemen en behoorlijk tegen iemand te praten.

Op een dag gingen we met ons motorbootje naar een eiland waar we nooit eerder waren geweest en dit keer besloten de stokoude halfzuster en haar stoere minnaar met ons mee te gaan. We kozen dit speciale eiland uit omdat we er geiten op zagen klauteren over de rotsen en we dachten dat het wel leuk zou zijn ze een bezoekje te brengen. Maar toen we aan land gingen, ontdekten we dat de geiten volledig verwilderd waren en dat we niet bij ze in de buurt konden komen. Dus gaven we onze pogingen vriendschap met ze te sluiten op en bleven we gewoon op de gladde rotsen zitten in onze zwempakken om van de zon te genieten.

De stoere minnaar vulde zijn pijp. Toevallig zag ik hoe zorgvuldig hij de pijpenkop stopte met de tabak die hij uit een gele tabakszak haalde. Hij was er net mee klaar toen de stokoude halfzuster hem riep om mee te gaan zwemmen. Dus legde hij zijn pijp neer en liep weg.

Ik staarde naar de pijp die daar op de rotsen lag. Zo'n vijftientwintig centimeter ernaast zag ik een hoopje gedroogde geitenkeutels liggen, allemaal klein en rond als lichtbruine bessen. Op dat moment kwam een interessant idee bij me op. Ik pakte de pijp en klopte alle tabak eruit. Toen pakte ik de geitenkeutels en verfrommelde ze tussen mijn vingers tot ze klein en vezelig waren. Heel voorzichtig deed ik de fijngemaakte keutels in de kop van de pijp. Ik drukte het goed

aan met mijn duim net als de stoere minnaar altijd deed. Toen dat gebeurd was, deed ik er een laagje echte tabak bovenop. De hele familie keek toe terwijl ik daarmee bezig was. Niemand zei iets maar ik voelde hun warme instemming om mij heen. Ik lede de pijp op de rots terug. Toen bleven we met zijn allen zitten wachten op de terugkeer van het slachtoffer. We zaten nu allemaal in het complot, zelfs mijn moeder. Ik had ze erbij betrokken, alleen maar door ze te laten zien wat ik deed. Het was een van die stilzwijgende, nogal gevaarlijke familiesamenzweringen.

Daar kwam de stoere minnaar, druipnat van de zee, borst vooruit, sterk en mannelijk, gezond en bruinverbrand. “Heerlijk gezwommen!” verkondigde hij de wereld in het algemeen. “Heerlijk water! Fantastisch allemaal!” Hij boende zich stevig droog waarbij de spieren van zijn biceps over zijn armen golfden. Toen ging hij op de rotsen zitten en pakte zijn pijp.

Negen paar ogen staarden hem strak aan. Niemand verraadde het complot door te gaan giechelen. We trilden van gespannen verwachting. Een groot deel van de spanning werd veroorzaakt door het feit dat wij geen van allen precies wisten wat er zou gaan gebeuren.

De stoere minnaar nam de pijp tussen zijn sterke witte tanden en streek een lucifer af. Hij hield de vlam boven de pijpenkop en zoog. De tabak vatte vlam en gloeide. Het

hoofd van de minnaar werd omgeven door wolken blauwe rook. “Ah-h-h,” zei hij en blies de rook door zijn neusgaten. “Er gaat niets boven een lekkere pijp na een flink eind zwemmen.”

Wij bleven afwachten. De spanning was bijna onverdraaglijk. Het zusje van zeven hield het niet langer uit. “Wat doe je voor tabak in dat ding?” vroeg ze volmaakt onschuldig.

“Navy Gut,” antwoordde de stoere minnaar. “Players Navy Gut. Dat is de beste die er is. Die Noren hebben allerlei walgelijke geparfumeerde tabakssoorten, maar die zou ik nooit nemen.”

“Ik wist niet dat er verschillende smaken in bestonden,” ging het kleine zusje verder.

“Ja natuurlijk zijn die er,” zei de stoere minnaar. “Alle soorten tabak zijn verschillend voor de pijproker met onderscheidingsvermogen. Zeemanstabak is zuiver en onversneden. Het is een echte mannentabak.” De man scheen een voorkeur te hebben voor lange woorden zoals onderscheidingsvermogen en onversneden. We hadden geen flauw idee wat hij ermee bedoelde.

De stokoude halfzuster kwam fris van het zwemmen met een badhanddoek om zich heen naast haar stoere minnaar zitten. Ze begonnen elkaar die onnozele glimlachjes en weë blikken toe te werpen, waar wij zo misselijk van werden. Ze

gingen veel te veel in elkaar op om iets te merken van de grote spanning waarin ons groepje verkeerde. Ze merkten niet eens dat ieder gezicht van het gezelschap naar hen toegedraaid was. Ze waren weer verzonken in die wereld van geliefden waarin geen kleine kinderen bestonden.

De zee was kalm, de zon scheen en het was een prachtige dag.

Plotseling slaakte de stoere minnaar een doordringende gil en schoot zijn lichaam wel een meter de lucht in. Zijn pijp vloog uit zijn mond en kletterde over de rotsen. De tweede gil was zo hard en schel dat alle zeemeeuwen geschrokken van het eiland opvlogen. Zijn gezicht was vertrokken als iemand die verschrikkelijk gemarteld werd en zijn huid was wit als sneeuw. Hij begon te sputteren, te kokhalzen, te spugen en zijn keel te schrapen, hij gedroeg zich kortom als een man met ernstig inwendig letsel. Hij was volslagen sprakeloos.

Wij staarden hem gefascineerd aan.

De stokoude halfzuster moet gedacht hebben dat zij haar toekomstige echtgenoot voor altijd zou verliezen.

Zij beklopte hem, sloeg hem op de rug en riep: “Lieveling! Lieveling! Wat is er met je? Waar heb je pijn? Haal de boot! Start de motor! We moeten hem meteen naar een ziekenhuis brengen!” Ze scheen totaal vergeten dat er binnen een straal van tachtig kilometer geen ziekenhuis was.

“Ik ben vergiftigd!” sputterde de stoere minnaar. “Het is in

mijn longen gekomen! Het zit in mijn borst! Mijn borst staat in brand! Mijn maag staat in vuur en vlam!”

“Help me hem naar de boot te brengen! Vlug!” riep de stokoude halfzuster en greep hem vast onder de oksels. “Zit daar niet zo! Help liever!”

“Nee, nee, nee!” riep de nu niet-zo-stoere minnaar. “Laat me los! Ik moet lucht hebben! Ik moet lucht!” Hij ging achterover liggen en ademde diep de verrukkelijke Noorse zeelucht in. Na een minuut of wat kwam hij weer overeind en voelde hij zich een heel stuk beter.

“Wat had jij in vredesnaam ineens?” vroeg de stokoude halfzuster en nam zijn hand teder in de hare.

“Geen idee,” mompelde hij. “Ik heb gewoonweg geen idee.” Zijn gezicht was nog steeds zo wit als versgevallen sneeuw en zijn handen trilden. “Er moet een reden voor zijn,” voegde hij eraan toe. “Er moet toch een reden voor zijn.”

“Ik weet de reden!” schreeuwde het zevenjarige zusje gierend van het lachen. “Ik weet waardoor het kwam!”

“Waardoor dan?” snauwde de stokoude halfzuster. “Wat hebben jullie uitgespookt? Vertel op!”

“Het was zijn pijp!” schreeuwde het kleine zusje nog steeds dubbel van het lachen.

“Wat is er dan met mijn pijp?” vroeg de stoere minnaar.

“Jij hebt geitentabak gerookt!” riep het kleine zusje.

Het duurde even voor de betekenis van haar woorden volledig tot de twee geliefden was doorgedrongen, maar toen dat gebeurd was en zich een vreselijke woede op het gezicht van de stoere minnaar begon af te tekenen en hij langzaam dreigend overeind kwam, sprongen we allemaal op, renden voor ons leven en doken van de rotsen af in het diepe water.

Repston en shell

1929-1936

(13-20jaar)

Aankleden voor de nieuwe school

Toen ik twaalf was, zei mijn moeder tegen me: “Ik heb je opgegeven voor Marlborough en voor Repton. Waar wil je heen?”

Het waren allebei beroemde Public Schools, maar dat was het enige dat ik van ze wist. “Repton,” zei ik. “Ik wil naar Repton.” Het was makkelijker uit te spreken dan Marlborough.

“Goed,” zei mijn moeder. “Dan ga je naar Repton.”

In die tijd woonden we in Kent in een plaatsje dat Bexley heette. Repton was ergens in de Midlands, bij Derby, ruim tweehonderd kilometer noordelijker. Dat deed er niet toe. Er liepen treinen genoeg. Niemand werd in die tijd met de auto naar school gebracht. We werden gewoon op de trein gezet.

Ik was precies dertien in september 1929 toen ik naar Repton ging. Op de dag van mijn vertrek moest ik eerst aangekleed worden voor mijn nieuwe rol. De week ervoor was ik met mijn moeder naar Londen geweest om schoolkleden te kopen. Ik herinner me dat ik diep geschokt was toen ik zag wat ik verwacht werd aan te trekken.

“Daar kan ik toch niet mee rondlopen!” riep ik. “Niemand

draagt zulke dingen.”

“Weet u zeker dat u zich niet vergist?” vroeg mijn moeder aan de winkelbediende.

“Als hij naar Repton gaat, mevrouw, dan moet hij deze kleren aan,” zei de winkelbediende ferm.

En nu lag dat hele verbazingwekkende kostuum uitgestald op mijn bed te wachten. “Kleedje aan,” zei mijn moeder. “Vlug maar, anders mis je de trein nog.”

“Ik zal er bijlopen als een idioot,” zei ik. Mijn moeder ging de kamer uit en liet me mijn gang gaan. Met grote tegenzin begon ik me aan te kleden.

Eerst kwam het witte overhemd met het afneembare witte boordje. Dit boordje leek op geen enkel ander boordje dat ik ooit had gezien. Het was zo stijf als een stukje plastic. De stijve punten aan de voorkant waren gevouwen als een paar vleugeltjes, en het geheel was zo hoog dat de punten van de vleugels tegen de onderkant van mijn kin kwamen, zoals ik later ontdekte. Het stond bekend als een vlinderboordje.

Om dit vlinderboordje vast te maken aan het overhemd had je een achterknoopje en een voorknoopje nodig. Ik had dit gedoe nog nooit bij de hand gehad. Nu moet ik het goed doen, hield ik mezelf voor. Dus deed ik eerst het achterknoopje in de achterkant van de boordrand aan het overhemd. Toen probeerde ik de achterkant van het boordje aan het achterknoopje vast te maken, maar het boordje was zo

stijf dat ik het knoopje niet door het gaatje kon krijgen. Ik nam de rand van het boordje in mijn mond en zoog het stijfsel eruit. Dat hielp. Het knoopje ging door het gaatje. Nu zat de achterkant van het boordje vast aan de achterkant van het overhemd.

Ik deed het voorknoopje in één kant van de voorzijde van het overhemd en trok het over mijn hoofd aan. Met behulp van een spiegel probeerde ik nu de bovenste helft van het voorknoopje door de eerste en de twee gaatjes voor in het boordje te drukken. Ik kreeg het er niet door. Het gaatje was zo stijf gesteven dat het er niet doorheen ging. Ik trok het overhemd weer uit, deed de beide voorgaatjes van het boord in mijn mond en kauwde erop tot ze zacht werden. Het stijfsel smaakte nergens naar. Ik trok het overhemd opnieuw aan en nu kon ik eindelijk het knoopje door de voorgaatjes krijgen.

Om het boordje heen, maar onder de vleugeltjes door, knoopte ik een zwarte das met een gewone dasknoop.

Toen was de broek met de bretels aan de beurt. De broek was zwart met dunne grijze streepjes in de lengte. Ik maakte de bretels aan de broek vast, zes knopen in totaal, toen trok ik de broek aan en stelde de bretels op de goede lengte door twee koperen clips op en neer te schuiven.

Ik trok een spiksplinternieuw paar zwarte schoenen aan en maakte de veters vast.

Nu het vest. Dat was ook zwart en had twaalf knopen aan

de voorkant en aan weerszijden twee kleine vestzakjes, het ene boven het andere. Ik deed het aan, maakte de knoopjes dicht van boven naar beneden. Ik was blij dat ik niet eerst op al die knoopsgaten hoefde kauwen om de knoopjes erdoor te krijgen.

Dit was allemaal al erg genoeg voor een jongen die nog nooit iets ingewikkelders had gedragen dan een korte broek en een blazer. Maar de jas deed de deur dicht. Het was eigenlijk geen jas, het was een soort pandjesjas en het was zonder enige twijfel het allerbelachelijkste kledingstuk dat ik ooit onder ogen gekregen had. Net als het vest was het pikzwart en gemaakt van een zware serge-achtige stof. Van voren was het schuin geknipt zodat de twee helften elkaar maar op één plaats raakten, ongeveer halverwege het vest. Er zat hier maar één knoop aan en die behoorde dicht te zijn. Vanaf de knoop liepen de lijnen van de jas uiteen, welfden weg achter de benen van de drager en ontmoetten elkaar weer achter de knieën waar zij een paar ‘pandjes’ vormden. Deze panden waren gescheiden door een spleet en wanneer je liep, flaptten ze tegen je benen. Ik trok het ding aan en deed de knoop aan de voorkant dicht. Ik voelde me net de leerling van een begrafenisondernemer toen ik naar beneden sloop.

Mijn zusters gierden het uit van het lachen toen ik verscheen. “Daar kan hij toch echt de straat niet mee op!” riepen ze. “Straks wordt hij nog opgepakt door de politie.”

“Zetje hoed op,” zei mijn moeder en overhandigde me een stijve strohoed met een brede rand en een zwarte band eromheen. Ik zette hem op en probeerde zo waardig mogelijk te kijken. Mijn zusters rolden over de grond van het lachen.

Mijn moeder nam me gauw mee naar buiten voor de moed mij volledig in de schoenen zou zinken en samen liepen we het dorp door naar het station van Bexley. Mijn moeder ging met me mee naar Londen om me op de trein naar Derby te zetten. Ze hadden haar gezegd dat ze in geen geval verder mee moest reizen. Ik had alleen een klein koffertje te dragen. Mijn hutkoffer was al vooruit gestuurd met het etiket **VOORVERZONDEN BAGAGE** erop.

“Niemand let op jou,” zei mijn moeder toen we door de hoofdstraat van Bexley liepen.

En gek genoeg was dat ook zo.

“Ik heb één ding van Engeland gemerkt,” ging mijn moeder verder. “Het is een land waar mensen graag uniformen en excentrieke kleren dragen. Tweehonderd jaar geleden waren hun kleren nog excentrieker dan tegenwoordig. Je mag blij zijn dat je geen pruik op je hoofd en geplooid mouwen hoeft te dragen.”

“Ik voel me nog steeds idioot,” zei ik.

“Iedereen die jou ziet,” zei mijn moeder, “weet dat je op weg bent naar een Public School. Alle Public Schools hebben

hun eigen verschillende, idiote uniformen. De mensen zullen alleen maar denken wat een bofferd je bent, dat je naar een van die beroemde scholen mag.”

We namen de trein van Bexley naar het Londense station Charing Cross en vandaar gingen we met een taxi naar Euston Station. Op Euston werd ik op de trein naar Derby gezet met een heleboel andere jongens die allemaal dezelfde belachelijke kleren aan hadden als ik, en daar ging ik.

Boazers

Op Repton werden prefecten geen prefecten genoemd maar Boazers, en ze hadden de macht van leven en dood over ons, jongere jongens. Ze konden ons ‘s nachts in onze pyjama naar beneden laten komen en ons een pak slaag geven als we ook maar een rugbysok op de vloer van de kleedkamer hadden laten liggen in plaats van hem op een haakje te hangen. Een Boazer mocht ons slaan voor honderdeneen onnozele kleinigheden—zoals zijn toast laten aanbranden bij de thee, zijn kamer niet goed genoeg afstoffen, de haard in zijn kamer niet goed aan krijgen al was ook al je zakgeld opgegaan aan lucifers, te laat op het appèl komen, praten tijdens avond-prep, vergeten je huisschoenen aan te doen om zes uur. De lijst was eindeloos.

“Vier met kamerjas of drie zonder?” vroeg de Boazer ‘s-avonds laat in de kleedkamer.

De anderen op de slaapzaal hadden je verteld wat je daarop moest antwoorden. “Vier mét,” mompelde je dan bevend.

Deze Boazer was beroemd om de snelheid van zijn slagen. De meesten wachtten even tussen elke slag om de behandeling te verlengen, maar Williamson, de grote rugbyspeler, cricketer en atleet, werkte zijn slagen altijd af in

een serie snelle heen-en-weerbewegingen zonder tussenpozen. De vier slagen regenden zo snel op je achterste neer, dat alles in vier seconden achter de rug was.

Na ieder pak slaag vond een bepaald ritueel plaats in de slaapzaal. Het slachtoffer moest midden in de zaal gaan staan en zijn pyjamabroek laten zakken zodat de schade geïnspecteerd kon worden. Een half dozijn deskundigen kwam er dan omheen staan om hun oordeel uit te spreken in zeer professionele termen.

“Dat is me nog eens prachtig gedaan!”

“Hij heeft ze allemaal stuk voor stuk op één plaats gekregen!”

“Tjee! Niemand zou zeggen dat je er meer dan één had gekregen als het eromheen niet zo beurs was.”

“Nou zeg, die Williamson moet een vaste hand hebben.”

“Allicht heeft hij een vaste hand! Hoe denk je dat hij anders in het cricketteam terecht is gekomen?”

“Toch heeft hij het niet aan het bloeden gekregen. Als je er maar één meer had gehad, had het wel gebloed.”

“En nog wel mét kamerjas! Het is echt verbazingwekkend, hè?”

“Je moet wel een ontzettend dunne huid hebben! Zelfs Williamson zou dat nooit kunnen met een gewone huid!”

“Deed hij het met de lange of met de korte?”

“Wacht even. Nog niet je broek aandoen! Ik móét het nog

even zien.”

En daar stond ik dan, nogal verbijsterd door deze koele, klinische benadering. Eén keer stond ik nog midden in de slaapzaal met mijn pyjamabroek om mijn knieën toen Williamson binnenkwam. “Wat denk jij wel dat je aan het doen bent?” vroeg hij. Hij wist donders goed wat ik aan het doen was.

“Niets,” stamelde ik. “Helemaal niets.”

“Doe die broek omhoog en ga onmiddellijk naar je bed!” commandeerde hij. Maar ik zag dat hij, toen hij zich omdraaide om de deur uit te gaan, zijn hoofd even iets opzij boog om een glimp van mijn blote billen en zijn eigen werk op te vangen. Ik was er zeker van dat ik even een trots glimlachje om zijn mondhoeken zag spelen voor hij de deur achter zich sloot.

Het Hoofd

De indruk die ik op Repton van het Hoofd had, was die van een nogal prullig mannetje met o-benen, een groot kaal hoofd en veel energie maar weinig charme. Ik moet er wel bij zeggen dat ik hem niet erg goed heb gekend; ik geloof dat hij in al die maanden en jaren dat ik op de school zat, alles bij elkaar niet meer dan zes zinnen tot me gericht heeft. Dus misschien was het verkeerd van mij tot een dergelijk oordeel te komen.

Wat het interessante is van dit Schoolhoofd, is dat hij later een beroemd man is geworden. Aan het einde van mijn derde jaar werd hij plotseling tot bisschop van Chester benoemd en weg was hij naar een paleis bij de rivier de Dee. Ik herinner mij dat ik me destijds afvroeg hoe iemand in vredesnaam van Schoolhoofd zomaar in één keer tot bisschop gebombardeerd kon worden. Maar het zou nog raadselachtiger worden.

Van Chester werd hij al gauw opnieuw bevorderd tot bisschop van Londen en van daar werd hij, na niet eens zo'n lange tijd, alweer bevorderd naar de allerhoogste baan, Aartsbisschop van Canterbury! En korte tijd later was hij het die in eigen persoon de taak had onze tegenwoordige koningin te kronen in de Westminster Abbey, terwijl de halve

wereld toekeek via de televisie. Nou, nou, nou! En dit was nog wel de man die de meest ongenadige aframmelingen uitdeelde aan de jongens die aan zijn zorgen waren toevertrouwd!

Onderhand vraag je je vast af waarom ik in dit boek zo de nadruk leg op het slaan op scholen. Het antwoord is dat ik niet anders kan. Mijn hele schooltijd door ben ik diep geschokt geweest door het feit dat meesters en grotere jongens andere jongens zomaar letterlijk mochten verwonden, soms behoorlijk ernstig. Ik kon er maar niet aan wennen. Ik heb er nooit aan kunnen wennen. Het zou natuurlijk onterecht zijn te suggereren dat alle meesters voortdurend alle jongens afranselden in die tijd. Het waren er maar een paar, maar dat was meer dan genoeg om mij met weerzin te vervullen en een blijvende indruk op mij te maken. Bovendien heeft het ook een lichamelijke indruk op me achtergelaten. Zelfs nu nog, als ik een tijdje op een harde bank of stoel moet zitten, voel ik mijn hart kloppen langs de oude lijnen die de stok op mijn achterwerk heeft gemaakt zo'n vijftig jaar geleden.

Er is heus niets mis met een paar flinke tikken op het lijf. Dat zal een stout jongetje waarschijnlijk een hoop goed doen. Maar dit Hoofd waar we het nu over hebben, gaf niet gewoon een paar tikken als hij de stok hanteerde voor een pak slaag. Hij heeft mij gelukkig nooit afgeranseld, maar ik heb een

levendige beschrijving gekregen van een van deze rituelen van mijn beste vriend op Repton, die Michael heette. Michael kreeg het bevel zijn broek te laten zakken en op de sofa van het Hoofd neer te knielen zodat de bovenhelft van zijn lichaam over een uiteinde van de sofa heen hing. Toen gaf de grote man hem een verschrikkelijke slag. Daarna was er een pauze. De stok werd neergelegd en het Hoofd begon zijn pijp te vullen uit een tabaksdoos. Hij begon een preek te houden tegen de geknielde jongen over zonde en slechtheid.

Even later werd de stok weer opgenomen en daalde een tweede verschrikkelijke slag neer op de bibberende billen. Daarna ging hij een seconde of dertig door met het vullen van zijn pijp en met de preek. Dan kwam de derde slag met de stok. Weer werd het martelwerktuig op de tafel gelegd. Nu werd een doosje lucifers te voorschijn gehaald. Een lucifer werd afgestroken en bij de pijp gehouden. De pijp wilde niet goed branden. Een vierde slag werd toegediend terwijl de preek voortging. Dit langzame, angstwekkende ritueel ging door tot tien verschrikkelijke slagen waren afgewerkt. En de hele tijd onder het pijp aansteken en lucifers afstrijken ging hij onophoudelijk door met zijn preek over het kwaad, slechtheid, misdaden en zondigen. Zelfs onder het toedienen van de slagen ging hij gewoon door. Na afloop haalde het Hoofd een bakje water, een spons en een schoon handdoekje en droeg zijn slachtoffer op eerst het bloed weg

te wassen voor hij zijn broek aandeed.

Begrijp je nu waarom het gedrag van die man mij zo raadselachtig voorkwam? Hij was in die tijd behalve Schoolhoofd ook een gewone dominee. En daar zat ik in het schemerige licht van de schoolkapel te luisteren naar zijn preek over het Lam Gods en over genade en vergevingsgezindheid, dus mijn jonge geest raakte totaal in de war. Ik wist maar al te goed hoe weinig genade en vergevingsgezindheid deze predikant had getoond toen hij de avond tevoren een klein jongetje had afgeranseld voor een kleine overtreding.

Dus hoe zat dat nu eigenlijk, vroeg ik mezelf steeds af. Preekten ze het ene om in de praktijk het andere te doen, deze dienaren van God?

En als iemand mij in die tijd had verteld dat deze ranselende dominee eens Aartsbisschop van Canterbury zou worden, zou ik hem beslist niet hebben geloofd.

Dit alles maakte dat ik begon te twijfelen aan de godsdienst en zelfs aan God. Als deze man, zo hield ik mezelf voor, een van Gods uitverkoren vertegenwoordigers op aarde is, dan zit er iets goed fout met dat hele zaakje.

Chocoladerepen

Zo nu en dan werden onder de jongens in ons Huis grijze, onversierde, kartonnen doosjes uitgedeeld, die, of je het gelooft of niet, een cadeautje waren van de grote chocoladefabrikant Cadbury. In het doosje zaten twaalf chocoladerepen met verschillende vormen en verschillende vullingen. Op elke reep was een nummer van een tot twaalf in de chocola ingedrukt. Elf van die repen waren nieuwe uitvindingen van de fabriek. De twaalfde was de ‘controle’-reep, één die we goed kenden, meestal een Cadbury’s koffiroom-reep. Ook zat er een papiertje in de doos met de nummers van één tot twaalf erop en twee blanco kolommen ernaast, de ene om elke reep een cijfer te geven tussen de nul en de tien, de andere voor commentaar.

In ruil voor dit geweldige geschenk hoefden we alleen maar iedere chocoladereep zorgvuldig te proeven, een cijfer te geven en intelligent commentaar te leveren met de reden waarom we hem wel of niet lekker vonden.

Het was een slimme stunt. Cadbury maakte zo gebruik van enkele van de grootste experts op chocoladegebied om hun nieuwste ontdekkingen op uit te proberen. Wij waren op een verstandige leeftijd tussen de dertien en de achttien en we waren volledig op de hoogte van iedere bestaande soort

chocoladereep, van de melkvlokkenreep tot de citroen-marshmallowreep. Het was duidelijk hoe waardevol onze mening over nieuwe repen zou zijn. We deden er allemaal vol overgave aan mee. In onze studeerkamers zaten we dan als echte fijnproevers aan de repen te knabbelen en cijfers en commentaar te noteren. ‘Te subtiel voor de smaak van de gewone man’, was een opmerking die ik me herinner opgeschreven te hebben.

Voor mij was het belangrijkste van dit alles dat ik begon te beseffen dat de grote chocoladefabrieken speciale uitvindkamers hadden, waar serieus gewerkt werd aan nieuwe ontdekkingen. Ik stelde me een lange witte kamer voor, zoals een laboratorium, waarin potten vol chocolade en borstplaat en allerlei andere heerlijke vullingen stonden te pruttelen op fornuizen, terwijl mannen en vrouwen in witte jassen tussen de pruttelende potten doorliepen om te proeven en te mixen en heerlijke nieuwe ontdekkingen te doen. Ik stelde mij altijd voor hoe ik in een van die laboratoria zou werken en plotseling zoiets onbeschrijfelijk verrukkelijks ontdekte, dat ik het opnam, het laboratorium uitrende, de gang door, en de kamer van de grote meneer Cadbury zelf binnenstormde. “Ik heb het, meneer!” zou ik dan schreeuwen terwijl ik de chocolade voor hem neerlegde. “Het is fantastisch! Het is geweldig! Het is wonderbaarlijk! Het is onweerstaanbaar!”

Langzaam zou de grote man mijn nieuw uitgevonden

chocola pakken en er een klein hapje van nemen. Dan liet hij het in zijn mond rondrollen. En dan ineens sprong hij van zijn stoel op en riep hij uit: “Je hebt het! Het is je gelukt! Het is een wonder!” Dan sloeg hij mij op de rug en schreeuwde: “We zullen er miljoenen van verkopen! Hiermee veroveren we de hele wereld! Hoe heb je dat in vredesnaam voor elkaar gekregen? Ik verdubbel je salaris!”

Het was heerlijk om zulke dromen te hebben. Ik twijfel er niet aan dat toen ik vijfendertig jaar later op zoek was naar een verhaal voor mijn tweede kinderboek, ik mij die doosjes herinnerde met de nieuw uitgevonden chocola erin en een boek begon te schrijven dat ‘Sjakie en de Chocoladefabriek’ heette.

Corkers

Er waren zo'n dertig of meer meesters op Repton en de meesten waren verbazend saai, volkomen kleurloos en totaal ongeïnteresseerd in jongens. Maar Corkers, een excentrieke vrijgezel, was noch saai, noch kleurloos. Corkers was een charmante man, een grote, onhandige man met hangende bloedhondenwangen en smerige kleren. Hij droeg een flanellen broek zonder vouw erin en een bruin tweedjasje vol opgezette stukken en opgedroogde etensresten op de revers. Hij was aangesteld om ons wiskundeles te geven, maar in werkelijkheid gaf hij helemaal geen les en dat was zijn bedoeling ook. Zijn lessen bestonden uit een eindeloze aaneenschakeling van afleidingsmanoeuvres, die hij verzoon om het onderwerp wiskunde maar zoveel mogelijk te vermijden. Hij kwam de klas binnen sjokken, ging aan zijn tafel zitten en keek de klas strak aan.

“Laten we maar eens kijken naar het cryptogram in de Times van vandaag,” zei hij dan en viste een verfrommelde krant uit een zak van zijn jasje. “Dat is veel leuker dan dat gehannes met die cijfers. Ik haat cijfers. Cijfers zijn waarschijnlijk de saaiste dingen op deze aarde.”

“Waarom geeft u dan wiskunde, meneer?” vroeg iemand.

“Doe ik ook niet,” zei hij met een sluw glimlachje. “Ik doe

alleen maar net alsof ik wiskunde geef.” Vervolgens tekende Corkers dan het kader van de puzzel op het bord. De rest van de les probeerden we die dan met zijn allen op te lossen terwijl hij de omschrijvingen oplas. Dat deden we met veel plezier.

De enige keer dat hij naar ik me herinner enigszins in de buurt van wiskunde kwam, was toen hij een vierkant papieren servetje uit zijn zak haalde en ermee zwaaide. “Kijk hier eens naar,” zei hij. “Dit servetje is een kwart millimeter dik. Ik vouw het een keer, dus wordt het dubbel zo dik. Ik vouw het nog een keer, dus nu is het vier keer zo dik. En nu loof ik een grote reep Cadbury’s vruchten-noten-melkchocolade uit voor iedere jongen die mij kan vertellen met een marge van dertig centimeter hoe dik het wordt als ik het vijftigmaal omvouw.”

We staken allemaal onze hand op en begonnen te gokken: “Zestig centimeter, meneer.”...“Eén meter, meneer.”...“Vijf meter, meneer.”...“Zevenenhalve centimeter, meneer.”

“Jullie zijn niet erg slim, hè?” zei Corkers. “Het antwoord is: de afstand van de aarde tot de zon. Zó dik zou het worden.” Wij waren gefascineerd door deze informatie en vroegen hem het te bewijzen op het bord, en dat deed hij.

Een andere keer bracht hij een ringslang van zestig centimeter mee naar de klas en stond erop dat iedere jongen hem vasthield om ons, naar hij zei, eens en voor altijd van onze angst voor slangen af te helpen. Dit veroorzaakte een

rumoer van jewelste.

Ik kan me niet al die andere duizenden geweldige dingen herinneren, die Corkers verzoon om zijn klas bezig te houden, maar er was er één die ik nooit zal vergeten, die ongeveer elke drie weken herhaald werd in ieder trimester. Dan was hij met ons aan het praten over het een of ander en plotseling stopte hij midden in een zin en kreeg zijn oude gezicht een pijnlijk getroffen uitdrukking. Hij stak zijn hoofd omhoog en begon met zijn grote neus in het rond te snuffelen. Vervolgens riep hij uit: “Grote God! Dit is te erg! Dit gaat te ver! Dit is onverdraaglijk!”

We wisten precies wat er dan kwam, maar we speelden het spelletje altijd mee. “Wat is er, meneer? Wat is er aan de hand? Alles goed met u, meneer? Voelt u zich wel goed?”

Daar ging de grote neus weer in de lucht. Het hoofd bewoog zich van de ene naar de andere kant terwijl de neus licht snuffelde alsof hij gas rook of een brandlucht. “Dit kan geen mens verdragen!” riep hij dan. “Dit is onduelbaar!”

“Maar wat is er dan, meneer?”

“Dat zal ik je vertellen!” schreeuwde Corkers dan.
“Iemand heeft een wind gelaten!”

“Nee toch, meneer!”...“Ik niet, meneer!”...“Ik ook niet, meneer!”...“Wij waren het niet, meneer!”

Op dat moment verhief hij zich majestueus van zijn stoel en riep hij keihard: “Waaieren met de deur! Alle ramen open

zetten!”

Dit was het sein voor koortsachtige activiteit. Iedereen in de klas sprong overeind. Het was een goed geoefende operatie en ieder van ons wist precies wat hem te doen stond. Vier jongens grepen de deur vast en begonnen deze met grote snelheid open en dicht te zwaaien. De anderen klauterden tegen de reusachtige ramen, die een hele wand van het lokaal besloegen, op, gooiden de laagste ramen open en pakten een lange stok met een haakje bovenaan om de bovenramen open te trekken. Daarna leunden ze naar buiten om in gespeelde ademnood naar frisse lucht te happen. Terwijl dit allemaal gebeurde, marcheerde Corkers doodleuk het lokaal uit, mompelend: “Dat komt van al die kool! Altijd maar weer die gore kool en die spruitjes, daar ga je van af als een raket!” En dat was dan het laatste dat we die dag van Corkers zouden zien.

Fag

Twee lange jaren ben ik een Fag geweest op Repton. Dat betekende dat ik de bediende was van de bezitter van de studeerkamer waar mijn bureautje stond. Als de bezitter van de studeerkamer ook nog een Huis Boazer was, dan had je pech, want Boazers waren gevaarlijke wezens. Tijdens mijn tweede trimester had ik het ongeluk geplaatst te zijn in de studeerkamer van de Hoofd Boazer van het Huis, een verwaande en gehate zeventienjarige, die Carleton heette. Carleton keek altijd langs zijn neus op je neer, zelfs als je net zo lang was als hij, en dat was ik toevallig, wierp hij zijn hoofd in de nek en slaagde hij er zo toch in langs zijn neus op je neer te kijken. Carleton had drie Fags in zijn kamer, en alle drie waren we als de dood voor hem. Vooral op zondagmorgen, want zondag was de dag waarop de studeerkamers schoongemaakt moesten worden. Alle Fags van alle studeerkamers moesten hun jas uitdoen, hun mouwen opstropen, emmers en dweilen halen en de studeerkamer gaan schoonmaken. En als ik zeg schoonmaken, dan bedoel ik de kamer in feite vrijwel steriliseren. We schrobden de vloer, zeemden de ramen, poetsten het rooster van de haard, stoften alle richels, namen de lijsten af en ruimden alle hockeysticks, cricketbats en

paraplu's zorgvuldig op.

Die hele zondagmorgen hadden we ons kapot gewerkt om Carletons studeerkamer schoon te maken. Toen, vlak voor de lunch, stapte Carleton zelf de kamer binnen en zei: "Jullie hebben nu wel tijd genoeg gehad."

"Ja, Carleton," mompelden wij drieën bevend. We deden een stapje achteruit, hijgend van onze inspanningen, zoals altijd verplicht te blijven wachten en toe te kijken bij het inspectieritueel van de verschrikkelijke Carleton. Allereerst ging hij naar de la van zijn bureau en haalde daar een smetteloos witte handschoen uit, die hij met veel poespas aan zijn rechterhand deed. Daarna ging hij zijn studeerkamer rond met evenveel zorg en tijd als een chirurg in een operatiekamer en veegde met zijn wit-gehandschoende vingers langs alle randjes, lijsten, bureaus en zelfs over de tralies van het haardrooster. Om de paar seconden hield hij de witte vingers vlak bij zijn gezicht op zoek naar sporen van stof. Wij, de drie Fags, stonden daar toe te kijken en durfden nauwelijks adem te halen in afwachting van het vreselijke ogenblik dat de grote man zou stilstaan en schreeuwen: "Hela! Wat zie ik daar?" Dan begon zijn gezicht te stralen van triomf terwijl hij een witte vinger opstak waarop een piepklein veegje grijze stof zat, staarde ons aan met zijn lichtelijk uitpuilende bleekblauwe ogen en zei: "Jullie hebben helemaal niet schoongemaakt, hè? Het was jullie zeker te veel moeite om

mijn studeerkamer behoorlijk schoon te maken!”

Voor ons drie Fags, die er de hele morgen op gezwoegd hadden, was dat gewoon niet waar. “Wij hebben alles schoongemaakt, Carleton,” antwoordden wij. “Alles en alles.”

“En hoe komt er dan stof op mijn vinger?” vroeg Carleton dan en keek naar ons langs zijn neus met zijn hoofd in zijn nek. “Dit is toch stof, of niet soms?”

We deden een stap naar voren om naar de witte wijsvinger met het kleine veegje stof erop te staren en zwegen. Ik had veel zin hem erop te wijzen dat het volslagen onmogelijk is om een veelgebruikte kamer zo schoon te krijgen dat er geen spootje stof meer te vinden is, maar dat zou zelfmoord geweest zijn.

“Wil iemand van jullie ontkennen dat dit stof is?” vroeg Carleton met zijn vinger nog steeds in de lucht. “Als ik het mis heb, moeten jullie dat vooral zeggen.”

“Het is niet wat je noemt véél stof, Carleton.”

“Ik vroeg niet of het veel stof was of niet veel stof,” zei Carleton dan. “Ik vroeg alleen of het stof was of niet. Of is het misschien ijzervijlsel of poeder?”

“Nee, Carleton.”

“Of verpulverde diamanten misschien?”

“Nee, Carleton.”

“Wat is het dan?”

“Het is...het is stof, Carleton.”

“Bedankt,” zei Carleton. “Jullie hebben nu tenminste toegegeven, dat jullie mijn kamer niet goed hebben schoongemaakt. Ik verwacht jullie dan ook alle drie vanavond na het avondgebed in de kleedkamer.”

De regels en rituelen van het Fag-zijn waren op Repton zo ingewikkeld dat je er een boek mee kon vullen. Een Huis Boazer kon bijvoorbeeld iedere Fag in het Huis laten doen wat hij wilde. Hij kon overal in het gebouw staan, in de gang, in de kleedkamer, in de tuin, en luidkeels “Faa-ag!” schreeuwen en dan moest iedere Fag in huis alles laten vallen en zich halsoverkop naar de bron van het geluid begeven. Er volgde altijd een waanzinnig gedraaf wanneer de kreet ‘Fa-a-ag!’ door het Huis galmde, omdat de laatste die arriveerde zonder uitzondering uitgekozen werd om het vervelende karweitje op te knappen dat de Boazer gedaan wilde hebben.

Tijdens mijn eerste trimester stond ik op een dag vlak voor de lunch in de kleedkamer modder af te schrapen van de rugbylaarzen van de jongen in wiens studeerkamer ik zat, toen ik de bekende kreet ‘Fa-a-ag!’ hoorde van de andere kant van het Huis. Ik liet de laarzen vallen en zette het op een rennen. Maar ik kwam als laatste aan. De Boazer die geschreeuwd had, een breedgeschouderde atleet die Wilberforce heette, zei: “Dahl, kom hier!”

De andere Fags smolten weg met de snelheid van het licht en ik sloop naar voren om mijn orders in ontvangst te nemen.

“Ga mijn zitplaats opwarmen in de bogs,” zei Wilberforce.
“Ik wil dat hij warm is.”

Ik had geen flauw idee wat hij hiermee bedoelde, maar ik wist al wel dat je niets aan Boazers moest vragen.

Ik holde weg en vroeg het aan een mede-Fag, die me uitlegde wat dit vreemde bevel betekende. Het betekende dat de Boazer naar de wc wilde en de bril voorverwarmd wilde hebben, voor hij erop ging zitten. De zes Huis-toiletten, waar geen deuren op zaten, stonden in een onverwarmd bijgebouwtje en op een koude dag in de winter kon je er bevriezen als je er te lang bleef. Dit was een ijskoude dag. Ik liep door de sneeuw naar het bijgebouwtje, ging de nummer één wc, die zoals ik wist voor Boazers was gereserveerd, binnen en veegde de rijp van de bril af met mijn zakdoek. Vervolgens liet ik mijn broek zakken en ging zitten. Ik moest daar wel een vol kwartier in de ijzige kou gezeten hebben voor Wilberforce ten tonele verscheen.

“Heb je het ijs eraf gekregen?” vroeg hij.

“Ja, Wilberforce.”

“Is hij warm?”

“Zo warm als ik hem maar kan krijgen, Wilberforce,” zei ik.

“Dat zien we gauw genoeg,” zei hij. “Kom er maar af.”

Ik ging van de bril af en trok mijn broek omhoog. Wilberforce liet zijn eigen broek zakken en ging zitten. “Heel

goed,” zei hij. “Heel goed, ja.” Het klonk als een wijnproever die van een oude wijn nipt. “Ik zal je op mijn lijst zetten,” zei hij.

Ik stond daar mijn gulp dicht te knopen en wist niet wat hij daarmee bedoelde.

“Sommige Fags hebben koude achterwerken,” zei hij, “en andere hebben hete. Ik gebruik alleen maar Fags met hete achterwerken om de plee voor me op te warmen. Ik zal jou niet vergeten.”

En dat deed hij ook niet. Vanaf die dag was ik Wilberforce’s favoriete wc-bril-opwarmer. Ik had de gewoonte altijd een boekje bij me te hebben in de zak van mijn jas om de lange tijd wc-zitten door te komen. Ik moet de volledige werken van Dickens gelezen hebben op de wc van de Boazers tijdens mijn eerste winter op Repton.

Sport en fotograferen

Het heeft me altijd verbaasd dat ik goed was in sport. Het verbaasde me zelfs nog meer dat ik uitzonderlijk goed was in twee sporten. De ene heette fives en de andere was squash.

Fives, dat velen van jullie wel niet zullen kennen, werd op Repton heel serieus genomen. We hadden een dozijn enorm grote fives-banen met glazen daken, die altijd uitstekend werden onderhouden. Wij speelden het spel Eton fives, dat altijd gespeeld wordt door vier personen, twee aan iedere kant, en het bestaat uit het slaan tegen een klein, hard, wit leren balletje met je gehandschoende handen. De Amerikanen hebben ook zoiets, dat ze 'handball' noemen, maar Eton-fives is veel ingewikkelder omdat de baan rondom vol richeltjes en pilaartjes zit, die er een subtiel en listig spel van maken.

Fives is misschien wel het snelste balspel ter wereld, veel sneller nog dan squash. Het kleine balletje ricocheert de baan rond met zo'n snelheid dat je het soms nauwelijks kunt zien. Je hebt een snelle blik, sterke polsen en een rap paar handen nodig om fives goed te spelen. Het was een spel waar ik van het begin af aan dol op was. Je zult het misschien niet geloven maar ik werd er zo goed in dat ik op mijn vijftiende zowel

schoolkampioen van de junioren als van de senioren werd. Weldra droeg ik de schitterende titel ‘Captain of Fives’ en reisde ik met mijn team naar andere scholen zoals Shrewsbury en Uppingham om wedstrijden te spelen. Ik vond het heerlijk. Het was een spel zonder lichamelijk contact; het ging alleen maar om de snelheid van de ogen en het dansen van de voeten.

Een Captain van welke sport ook, of het nu rugby, cricket, fives of squash was, had heel wat extra taken. Hij was degene die het briefje op het mededelingenbord van de school hing, waarop de opstelling van het team bekend werd gemaakt. Hij was degene die per brief de wedstrijddata afsprak met andere scholen. Hij was het, en hij alleen, die de macht had deze of gene meester uit te nodigen om het tegen zijn team op te nemen op sommige middagen. Al deze verantwoordelijkheden kreeg ik op mij toen ik Captain of Fives werd. Er rees wel een probleem. Er werd min of meer op gerekend dat een Captain als erkenning van zijn talenten Boazer zou worden—zo niet een School Boazer dan toch minstens een Huis Boazer. Maar de autoriteiten hadden niet veel met me op. Ik was niet te vertrouwen. Ik hield niet van regels. Ik was onvoorspelbaar. Dus was ik niet het hout waaruit Boazers werden gesneden. Er was geen sprake van dat zij er akkoord mee zouden gaan dat ik Huis Boazer werd, laat staan School Boazer. Sommige mensen zijn in de wieg gelegd voor

het uitoefenen van macht en gezag. Ik behoorde daar niet toe. Ik was het volledig eens met de meester van mijn Huis toen hij mij dat uitlegde. Ik zou een slechte Boazer zijn geweest. Ik zou het hele principe van het Boazerschap geweld aan gedaan hebben door te weigeren Fags te slaan. Ik was waarschijnlijk de enige Captain van een sport op Repton die nooit Boazer is geweest. Ik was zeker de enige niet-Boazer Dubbele Captain, want ik was ook Captain van squash. En om het helemaal mooi te maken, was ik ook nog lid van het rugbyteam.

Een jongen die goed is in sport wordt gewoonlijk heel voorkomend behandeld door de meesters op Engelse Public Schools. Op ongeveer dezelfde manier vereerden de Oude Grieken hun atleten en lieten marmeren beelden van hen maken. Atleten waren de halfgoden, de uitverkorenen. Zij konden glorieuze daden verrichten, die buiten het bereik van gewone stervelingen lagen. Zelfs vandaag nog worden goede rugbyspelers en baseballspelers en hardlopers en andere sportsterren erg bewonderd door het publiek, en door reclamemakers gebruikt om cornflakes en zo aan de man te brengen. Mij is dat nooit overkomen, en als je het werkelijk weten wilt, dan ben ik daar geweldig blij om.

Maar omdat ik veel van sport hield, was mijn verblijf op Repton niet helemaal zonder lichtpuntjes. Sport en gymnastiek op school is altijd leuk als je er goed in bent, en een marteling als je dat niet bent. Ik was een van de

geluksvogels en al die middagen op de sportvelden maakten dat de verder zo grijze en melancholieke dagen veel sneller voorbijgingen.

Er was nog iets op school dat ik met veel plezier deed en dat was fotograferen. Ik was de enige jongen die daar serieus aan deed. En vijftig jaar geleden was dat heus niet zo eenvoudig als tegenwoordig. Ik had een donkere kamer voor mezelf ingericht in een hoek van het muziekgebouw en daar laadde ik mijn glasplaten, ontwikkelde ik mijn negatieven en drukte ze af.

Onze meester in Schone Kunsten was een verlegen, bescheiden man, die Arthur Norris heette. Hij hield zich altijd afzijdig van de rest van de staf. Arthur Norris en ik werden goede vrienden. Tijdens mijn laatste jaar organiseerde hij een tentoonstelling van mijn foto's. Hij gebruikte de hele kunstafdeling voor dit project en hielp me mijn vergrotingen in te lijsten. De tentoonstelling was nogal een succes. Meesters die de afgelopen vier jaar nauwelijks een woord met me gewisseld hadden, kwamen naar me toe en zeiden dingen als: "Het is heel buitengewoon."... "We hadden er geen idee van dat we een kunstenaar in ons midden hadden."... "Zijn ze te koop?"

Arthur Norris gaf me thee en cake in zijn flat en praatte met me over schilders als Cézanne, Manet en Matisse. Ik heb het gevoel dat daar tijdens die theevisites bij de zachtmoedige

meneer Norris in zijn flat, mijn grote liefde voor schilders en hun werk is ontstaan.

Toen ik van school afwas, ben ik nog lang doorgegaan met fotograferen en ik werd er behoorlijk goed in. Vandaag kan iedereen een deskundig fotograaf zijn met een 35 mm camera met ingebouwde belichtingsmeter, maar vijftig jaar geleden was het niet zo gemakkelijk. In plaats van film gebruikte ik glasplaten, die stuk voor stuk in de donkere kamer in hun houder geladen moesten worden vóór ik eropuit ging om foto's te maken. Ik had meestal zes platen bij me waarmee ik maar zes foto's kon maken, dus was het zaak alles zorgvuldig van tevoren te overwegen voor ik één keer afdruckte.

Je kunt me geloven of niet, maar op mijn achttiende won ik prijzen en medailles van de Royal Photographic Society in Londen en ook van andere, zoals het Fotografisch Genootschap van Nederland. Ik heb zelfs een prachtige, grote bronzen medaille van het Egyptische fotografische genootschap in Caïro en ik heb ook nog steeds de foto waar ik hem mee gewonnen heb. Het is een foto van een van de zogenaamde Wereldwonderen, de Are van Ctesiphon in Irak, de grootste ongesteunde koepel ter wereld. Ik heb de foto gemaakt toen ik trainde voor de RAF in 1940. Ik vloog solo over de woestijn in een oude Hawker Hart dubbeldekker, en ik had mijn camera om mijn hals hangen.

Toen ik die reusachtige boog daar zo eenzaam in de zee van zand zag staan, liet ik een vleugel zakken, boog me naar buiten hangende in mijn riemen en liet de knuppel los terwijl ik richtte en afdruckte. De foto is heel goed gelukt.

Vaarwel school

Tijdens mijn laatste jaar op Repton vroeg mijn moeder: “Wil je naar Oxford of naar Cambridge wanneer je van school komt?” In die dagen was het niet zo moeilijk om op deze grote universiteiten te komen, als je het maar kon betalen.

“Nee, dank je wel,” zei ik. “Na school wil ik direct gaan werken bij een maatschappij die me uit kan zenden naar fantastische verre landen als Afrika of China.”

Je moet niet vergeten dat er in het begin van de jaren dertig vrijwel geen luchtverkeer was. Afrika lag op een afstand van twee weken met de boot van Engeland af, en je deed er bijna vijf weken over om in China te komen. Dat waren verre, sprookjesachtige landen. Niemand ging daar alleen maar voor een vakantie heen. Je ging erheen voor je werk. Tegenwoordig kun je overal ter wereld komen in een paar uur en is niets meer sprookjesachtig, maar in 1933 was dat nog heel anders.

Dus solliciteerde ik tijdens mijn laatste trimester bij die bedrijven, die me zeker naar het buitenland zouden sturen. Dat waren de Shell Company (Eastern Staff), Imperial Chemicals (Eastern Staff) en een Finse houthandel, waarvan ik de naam ben vergeten.

Ik werd aangenomen bij Imperial Chemicals en bij de Finse houthandel, maar om de een of andere reden wilde ik het liefste bij de Shell werken. Toen de dag aanbrak dat ik naar Londen zou gaan voor het sollicitatiegesprek, zei de meester van mijn Huis dat het belachelijk was het zelfs maar te proberen. “De Eastern Staff van de Shell is de crème de la crème,” zei hij. “Er zijn minstens honderd gegadigden voor elke vijf banen. Niemand maakt kans als hij niet minstens Hoofd Boazer van de school of van het Huis geweest is en jij bent nog niet eens Huis Boazer geweest!”

De meester van het Huis had gelijk wat betreft het aantal sollicitanten. Er zaten honderdzeven jongens te wachten op een gesprek toen ik op het hoofdkantoor van de Shell Company in Londen arriveerde. En er waren zeven banen. Vraag me niet hoe ik aan een van die banen ben gekomen, ik weet het zelf niet. Maar ik kreeg hem wel. Toen ik terug op school de meester van het Huis het goede nieuws vertelde, heeft hij me niet eens gefeliciteerd of hartelijk de hand gedrukt. Hij draaide zich om en mompelde: “Alles wat ik ervan kan zeggen, is dat ik verdomd blij ben dat ik geen aandelen in de Shell heb.”

Het kon me niet meer schelen wat die meester dacht. Ik had het voor elkaar. Ik had een carrière voor me. Het was geweldig. In juli 1933 zou ik de school voorgoed de rug toekeren en twee maanden later, in september, zou ik,

precies achttien jaar oud, bij de Shell beginnen als een lid van de Eastern Staffin opleiding, tegen een salaris van vijf pond per week.

Die zomer ging ik voor het eerst van mijn leven niet met de familie mee naar Noorwegen. Om de een of andere reden had ik behoefte aan een speciaal soort vakantie voor ik het bedrijfsleven binnenstapte. Dus heb ik mij tijdens mijn laatste trimester op school opgegeven voor een maand met iets wat ‘The Public Schools’ Exploring Society’ heette. De leider hiervan was een man die nog met Kapitein Scott mee was geweest op zijn laatste zuidpoolexpeditie. Nu ging hij met een groep oudere schooljongens in de zomervakantie het binnenland van Newfoundland verkennen. Het klonk erg leuk.

Zonder een spoor van spijt nam ik voorgoed afscheid van Repton en reed ik terug naar Kent op mijn motorfiets. Deze prachtige motor was een 500 cc Ariel, die ik het jaar daarvoor had gekocht voor achttien pond.

Tijdens mijn laatste trimester op Repton stalde ik hem stiekem in de garage aan de Wilmington Road, zo’n drie kilometer verderop. Op zondag liep ik altijd naar de garage, vermomde mij met helm, motorbril, oude regenjas en rubberen lieslaarzen en dan reed ik heel Derbyshire rond. Ik had er veel plezier in door Repton zelf te ronken zonder dat iemand wist wie ik was, vlak langs op straat lopende meesters

te suizen en om de gevaarlijke, arrogante School Boazers heen te scheuren wanneer zij hun zondagse wandelingetje maakten. Ik moet er niet aan denken wat er met me gebeurd zou zijn als ik betrapt was, maar ik ben niet betrapt. Dus zoefde ik op de laatste dag van het trimester dolgelukkig weg en liet de school voorgoed achter me. Ik was toen bijna achttien.

Ik kon maar twee dagen thuis doorbrengen voor ik naar Newfoundland ging met de Public Schools' Explorers. Ons schip vertrok begin augustus uit Liverpool en deed er zes dagen over naar St. John's. Er waren ongeveer dertig jongens van mijn leeftijd bij de expeditie plus vier ervaren volwassen leiders.

Maar Newfoundland was geen land om over naar huis te schrijven, dat zag ik al gauw. Drie weken lang sjouwden wij door dat desolate land met een enorm zware bepakking op onze rug. We droegen tenten, grondzeilen, slaapzakken, pannetjes, eten, bijlen en alles wat mensen nog meer nodig hebben in het binnenland van een niet in kaart gebracht, onbewoonbaar en onherbergzaam gebied. Mijn eigen bepakking woog, naar ik weet, precies honderdveertien pond. 's Morgens moest iemand anders mij helpen de rugzak op mijn rug te hijsen. We leefden op pemmikan en linzen en wij twaalf, die apart de tocht van het noorden naar het zuiden en terug maakten, leden erg onder voedselgebrek. Ik

herinner me nog goed hoe we experimenteerden met het eten van gekookte korstmos en rendiermos om ons dieet aan te vullen. Maar het was een echt avontuur en toen ik thuiskwam was ik gehard en fit en klaar voor alles.

Daarop volgde een intensieve opleiding van twee jaar bij de Shell Company in Engeland. We zaten met zeven man in de groep die dat jaar werd opgeleid en we werden er allemaal heel zorgvuldig op voorbereid het aanzien van de Shell in een of ander ver, tropisch land hoog te houden. We brachten weken door bij de reusachtige Shell raffinaderij met een speciale instructeur die ons alles leerde over stookolie, dieselolie, gasolie, smeerolie, petroleum en benzine.

Daarna zaten we maandenlang op het hoofdkantoor in Londen om te leren hoe de grote maatschappij van binnen functioneerde. Ik woonde nog steeds in Bexley, Kent, met mijn moeder en drie zusters, en iedere morgen, zes dagen per week, ook zaterdags, kleepte ik me netjes aan in een somber grijs pak, ontbeet om kwart voor acht en vervolgens stapte ik met een slappe bruine hoed op mijn hoofd en een opgerolde paraplu in mijn hand in de trein van acht uur vijftien naar Londen, tezamen met een hele zwerm andere, net zo somber geklede mannen. Ik vond het heel makkelijk om in hun patroon te stappen. We waren allemaal ernstige, waardige heren, die per trein naar de City van Londen gingen, waar wij ons, naar wij meenden, bezighielden met geldhandel

en andere geweldig belangrijke zaken. De meeste van mijn metgezellen droegen bolhoeden en een paar van hen droegen net als ik slappe hoeden, maar niet een van ons in die trein in 1934 ging blootshoofds. Dat deed je gewoon niet. En geen van ons ging zonder zijn opgerolde paraplu, zelfs niet op de zonnigste dagen. Die paraplu was ons onderscheidingsteken. We voelden ons naakt zonder paraplu. Bovendien was het een teken van aanzien. Stratenmakers en loodgieters gingen nooit naar hun werk met een paraplu. Mensen in het zakenleven wel.

Ik had er plezier in, heus waar. Ik begon te beseffen hoe eenvoudig het leven kan zijn als je een dagelijkse routine hebt met vaste uren en een vast salaris, waarbij je weinig zelf hoeft na te denken. Het leven van een schrijver is een hel vergeleken bij het leven van iemand in het zakenleven. De schrijver moet zichzelf dwingen tot werken. Hij moet zijn eigen uren bepalen en als hij helemaal niet aan zijn werktafel gaat zitten, is er niemand die hem een standje geeft. Als hij romans schrijft, leeft hij in een wereld van angst. Elke nieuwe dag vraagt nieuwe ideeën en hij is er nooit zeker van of hij die zal krijgen of niet. Na twee uur schrijven is deze schrijver totaal uitgeput. Twee uur lang is hij mijlenver weg geweest, is hij ergens anders geweest, op een plaats met totaal andere mensen, en het kost hem grote moeite om weer terug te zwemmen naar zijn normale omgeving. Het is haast een

schok. De schrijver loopt afwezig zijn werkkamer uit. Hij wil een borrel. Die heeft hij nodig. Het is een feit dat bijna iedere romanschrijver ter wereld meer whisky drinkt dan goed voor hem is. Hij doet het om zichzelf vertrouwen, hoop en moed in te drinken. Wie schrijver wordt is gek. Zijn enige compensatie is volledige vrijheid. Hij heeft geen baas behalve zijn eigen ziel en dat is waar hij het voor doet, daar ben ik zeker van.

De Shell Company behandelde ons prima. Na twaalf maanden op het Hoofdkantoor werden wij alle zeven uitgezonden naar verschillende Shell-afdelingen in Engeland om het verkopen te leren. Ik ging naar Somerset en bracht verscheidene glorieuze weken door met verkopen van petroleum aan oude dametjes in afgelegen dorpjes. Mijn petroleumtankauto had een kraantje achterin. Wanneer ik Shepton Mallet of Midsomer Norton of Peasedown St. John of Hinton Blewett of Temple Cloud of Chew Magna of Huish Champflower binnenreed, hoorden de oude dames en jonge meisjes het geronk van mijn motor en kwamen ze hun huisjes uit met emmers en kannen om een literdje petroleum voor hun lampen en petroleumstellen. Het is heel leuk werk om te doen voor een jongeman. Niemand zal een zenuwinzinking of een hartinfarct krijgen van het petroleum verkopen uit een tankauto aan vriendelijke dorpsbewoners in Somerset op een mooie zomerdag.

Toen werd ik in 1936 plotseling teruggeroepen naar het hoofdkantoor in Londen. Een van de directeurs wilde me spreken. “We sturen je naar Egypte,” zei hij. “Het is voor een periode van drie jaar met daarna zes maanden verlof. Je moet over een week klaar staan om te vertrekken.”

“Maar meneer,” riep ik uit, “toch niet Egypte! Ik wil helemaal niet naar Egypte!”

De grote man deinsde achteruit in zijn stoel alsof ik hem een bord met spiegeleieren in zijn gezicht had geduwd.

“Egypte,” zei hij langzaam, “is een van onze beste en belangrijkste gebieden. Het is een gunst om daarheen gestuurd te worden en niet naar een muskietenoord in de moerassen.”

Ik zweeg.

“Mag ik vragen waarom je niet naar Egypte wilt?” vroeg hij.

Ik wist heel goed waarom, maar ik wist niet precies hoe ik het uit moest leggen. Wat ik wilde waren jungles, leeuwen, olifanten en hoge kokospalmen die heen en weer wuifden op zilveren stranden en Egypte had niets van dat alles. Egypte was een woestijngebied. Het was er kaal, zanderig en vol graftombes, oude overblijfselen en Egyptenaren en ik had er helemaal geen zin in.

“Wat is er mis met Egypte?” vroeg de directeur weer.

“Het is...het...het is,” stamelde ik, “het is er veel te stoffig, meneer.”

De man staarde me aan. “Te wat?” riep hij.

“Stoffig,” zei ik.

“Stoffig!” schreeuwde hij. “Te stoffig! Zulke onzin heb ik nog nooit gehoord!”

Er viel een lange stilte. Ik verwachtte dat hij tegen me zou zeggen dat ik mijn hoed en mijn jas moest halen en het gebouw voorgoed verlaten. Maar dat deed hij niet. Hij was een erg aardige man; zijn naam was meneer Godber. Hij slaakte een diepe zucht, wreef met zijn hand over zijn ogen en zei: “Nou goed dan, als jij dat graag wilt. Dan gaat Redfearn naar Egypte in jouw plaats. Maar dan zul je wel de eerstvolgende vrijkomende standplaats moeten nemen, stoffig of niet. Begrepen?”

“Ja meneer, dat besefik heel goed.”

“Als de volgende vacature toevallig in Siberië is,” zei hij, “dan zul je hem toch moeten nemen.”

“Dat begrijp ik best, meneer,” zei ik. “En nog heel erg bedankt.”

Binnen een week riep meneer Godber mij weer naar zijn kantoor. “Jij gaat naar Oost-Afrika,” zei hij.

“Hoera!” riep ik en ik sprong een gat in de lucht. “Dat is enorm! Dat is geweldig! Wat fantastisch!”

De grote man glimlachte. “Daar is het anders ook behoorlijk stoffig,” zei hij.

“Leeuwen!” riep ik. “En olifanten en giraffen en overal

kokosnoten!”

“Je boot vertrekt over zes dagen uit Londen,” zei hij. “Je gaat in Mombasa aan land. Je salaris bedraagt vijfhonderd pond per jaar en je gaat voor een periode van drie jaar.”

Ik was twintig jaar oud. Ik ging naar Oost-Afrika, waar ik elke dag rond zou lopen in een korte kaki broek en een topi op mijn hoofd! Ik was buiten mezelf. Ik haastte me naar huis en vertelde het aan mijn moeder. “En ik blijf drie jaar weg,” zei ik.

Ik was haar enige zoon en we waren erg aan elkaar gehecht. De meeste moeders zouden in zo’n situatie een zekere verslagenheid hebben getoond. Driejaar was een hele tijd en Afrika was ver weg. Er zou geen sprake zijn van bezoeken tussendoor. Maar mijn moeder liet absoluut niets merken van wat ze gevoeld moet hebben, om mijn plezier niet te bederven. “Wat heerlijk voor je!” riep ze. “Wat een geweldig nieuws! En het is precies waar je heen wilde, is het niet?”

De hele familie kwam naar de haven van Londen om me uit te zwaaien. In die dagen was het een hele onderneming voor een jonge man om in Afrika te gaan werken. De reis alleen al duurde twee weken, door de Golf van Biskaje, langs Gibraltar, dwars door de Middellandse Zee, door het Suezkanaal en de Rode Zee, aanleggen in Aden en uiteindelijk aankomen in Mombasa. Wat een vooruitzicht! Ik was op weg naar het land van palmen, kokosnoten,

koraalriffen, leeuwen, olifanten en gifslangen. Een blanke jager die tien jaar in Mwanza had gewoond, had me verteld dat als je gebeten werd door een zwarte Mamba, je binnen het uur dood ging, kronkelend van de pijn en met schuim op je mond. Ik kon haast niet wachten!

Al had ik daar toen geen idee van, ik ging weg voor een heel wat langere periode dan driejaar, omdat halverwege de Tweede Wereldoorlog uitbrak. Maar voor dat gebeurde heb ik inderdaad mijn Afrikaanse avontuur gekregen. Ik kreeg de brandende hitte, de krokodillen, de slangen en de lange safari's naar het binnenland om Shell-olie te verkopen aan de mannen die de diamantmijnen en sisalplantages beheerden. Ik leerde er een eigenaardige machine kennen, die 'decorticator' werd genoemd (dat heb ik altijd een prachtige naam gevonden), die de grote, leerachtige sisalbladeren tot vezels verwerkte. Ik heb Swahili leren spreken en geleerd dat ik 's-morgens eerst de schorpioenen uit mijn muskietenlaarzen moest schudden. Ik heb ervaren hoe het is om malaria te krijgen en drie dagen lang enorm hoge koorts te hebben. En toen de regentijd aanbrak, het water met bakken uit de hemel kwam en de stoffige weggetjes onder water kwamen te staan, leerde ik hoe ik de nacht door moest brengen achterin een snikhete stationcar met alle raampjes dicht tegen indringers uit de jungle. Bovenal leerde ik hoe ik voor mezelf moest zorgen op een manier die jongens nooit

onder de knie krijgen wanneer ze in de beschaafde wereld blijven.

Toen de wereldoorlog uitbrak in 1939, was ik in Dar es Salaam en van daar ging ik naar Nairobi om me aan te melden bij de RAF. Zes maanden later was ik piloot en vloog ik met Hurricanes de hele Middellandse Zee rond. Ik vloog in de woestijn van Libië, in Griekenland, in Palestina, in Syrië, in Irak en in Egypte. Ik heb wat Duitse vliegtuigen neergeschoten en ben zelf neergestort in een vlammenzee, eruit gekropen en gered door dappere soldaten die op hun buik over het zand kropen. Zes maanden heb ik in een ziekenhuis in Alexandrië gelegen en toen ik eruit kwam ben ik weer gaan vliegen.

Maar dat alles is een ander verhaal, dat niets te maken heeft met kinderjaren of school of toverballen of dode muizen of zomervakanties tussen de eilanden van Noorwegen. Het is een heel ander verhaal en als alles goed gaat, zal ik dat misschien ook nog wel eens vertellen een dezer dagen.

EINDE